

การจัดการสถานศึกษาตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง
ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดกรุงเทพมหานคร
SCHOOLS MANAGEMENT ACCORDING TO THE SUFFICIENCY
ECONOMY PHILOSOPHY IN BASIC EDUCATION SCHOOLS
UNDER THE BANGKOK METROPOLITAN

เพ็ญศรี แก้วใจดี

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการจัดการการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์

พ.ศ. 2552

การจัดการสถานศึกษาตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง
ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดกรุงเทพมหานคร

เพ็ญศรี แก้วใจดี

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการจัดการการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์

พ.ศ. 2552

**SCHOOLS MANAGEMENT ACCORDING TO THE SUFFICIENCY
ECONOMY PHILOSOPHY IN BASIC EDUCATION SCHOOLS
UNDER THE BANGKOK METROPOLITAN**

PENSRI KAEWJAIDEE

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements

For the Degree of Master of Education Management

Department of Education Program

Graduate School Dhurakij Pundit University

พ.ศ. 2009

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ สำเร็จลุล่วงได้ ด้วยความกรุณาอย่างสูงจาก รองศาสตราจารย์ ดร.กล้า ทองขาว อาจารย์ที่ปรึกษา อาจารย์โชติ แยมแสง อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม ที่ได้ให้ความช่วยเหลือ แนะนำ และตรวจสอบแก้ไขข้อบกพร่องต่างๆ ด้วยความเอาใจใส่เป็นอย่างดี และได้กรุณาติดตามความก้าวหน้าอย่างต่อเนื่อง

ผลแห่งความสำเร็จด้วยดี เป็นเพราะผู้วิจัยได้รับความกรุณาอย่างยิ่งจาก ศาสตราจารย์ ดร.วิมลภา เทพหัสดิน ณ อยุธยา รองศาสตราจารย์ ดร.สรชัย พิศาลบุตร ดร.พิมพ์ใจ ภีบาลสุข ดร.จรัส นองมาก ผู้ช่วยศาสตราจารย์สินธรา คามดิษฐ์ คณาจารย์ทุกท่านที่ประสิทธิ์ประสาทวิชา ได้กรุณาสละเวลาให้ความรู้ ให้คำแนะนำ ให้คำปรึกษาช่วยเหลือด้วยความเต็มใจ และเปี่ยมไปด้วยความเมตตา ให้กำลังใจด้วยดีเสมอมา

ขอขอบพระคุณผู้เชี่ยวชาญในการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ และให้คำแนะนำอย่างดี ขอขอบพระคุณผู้อำนวยการมานะ มั่งมีทรัพย์ รองผู้อำนวยการธานีินทร์ มรรคทรัพย์ ผู้บริหาร โรงเรียนวัดศาลาแดง ที่ให้การสนับสนุน ให้คำแนะนำและให้คำปรึกษา เป็นอย่างดี

ขอกราบขอบพระคุณ บิดา มารดา และ ขอบคุณสมาชิกในครอบครัว “แก้วใจดี” ที่ให้กำลังใจด้วยความรัก ความห่วงใย ทำให้ผู้วิจัยมีจิตใจที่มั่นคง มานะ บากบั่น เข้มแข็ง อดทน และมีกำลังใจในการเผชิญอุปสรรคต่างๆ จนทำให้งานวิจัยฉบับนี้สำเร็จลุล่วงได้ด้วยดี ขอขอบพระคุณ ท่านเจ้าของเอกสาร และงานวิจัยทุกท่าน ที่ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้า เพื่อนำมาอ้างอิง ตลอดจนเพื่อนๆ พี่ๆ น้องๆ ทุกท่าน ที่ให้ความช่วยเหลือ เอื้ออาทร พร้อมทั้งคำแนะนำ ที่เป็นประโยชน์ต่อการศึกษา ค้นคว้า และคอยเป็นกำลังใจเสมอมาจนทำให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี

เพ็ญศรี แก้วใจดี

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	๗
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	๖
กิตติกรรมประกาศ.....	๗
สารบัญตาราง.....	๘
สารบัญภาพ.....	๘
บทที่	
1 บทนำ.....	1
1.1 ที่มาและความสำคัญของปัญหา.....	1
1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	3
1.3 สมมติฐานของการวิจัย.....	3
1.4 ขอบเขตของการวิจัย.....	3
1.5 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	4
1.6 นิยามศัพท์.....	4
2. การจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานของกระทรวงศึกษาธิการ.....	7
2.1 การจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานของกระทรวงศึกษาธิการ.....	7
2.2 แนวคิด ทฤษฎี เกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง.....	12
2.3 แนวทางการจัดการสถานศึกษาตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดกรุงเทพมหานคร.....	18
2.4 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	42
3. ระเบียบวิธีวิจัย.....	45
3.1 ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย.....	45
3.2 กรอบแนวคิดในการวิจัย.....	47
3.3 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง.....	47
3.4 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	49
3.5 การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	50
3.6 การวิเคราะห์ข้อมูล.....	50

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
4. ผลการศึกษา	52
4.1 ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์การจัดการสถานศึกษา ตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดกรุงเทพมหานคร.....	52
4.2 ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบการจัดการ สถานศึกษาตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดกรุงเทพมหานคร ตามขนาดของสถานศึกษา.....	58
4.3 ตอนที่ 3 ผลการวิเคราะห์ปัญหาและข้อเสนอแนะ.....	61
4.4 ตอนที่ 4 ผลการสัมภาษณ์ผู้เรียน.....	63
5. สรุปผลการศึกษา	64
5.1 วิธีการดำเนินการวิจัย.....	64
5.2 การวิเคราะห์ข้อมูล	64
5.3 สรุปผลการศึกษา	65
5.4 การอภิปรายผล	68
5.5 ข้อเสนอแนะ	71
บรรณานุกรม	72
ภาคผนวก	76
ประวัติผู้เขียน.....	85

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
3.1 จำนวนกลุ่มตัวอย่าง.....	49
4.1 ค่าเฉลี่ย เบี่ยงเบนมาตรฐานเกี่ยวกับการจัดการสถานศึกษา ตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โดยภาพรวม.....	52
4.2 ค่าเฉลี่ยเบี่ยงเบนมาตรฐานเกี่ยวกับการจัดการสถานศึกษาตามแนวปรัชญา เศรษฐกิจพอเพียงด้านการจัดหลักสูตรสถานศึกษา.....	53
4.3 ค่าเฉลี่ยเบี่ยงเบนมาตรฐานเกี่ยวกับการจัดการสถานศึกษาตามแนวปรัชญา เศรษฐกิจพอเพียง ด้านการจัดการเรียนการสอน.....	55
4.4 ค่าเฉลี่ยเบี่ยงเบนมาตรฐานเกี่ยวกับการจัดการสถานศึกษาตามแนวปรัชญา เศรษฐกิจพอเพียงด้านการจัดการเรียนการสอน.....	56
4.5 การเปรียบเทียบการจัดการสถานศึกษาตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดกรุงเทพมหานคร ตามขนาดของสถานศึกษา.....	58
4.6 การเปรียบเทียบการจัดการสถานศึกษาตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดกรุงเทพมหานคร โดยภาพรวม.....	59
4.7 การเปรียบเทียบการจัดการสถานศึกษาตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดกรุงเทพมหานคร ด้านการจัดหลักสูตร.....	59
4.8 การเปรียบเทียบการจัดการสถานศึกษาตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดกรุงเทพมหานคร ด้านการจัดการเรียนการสอน.....	60
4.9 การเปรียบเทียบการจัดการสถานศึกษาตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดกรุงเทพมหานคร ด้านการกำกับติดตามและประเมินผลการจัดการศึกษา.....	60
4.10 การวิเคราะห์ปัญหา.....	61
4.11 ข้อเสนอแนะ.....	62

สารบัญภาพ

ภาพที่	หน้า
3.1 ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย	46
3.2 กรอบคิดการจัดการสถานศึกษาตามแนวปรัชญา เศรษฐกิจพอเพียงของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดกรุงเทพมหานคร	47

หัวข้อวิทยานิพนธ์	การจัดการสถานศึกษาตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดกรุงเทพมหานคร
ชื่อผู้เขียน	เพ็ญศรี แก้วใจดี
อาจารย์ที่ปรึกษา	รองศาสตราจารย์ ดร.กล้า ทองขาว
อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม	อาจารย์โชติ แยมแสง
สาขาวิชา	การจัดการการศึกษา
ปีการศึกษา	2552

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาการจัดการสถานศึกษา ตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดกรุงเทพมหานคร 3 ด้าน ได้แก่ ด้านการจัดหลักสูตรสถานศึกษา ด้านการจัดการเรียนการสอน และด้านการกำกับติดตามและประเมินผลการจัดการศึกษา 2) เปรียบเทียบการจัดการสถานศึกษาตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ตามขนาดของสถานศึกษา และ 3) ศึกษาปัญหาและข้อเสนอแนะการจัดการสถานศึกษาตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดกรุงเทพมหานคร กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาวิจัย ในครั้งนี้ เป็นตัวแทนสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดกรุงเทพมหานคร 44 แห่ง เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล เป็นแบบสอบถาม ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น มีค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ .8047 และแบบสัมภาษณ์ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่าเอฟ (F) และการทดสอบความแตกต่างเป็นรายคู่โดยใช้วิธีการของ เชฟเฟ

ผลการวิจัยพบว่า

การจัดการสถานศึกษาตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดกรุงเทพมหานคร โดยรวมอยู่ในระดับ มาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการจัดการเรียนการสอน มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ด้านการจัดหลักสูตรสถานศึกษา และด้านการกำกับติดตามและประเมินผลการจัดการศึกษา อยู่ในระดับมากรองลงมา ตามลำดับ

เมื่อวิเคราะห์เปรียบเทียบเป็นรายด้าน พบว่า สถานศึกษาที่มีขนาดต่างกันมีการจัดหลักสูตรสถานศึกษาและการจัดการเรียนการสอนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.01 ส่วน การกำกับติดตาม และประเมินผลการจัดการศึกษา แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

การศึกษาปัญหาพบว่า 1) ครูไม่เข้าใจหลักสูตรและการสอนแบบบูรณาการ
2) การจัดกิจกรรมไม่เป็นไปตามแผนที่กำหนดไว้ 3) ขาดการบันทึกและการประเมินผล
อย่างต่อเนื่อง

ข้อเสนอแนะพบว่า 1) ผู้บริหารควรให้ความสำคัญกับการจัดทำและพัฒนาหลักสูตร
สถานศึกษา 2) ครูควรจัดกิจกรรมการเรียนการสอนตามแผนที่กำหนดไว้ 3) บุคลากรทุกคนควรนำ
ระบบ PDCA มาใช้ในการปฏิบัติงานเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

Thesis Title	Schools Management According to the Sufficiency Economy Philosophy in Basic Education Schools Under The Bangkok Metropolitan
Author	Pensri Kaewjaidee
Thesis Advisor	Associate Professor Dr. Kla Tongkow
Co-Thesis Advisor	Choti Yamsang
Department	Education Management
Academic Year	2009

ABSTRACT

The purposes of this study were 1. to study schools management according to the sufficiency economy philosophy in basic education schools under the Bangkok metropolitan in three aspects of curricula management, teaching-learning management, and monitoring and evaluation. 2. to compare schools management according to the sufficiency economy philosophy to their sizes. 3. to study the problems and suggestions of schools management according to the sufficiency economy philosophy in basic education schools under the Bangkok metropolitan . The samples were selected from 44 Basic Education schools in Bangkok Metropolitan. The questionnaire designed by researchers created. A confidence value equal to .8047 and the interview were used to collect data. The obtained data were analyzed by using percentage, mean, standard deviation, f-test and Scheffe's pairwise-difference testing method.

The results of the study were as follow

1. schools Management according to the sufficiency economy philosophy in basic education schools under the Bangkok metropolitan was overall high. It was found that teaching-learning management was the highest and curricula management in schools, supervising-monitoring and evaluation in separate aspect were in order respectively.

2. It was found from the comparisons over by size that curricula management in schools and teaching-learning management were significantly different at .01 level. The supervising-monitoring and evaluation of education management were significantly different at .05 level.

3. It was found from studying the problems that 1. the teachers did not understand the curricula and integrated teaching. 2. the activities were not treated as the plan. 3. there were lack of supervising-monitoring and evaluation continuously.

4. It was found from the suggestions that 1. the administrators should concern about providing and developing the curricula of the schools. 2. the teachers should organize the activities as provided. 3. all staff should take the PDCA system in practice to sustainably develop their tasks.

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ที่มาและความสำคัญของปัญหา

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ได้พระราชทานพระราชดำรัสเกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เนื่องในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา 23 ธันวาคม 2542 โดยมีใจความว่า

“เศรษฐกิจพอเพียง แปลว่า Sufficiency Economy ... คำว่า Sufficiency Economy นี้ ไม่มีในตำราเศรษฐกิจ เพราะว่าเป็นทฤษฎีใหม่ หมายความว่า เรามีความคิดใหม่ ...และโดยที่ท่านผู้เชี่ยวชาญสนใจ ก็หมายความว่า เราก็สามารถ ที่จะไปปรับปรุงหรือไปใช้หลักการ เพื่อที่จะให้เศรษฐกิจของประเทศ และของโลกพัฒนาดีขึ้น.”

การพัฒนาตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง คือ การพัฒนาที่ตั้งอยู่บน พื้นฐานของทางสายกลาง และความไม่ประมาท โดยคำนึงถึง ความพอประมาณ ความมีเหตุผล การสร้างภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว โดยใช้ความรู้ ความรอบคอบ และคุณธรรม ประกอบการตัดสินใจ และการกระทำภาวะวิกฤตเศรษฐกิจ ปี 2540 ทำให้คนไทยให้ความสำคัญกับการพัฒนาประเทศ ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมากขึ้น สำนักงานคณะกรรมการการพัฒนาเศรษฐกิจ และสังคมแห่งชาติได้เชิญผู้ทรงคุณวุฒิจากสาขาต่างๆ มาร่วมถกแถลง พระราชดำรัสเกี่ยวกับ ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง สรุปเป็นนิยาม และอัญเชิญมาเป็นปรัชญานำทาง ในการจัดทำแผนพัฒนาเศรษฐกิจ และสังคมแห่งชาติฉบับที่ 9 (พ.ศ. 2545 - 2549) เพื่อส่งเสริมให้ประชาชนทุกระดับนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ไปเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตในด้านต่างๆ อันจะนำไปสู่การพัฒนาที่สมดุล และยั่งยืน ประชาชนอยู่อย่างร่มเย็นเป็นสุข สังคมมีความเข้มแข็ง ประเทศชาติมั่นคง (สำนักงานคณะกรรมการ การพัฒนาเศรษฐกิจ และสังคมแห่งชาติ, ม.ป.ป:13)

“เศรษฐกิจพอเพียงเสมือนรากฐานของชีวิต รากฐานความมั่นคง ของแผ่นดิน เปรียบเสมือนเสาเข็มที่ถูกตอกรอบรับบ้านเรือน ตัวอาคาร ใว้ันเอง สิ่งก่อสร้างจะมั่นคงได้ ก็อยู่ที่เสาเข็ม แต่คนส่วนมากมองไม่เห็นและล้มเสาเข็มเสียด้วยซ้ำไป” (พระราชดำรัสพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว, 2542)

จากสำนวนไทยที่ว่า “รากฐานของตึกคืออิฐ รากฐานของชีวิตคือการศึกษา” จะเห็นได้ว่าสอดคล้องกันทั้งพระบรมราโชวาทและสำนวนไทย สิ่งที่หมายถึง “รากฐาน” คือ “เศรษฐกิจพอเพียง” และ “การศึกษา” เนื่องจากการศึกษาเป็นเครื่องมือสำคัญยิ่งในการสร้าง และพัฒนาทรัพยากรมนุษย์อันจะนำไปสู่ การพัฒนาสังคมในทุกระดับให้เจริญก้าวหน้า ดังนั้น หากสามารถนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ไปใช้ในการจัดการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งเป็นการวางรากฐาน และเตรียมความพร้อมให้เกิดการเรียนรู้ เพื่อจะก้าวไปสู่การพัฒนาชีวิตของเด็กและเยาวชนไทยให้มีความมั่นคง ยั่งยืนโดยสมดุลสอดคล้องกลมกลืนกับวิถีชีวิตและวัฒนธรรม จึงเป็นการวางรากฐานที่ดีให้กับชีวิตของนักเรียน อันเป็นพื้นฐาน ในการพัฒนาตนเอง ครอบครัวยุคใหม่ และประเทศชาติต่อไป เพราะประสิทธิภาพในการจัดการศึกษา เป็นหัวใจสำคัญประการของการปฏิรูปการศึกษา ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 คือ การจัดกระบวนการเรียนรู้ โดยมุ่งให้ผู้เรียนคิดเป็น วิเคราะห์เป็น และสร้างองค์ความรู้ได้ ซึ่งจะส่งผลให้ บุคคลสามารถเรียนรู้ได้อย่างต่อเนื่อง และเต็มตามศักยภาพ สามารถป้องกันและแก้ไขปัญหาต่างๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้กำหนดการขับเคลื่อนนโยบาย สพฐ.ปี 2550 โดยจัดทำเป็นแผนกลยุทธ์ ซึ่งแผนกลยุทธ์ที่ 1 กำหนดว่า “เร่งรัดการปฏิรูปการศึกษา โดยยึดคุณธรรม นำความรู้ ตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง ความสมานฉันท์ สันติวิธี วิถีประชาธิปไตย” (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2548:10)

สำนักงานการศึกษา ซึ่งเป็นองค์กรหลัก ด้านการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน ของกรุงเทพมหานคร ได้ให้ความสำคัญ กับจัดการศึกษาตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โดยในปี 2551 สำนักงานศึกษา จึงได้กำหนด วิสัยทัศน์ ไว้ว่า “สำนักงานศึกษา เป็นองค์กรหลัก ด้านการจัดการศึกษา โดยยึดหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง พัฒนาผู้เรียนสู่ บริการการศึกษาให้ก้าวไกล ก้าวทันโลกให้ผู้เรียน มีคุณธรรมนำความรู้ พร้อมเป็นพลเมืองที่ทรงคุณค่า ภายใต้การบริหารจัดการ ตามหลักธรรมาภิบาล”

และกำหนดพันธกิจ ว่า “ขยายโอกาสทางการศึกษา ให้แก่ประชากรวัยเรียนทุกคน ได้รับการพัฒนา ให้เป็นบุคคลที่มีคุณธรรมนำความรู้ ตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง ยกย่องคุณภาพ และมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน และกระจายอำนาจการบริหาร และการจัดการศึกษา” แต่ไม่มีแนวทางการปฏิบัติที่ชัดเจน จึงทำให้การจัดการสถานศึกษาตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดกรุงเทพมหานคร ยังไม่เป็นรูปธรรม และไม่เกิดผลในทางปฏิบัติอย่างจริงจัง

ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยได้เห็นความสำคัญ ของการจัดการสถานศึกษา ตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง จึงศึกษาเกี่ยวกับการจัดการสถานศึกษาตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดกรุงเทพมหานคร ตลอดจนปัญหาและอุปสรรคต่างๆ เพื่อจุดประกายให้เกิดความรู้ ความเข้าใจที่ถูกต้อง มีแนวทางในการปฏิบัติที่ชัดเจน ซึ่งจะทำให้การจัดการสถานศึกษา ตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดกรุงเทพมหานคร ได้เกิดผลในทางปฏิบัติอย่างจริงจัง และจะทำให้การเรียนการสอนเกิดประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

วัตถุประสงค์ของการวิจัยในครั้งนี้

1.2.1 เพื่อศึกษา การจัดการสถานศึกษา ตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดกรุงเทพมหานคร

1.2.2 เพื่อเปรียบเทียบ การจัดการสถานศึกษา ตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดกรุงเทพมหานคร ตามขนาดของสถานศึกษา

1.2.3 เพื่อศึกษาปัญหา และข้อเสนอแนะการจัดการสถานศึกษา ตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดกรุงเทพมหานคร

1.3 สมมุติฐานของการวิจัย

สถานศึกษาที่มีขนาดต่างกันมีการจัดการสถานศึกษาตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงแตกต่างกัน

1.4 ขอบเขตของการวิจัย

ขอบเขตการศึกษาในครั้งนี้

1. ขอบเขตด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่ สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดกรุงเทพมหานคร ครอบคลุม ทั้ง 50 เขต จำนวน 435 แห่ง โดยผู้ให้ข้อมูล คือ ผู้บริหาร และครูฝ่ายวิชาการ ตอบแบบสอบถาม กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาวิจัยในครั้งนี้เป็นตัวแทนสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดกรุงเทพมหานคร กลุ่มเขตละ 10% จากทั้ง 6 กลุ่มเขต คือ กลุ่มเขตรัตนโกสินทร์ กลุ่มเขตบูรพา กลุ่มเขตศรีนครินทร์ กลุ่มเขตเจ้าพระยา กลุ่มเขตกรุงธนใต้ และกลุ่มเขตกรุงธนเหนือ ซึ่งจะได้กลุ่มตัวอย่าง ดังนี้ คือ กลุ่มเขตรัตนโกสินทร์ ขนาดเล็ก 3 แห่ง ขนาดกลาง 1 แห่ง ขนาดใหญ่ 1 แห่ง กลุ่มเขตบูรพา ขนาดเล็กไม่มี ขนาดกลาง 2 แห่ง ขนาดใหญ่ 4 แห่ง กลุ่มเขตศรีนครินทร์ ขนาดเล็ก 4 แห่ง ขนาดกลาง 4 แห่ง ขนาดใหญ่ 4 แห่ง กลุ่มเขตเจ้าพระยา ขนาดเล็ก 1 แห่ง ขนาดกลาง 2 แห่ง

ขนาดใหญ่ 2 แห่ง กลุ่มเขตกรุงธนใต้ ขนาดเล็ก 2 แห่ง ขนาดกลาง 2 แห่ง ขนาดใหญ่ 4 แห่ง และ กลุ่มเขตกรุงธนเหนือ ขนาดเล็ก 3 แห่ง ขนาดกลาง 3 แห่ง ขนาดใหญ่ 2 แห่ง รวม 6 กลุ่มเขต จะได้ สถานศึกษา ขนาดเล็ก 13 แห่ง ขนาดกลาง 14 แห่ง และขนาดใหญ่ 17 แห่ง รวม 44 แห่ง และผู้ตอบ แบบสัมภาษณ์เป็นผู้เรียนในสถานศึกษานำร่องการเรียนการสอนบูรณาการเศรษฐกิจพอเพียง จาก สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดกรุงเทพมหานคร 2 แห่ง ๆ ละ 5 คน คือ โรงเรียนพระราม 9 กาญจนาภิเษก เขตห้วยขวาง และโรงเรียนพรหมราชกุฎรังสรรค์ เขตบางบอน

2. ขอบเขตด้านเนื้อหาสาระ

การวิจัยมุ่งศึกษาการจัดการสถานศึกษา ตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของ สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดกรุงเทพมหานคร 3 ประการ คือ การจัดหลักสูตรสถานศึกษา การจัดการเรียนการสอน การกำกับติดตามและประเมินผลการจัดการศึกษา

1.5 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1.5.1 กรุงเทพมหานคร สามารถนำผลการวิจัยนี้ ไปกำหนดนโยบายการจัดการสถานศึกษา ตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดกรุงเทพมหานคร

1.5.2 สถานศึกษา สามารถพัฒนาหลักสูตร จัดการเรียนการสอนตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ได้อย่างมีประสิทธิภาพ และเกิดประโยชน์สูงสุดแก่ผู้เรียน

1.5.3 การสร้างความเข้าใจที่ถูกต้อง เกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และสามารถนำไปใช้ ในการจัดการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดกรุงเทพมหานคร ให้เกิดผลในทางปฏิบัติได้เป็นอย่างดี

1.6 นิยามศัพท์

การจัดการสถานศึกษาตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน หมายถึง การนำแนวคิด หลักการหรือวิธีการ ของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ไปใช้ในการจัดการ สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดกรุงเทพมหานคร 3 ประการ คือ การจัดหลักสูตรสถานศึกษา การจัดการเรียนการสอน การกำกับติดตาม และประเมินผลการจัดการศึกษา

การจัดหลักสูตรสถานศึกษา หมายถึง การบูรณาการเนื้อหาสาระ ของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ที่ประกอบด้วย ความพอประมาณ ความมีเหตุผล และการมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี คือการรู้จัก หลีกเลียงจากอบายมุข หรือสิ่งไม่ดีต่างๆ ตลอดจน การมีความรู้คู่คุณธรรม เพิ่มเติมเข้าไปใน หลักสูตรสถานศึกษา ตามขั้นตอนดังนี้

1. สถานศึกษา นำคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียน ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ที่ประกอบด้วย ความพอประมาณ การใช้จ่ายอย่างประหยัด มีเหตุผล รู้จักหลีกเลียง

จากอบายมุข หรือ สิ่งไม่ดีต่างๆ ตลอดจน การมีความรู้คู่คุณธรรม มาพิจารณา ปรับปรุง หรือเพิ่มเติม ให้สอดคล้อง กับ คุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียนตามหลักสูตรสถานศึกษา

2. กลุ่มสาระการเรียนรู้ จัดทำมาตรฐานการเรียนรู้ในแต่ละช่วงชั้น ให้สอดคล้องกับ วิสัยทัศน์ และเป้าหมาย ของหลักสูตรสถานศึกษา เพื่อพัฒนาผู้เรียน ให้มีความพอประมาณ ใช้จ่ายอย่างประหยัด มีเหตุผล รู้จักหลีกเลี่ยงจากอบายมุข หรือสิ่งไม่ดีต่างๆ ตลอดจน การมีความรู้ คู่คุณธรรม ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

3. กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ปรับปรุง สาระการเรียนรู้ หน่วยการเรียนรู้ และแผนการจัดการเรียนรู้ ตามลำดับ เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้เป็นไปตามมาตรฐานการเรียนรู้แต่ละช่วงชั้น

การจัดการเรียนการสอน หมายถึง การจัดการเรียนการสอนตามเนื้อหาสาระที่กำหนดไว้ในหลักสูตร สอดคล้องกับวิถีชีวิตของผู้เรียน และหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โดยเน้นกระบวนการคิดวิเคราะห์ การจัดการ การเผชิญสถานการณ์ การปฏิบัติจริง การใช้เหตุผล การแก้ปัญหา รู้จักหลีกเลี่ยงจากอบายมุข หรือสิ่งไม่ดีต่างๆ ปลูกฝังความพอประมาณ มีการใช้จ่ายอย่างประหยัด และรู้จักออมเพื่อเชื่อมโยงสู่ครอบครัว ชุมชน ประเทศชาติและสังคมโลก โดยใช้ความรู้คู่คุณธรรมเพื่อนำไปสู่ การปฏิบัติตน ที่เหมาะสม ในชีวิตประจำวัน และสามารถดำรงชีวิต อยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข โดยมีแนวทางดำเนินการดังนี้

1. จัดกิจกรรมการเรียนรู้ ที่เน้นการฝึกทักษะ กระบวนการคิดวิเคราะห์ การจัดการ การเผชิญสถานการณ์ การแก้ปัญหา เริ่มจากชีวิตประจำวันที่ปลูกฝังการใช้จ่ายอย่างประหยัด และรู้จักออม โดยใช้ความรู้คู่คุณธรรม รู้จักหลีกเลี่ยงจากอบายมุข หรือสิ่งไม่ดีต่างๆ เพื่อให้สามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข

2. จัดกระบวนการเรียนรู้ ให้ผู้เรียนรู้จักใช้เหตุผล เน้นการทดลอง การฝึกปฏิบัติจริง ทั้งในสถานศึกษา และแหล่งเรียนรู้ภายนอกสถานศึกษา ทั้งในรูปของการจัดทำโครงการ โครงการงาน และอื่นๆ ทั้งการศึกษารายบุคคล และเป็นกลุ่ม

3. วัดและประเมินผลการเรียนรู้ให้ครอบคลุมทั้ง 3 ด้าน ได้แก่

- ความรู้ (Knowledge)
- ทักษะกระบวนการ (Process) และ
- คุณลักษณะอันพึงประสงค์ (Attribute)

การกำกับติดตามและประเมินผลการจัดการสถานศึกษา หมายถึง กระบวนการ ที่เป็นกลไกหนึ่งของการจัดการสถานศึกษา ให้เป็นไปตามที่มาตรฐานกำหนด โดยมีการดำเนินการที่เป็นระบบ ซึ่งการกำกับติดตาม (Monitoring) หมายถึง การนิเทศ หรือติดตามผลการจัดการสถานศึกษา ตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ให้เป็นไปตามที่กำหนด ในหลักสูตรสถานศึกษา และ

การประเมินผล (Evaluation) หมายถึง กระบวนการ วิจัยหรือตัดสินผลของการจัดการศึกษา ตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ให้เป็นไปตามกฎเกณฑ์ที่กำหนดไว้ในหลักสูตรการศึกษา การกำกับติดตาม และประเมินผลการจัดการศึกษา มีแนวทางดำเนินการดังนี้

1. การกำกับติดตาม หมายถึง การนิเทศ หรือติดตามความเหมาะสมของการดำเนินการในกระบวนการ ขั้นตอน และกิจกรรม ทั้งในด้านการจัดหลักสูตรสถานศึกษา การจัดการเรียนการสอนการจัดบรรยากาศ และสภาพแวดล้อม การให้ผู้ปกครอง และชุมชนเข้ามา มีส่วนร่วม ในการจัดการศึกษาของสถานศึกษา ตลอดจนกำกับติดตามการประเมินผลการจัดการศึกษา

2. การประเมินผล หมายถึง กระบวนการ วิจัย หรือตัดสินผล ของการจัดการศึกษา ทั้งในด้าน คุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียน โดยพิจารณาจากผลการทดสอบความรู้ ความเข้าใจพื้นฐาน ด้านเศรษฐกิจพอเพียง ผลงาน และการปฏิบัติกิจกรรมของผู้เรียน การปฏิบัติตน ในชีวิตประจำวันของผู้เรียน ผลการประเมิน โดยผู้ประเมินภายนอก และ ผลการประเมินจากผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกภาคส่วน

3. การรายงานผล หมายถึง จัดให้มีระบบการรายงานผลการดำเนินการ เป็นระยะๆ ทั้งการรายงานภายในสถานศึกษา การรายงานต่อสาธารณชน และการรายงานหน่วยงานต้นสังกัดตามลำดับ

สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดกรุงเทพมหานคร หมายถึง สถานศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัดกรุงเทพมหานคร จำนวนทั้งหมด 435 แห่ง

ขนาดของสถานศึกษา หมายถึง สถานศึกษาขนาดเล็ก สถานศึกษาขนาดกลาง และสถานศึกษาขนาดใหญ่

- สถานศึกษาขนาดเล็ก หมายถึง สถานศึกษาที่มีจำนวนนักเรียนไม่เกิน 400 คน
- สถานศึกษาขนาดกลาง หมายถึง สถานศึกษาที่มีจำนวนนักเรียน 401– 800 คน
- สถานศึกษาขนาดใหญ่ หมายถึง สถานศึกษาที่มีจำนวนนักเรียน 800 คน ขึ้นไป

ตำแหน่ง หมายถึง ผู้ปฏิบัติหน้าที่ ผู้บริหาร ครูฝ่ายวิชาการ และกรรมการสถานศึกษา

- ผู้บริหาร หมายถึง ผู้อำนวยการสถานศึกษา และรองผู้อำนวยการสถานศึกษาฝ่ายวิชาการ

- ครูฝ่ายวิชาการ หมายถึง ครูที่ได้รับการแต่งตั้งจากผู้บริหาร ให้รับผิดชอบงานด้านวิชาการ ของสถานศึกษา

- ผู้เรียน หมายถึง ผู้เรียนที่กำลังศึกษาอยู่ในช่วงชั้นที่ 2 (ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 – 6)

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎี และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัย ได้ศึกษาเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการสถานศึกษาตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดกรุงเทพมหานคร เพื่อเป็นแนวทาง ในการศึกษาครั้งนี้

2.1 การจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานของกระทรวงศึกษาธิการ

- วิสัยทัศน์
- พันธกิจ

- การจัดการศึกษาของกรุงเทพมหานคร

2.2 แนวคิด ทฤษฎี เกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

- แนวคิด เกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง
- ทฤษฎี เกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

2.3 แนวทางการจัดการสถานศึกษา ตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ของสถานศึกษา ขั้นพื้นฐาน สังกัดกรุงเทพมหานคร 3 ประการ คือ

- การจัดหลักสูตรสถานศึกษา
- การจัดการเรียนการสอน
- การกำกับติดตาม และประเมินผลการจัดการศึกษา

2.4 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.1 การจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานของกระทรวงศึกษาธิการ

การศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตมุ่งพัฒนาคนให้มีความรู้คู่คุณธรรม คิดเป็น ทำเป็น ฟังตนเองได้ รวมทั้งสามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ สรรค์สร้าง สังคมที่สงบสุข มีความรัก ความเอื้ออาทร ต่อเพื่อนมนุษย์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มีความรอบรู้ มีความสามารถที่เป็นสากลดำรงไว้ซึ่งความเป็นไทย กระทรวงศึกษาธิการจะขยายโอกาสทางการศึกษา อำนวยกาให้มีจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน อย่างน้อย 12 ปี โดยไม่เก็บค่าใช้จ่ายสำหรับเด็กและเยาวชนไทยทุกคน และพัฒนาคุณภาพการศึกษา ทุกระดับ โดยเน้นให้นักเรียนเป็นศูนย์กลางให้เรียนอย่างมีความสุข และ

เน้นการเรียนรู้ด้วยการปฏิบัติจริงให้มากที่สุด จัดและส่งเสริมการศึกษานอกระบบ การศึกษาตามอัธยาศัยให้ความสำคัญ ต่อการศึกษาสำหรับผู้ด้อยโอกาส การศึกษาสำหรับคนพิการอย่างกว้างขวางทั่วถึงและมีคุณภาพ มุ่งส่งเสริมให้เยาวชนเรียนรู้ประวัติศาสตร์ไทยและมีความสามารถให้ภาษาไทยได้ดี รวมทั้ง ให้ใช้ภาษาอื่น ที่เป็นภาษาสากล ได้อย่างน้อย 1 ภาษา ส่งเสริมให้มีความรู้ ความสามารถ มีลักษณะนิสัยทางวิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยี เห็นคุณค่าประโยชน์ และรักที่จะใช้พลังงานธรรมชาติ และเทคโนโลยีที่เหมาะสม ให้สอดคล้อง กับวิถีชีวิต ส่งเสริมให้มีความภูมิใจในความเป็นไทย มีคุณธรรมจริยธรรม มีความรักศิลปวัฒนธรรมไทยและวิถีชีวิตแบบไทย เห็นความดีงาม ความชาญฉลาดของภูมิปัญญาท้องถิ่นภูมิปัญญาไทยและสนใจศึกษาค้นคว้าพัฒนาทั้งที่เป็นภูมิปัญญาไทยและที่เป็นสากล

จัดและส่งเสริมให้สถานศึกษา สถาบันทางศาสนา พิพิธภัณฑ์และห้องสมุดเป็นศูนย์กลาง การเรียนรู้ของชุมชนที่มีความสะอาด สงบ ร่มรื่นและมีสื่อสำหรับการศึกษาค้นคว้าที่ดี ใช้ได้สะดวก เปิดโอกาสให้ประชาชน ใช้บริการได้อย่างกว้างขวาง ทั้งในด้านความหลากหลาย และระยะเวลาให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้ใช้บริการ ทำนุบำรุง ส่งเสริม พัฒนาการศาสนา ศิลปวัฒนธรรมและการกีฬา ให้ศาสนาและวัฒนธรรมเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจคน และเป็นหลักสำคัญส่วนหนึ่งในการจัดการศึกษา

จัดการศึกษาโดยให้ชุมชน ท้องถิ่นมีความเป็นเจ้าของ เปิดโอกาสและสนับสนุนให้เอกชน องค์กรเอกชนจัดการศึกษาให้ทุกระดับ กระจายอำนาจการจัดการศึกษาสู่ท้องถิ่นและสถานศึกษา ปรับระบบการบริหาร การจัดการและการปฏิรูปการศึกษา ให้สอดคล้องกับหลักการการศึกษาไทยและความต้องการของผู้เรียน ตามแนวทางที่กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญ

วิสัยทัศน์

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นองค์กรหลักในการจัดและส่งเสริม สนับสนุนการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานอย่างทั่วถึงมีคุณภาพ และพัฒนาสู่ความเป็นเลิศตามมาตรฐานสากล

พันธกิจ

จัด ส่งเสริม สนับสนุน และประสานความร่วมมือกับทุกภาคส่วนของสังคม จัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน อย่างทั่วถึงยกระดับขีดความสามารถของผู้เรียนเต็มตามศักยภาพและมุ่งสู่มาตรฐานสากล

การจัดการศึกษาของกรุงเทพมหานคร

ความเป็นมาของการจัดการศึกษาของกรุงเทพมหานคร

การจัดการศึกษาในพื้นที่กรุงเทพมหานคร มีขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 2427 โดยจัดตั้งโรงเรียนทวยราษฎร์ขึ้นแห่งแรก ที่วัดมหรณพาราม สมัยรัชกาลที่ 5 และขยายการจัดการศึกษาในระบบโรงเรียนออกไปโดยจัดตั้งองค์การบริหารเป็นกรมศึกษาธิการ เมื่อปี พ.ศ.2430 และเป็นกระทรวงธรรมการ เมื่อปี พ.ศ. 2535 ต่อมาในปี พ.ศ. 2441 ได้มีโครงการศึกษาเกิดขึ้นโดยแบ่งความรับผิดชอบให้กรมศึกษาธิการของกระทรวงศึกษาธิการ จัดการศึกษาในกรุงเทพมหานคร และให้กระทรวงมหาดไทย จัดการศึกษาในหัวเมืองร่วมกับพระสงฆ์ ภายหลังได้มีการขยายการศึกษาภาคบังคับออกไป ถึงระดับตำบล ระหว่างปี พ.ศ. 2454 ถึง พ.ศ. 2474 จึงมีหน่วยงานที่รับผิดชอบการประถมศึกษา 3 กระทรวง คือ

- กระทรวงนครบาล รับผิดชอบที่จัดการศึกษาระดับประถมศึกษาในส่วนกลาง
- กระทรวงมหาดไทย รับผิดชอบที่จัดการศึกษาระดับประถมศึกษาในส่วนภูมิภาค
- กระทรวงธรรมการ ทำหน้าที่ประสานงานให้การศึกษาเป็นไปตามนโยบาย

ในปี พ.ศ. 2481 เทศบาลนครกรุงเทพมหานคร และเทศบาลธนบุรี รับโอนการจัดการศึกษา จากกระทรวงธรรมการในการจัดการศึกษาในพื้นที่จังหวัดพระนครและจังหวัดธนบุรี โดยมีสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดรับผิดชอบและองค์การบริหารส่วนจังหวัดพระนครและองค์การบริหารส่วนจังหวัดธนบุรีรับโอนการจัดการศึกษาจากกระทรวงศึกษาธิการ เมื่อปี พ.ศ. 2509

เมื่อปี พ.ศ. 2514 จากประกาศคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 24 ให้มีการยุบรวมองค์การบริหารส่วนจังหวัดพระนครกับองค์การบริหารส่วนจังหวัดธนบุรี เป็นองค์การบริหารนครหลวงกรุงเทพธนบุรี จึงรับโอนการจัดการศึกษาจากทั้งสองหน่วยงานมาดำเนินการ และจากประกาศคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 25 ให้ยุบเทศบาลกรุงเทพและเทศบาลธนบุรี เป็นเทศบาลนครหลวงรับโอนการจัดการศึกษาจากทั้งสองหน่วยงานมาดำเนินการเช่นเดียวกันและปี พ.ศ. 2515 ตามประกาศคณะปฏิวัติที่ 335 ให้ยุบรวมองค์การบริหารนครกรุงเทพธนบุรี กับเทศบาลนครหลวง สถาปนาเป็นกรุงเทพมหานคร และยุบรวม การจัดการศึกษาเป็นหน่วยเดียวกัน กรุงเทพมหานครจึงมีอำนาจ หน้าที่ในการจัดการศึกษาตั้งแต่นั้นมา

การจัดการศึกษาของกรุงเทพมหานคร เป็นอำนาจหน้าที่ตามที่กำหนดไว้ในมาตรา 89 (21) แห่งพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการ กรุงเทพมหานคร พ.ศ. 2528 โดยมี การจัดการศึกษาหลายระดับและหลายรูปแบบ ซึ่งมีหน่วยงานที่รับผิดชอบดังนี้

1. การจัดการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษา
 - 1.1 จัดอยู่ในรูปของอนุบาลศึกษา

1.2 จัดอยู่ในรูปศูนย์เลี้ยงดูเด็กหรือศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก อยู่ในความรับผิดชอบของสำนักพัฒนาชุมชน ซึ่งดำเนินงานในลักษณะของการให้ความสนับสนุนชุมชนที่เปิดดำเนินการ และสำนักอนามัย ซึ่งเปิดสถานเลี้ยงเด็กกลางวัน และให้การสนับสนุนบ้านเลี้ยงเด็ก

2. การจัดการศึกษาระดับประถมศึกษา อยู่ในความรับผิดชอบของ สำนักการศึกษา และสำนักงานเขต มีสถานศึกษาจำนวน 435 แห่ง ซึ่งตั้งอยู่กระจายทั่วพื้นที่ 50 สำนักงานเขต

3. การจัดการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นและตอนปลายเปิดสอนในสถานศึกษาของ กรุงเทพมหานคร จำนวน 62 แห่ง ตามโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาซึ่งอยู่ในความรับผิดชอบ ของสำนักการศึกษาและสำนักงานเขต

4. การจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษา ได้แก่ วิทยาลัยพยาบาลกึ่งการุณย์ วิทยาลัยแพทยศาสตร์กรุงเทพมหานคร วชิรพยาบาล ซึ่งอยู่ในความรับผิดชอบของสำนักการแพทย์

5. การจัดการศึกษานอกระบบ ได้แก่ การฝึกอบรมอาชีพระยะสั้น ในโรงเรียนฝึกอาชีพกรุงเทพมหานคร ร่วมกับ กรมการศึกษานอกโรงเรียน กระทรวงศึกษาธิการ ดำเนินการศึกษา นอกระบบในสถานศึกษาของกรุงเทพมหานครและการให้ความร่วมมือ ในการดำเนินงาน โรงเรียน ผู้ใหญ่ จัดให้แก่กลุ่มสนใจตามความเหมาะสม ซึ่งอยู่ในความรับผิดชอบ ของสำนักพัฒนาชุมชน

ภารกิจหลักในการจัดการศึกษาของกรุงเทพมหานคร คือการจัดการศึกษาในระดับประถม ศึกษา ส่วนการจัดการศึกษา ในระดับก่อนประถมศึกษา นั้น อาศัยแนวทางตามมติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 10 พฤษภาคม 2531 ซึ่งเห็นชอบในหลักการเกี่ยวกับนโยบายการจัดการศึกษาสำหรับเด็ก ก่อนประถมศึกษาของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติและการจัดการศึกษา ในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น กรุงเทพมหานคร ได้จัดขึ้นในโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาโดยได้รับมติคณะรัฐมนตรีให้ความเห็นชอบดำเนินการได้ เมื่อวันที่ 3 มีนาคม 2535 ซึ่งกรุงเทพมหานคร จัดเป็นการเสริมจากที่ กระทรวงศึกษาธิการดำเนินการ เพื่อสนองนโยบายรัฐบาลในการขยายการศึกษา ขั้นพื้นฐานให้แก่เด็กและเยาวชนของไทย และเมื่อวันที่ 27 มกราคม 2541 คณะรัฐมนตรีได้มีมติอนุมัติเปิดสอนระดับมัธยมศึกษาตอนปลายในสถานศึกษาสังกัด กรุงเทพมหานคร

ปัจจุบันตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 หมวด 3 ระบบการศึกษา มาตรา 18 ที่กล่าวถึงการจัดการศึกษาปฐมวัย และการศึกษาขั้นพื้นฐาน ให้จัดในสถานศึกษา ดังต่อไปนี้

1. สถานพัฒนาเด็กปฐมวัย ได้แก่ ศูนย์เด็กเล็ก ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ศูนย์พัฒนาเด็กก่อนเกณฑ์ ของสถาบันศาสนา ศูนย์บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มของเด็กพิการ และเด็กซึ่งมีความต้องการพิเศษ หรือสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยที่เรียกชื่ออย่างอื่น

2. โรงเรียน ได้แก่ โรงเรียนของรัฐ โรงเรียนเอกชน และโรงเรียนที่สังกัดสถาบันพุทธศาสนาหรือศาสนาอื่น

3. ศูนย์การเรียนรู้ ได้แก่ สถานที่เรียนที่หน่วยงานจัดการศึกษานอกโรงเรียน บุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ โรงพยาบาล สถาบันทางการแพทย์ สถานสงเคราะห์และสถาบันสังคมอื่นเป็นผู้จัด กรุงเทพมหานครในฐานะองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จึงรับผิดชอบจัดการศึกษาในระดับปฐมวัย และการศึกษาขั้นพื้นฐาน

ฝ่ายการศึกษา มีหน้าที่ความรับผิดชอบเกี่ยวกับงาน ชุรการ การเงิน บัญชี และพัสดุ จัดทำฎีกาเบิกจ่ายเงินประเภทต่างๆ การควบคุมจัดทำทะเบียนเบิกจ่ายวัสดุครุภัณฑ์ เก็บรักษา รวบรวมกฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับ ประกาศ คำสั่ง หรือหนังสือสั่งการ ที่เกี่ยวข้อง การปฏิบัติ ตามพระราชบัญญัติประถมศึกษา การกำหนดชื่อสถานศึกษา งานกิจกรรมนักเรียนในสถานศึกษา ตรวจสอบสถานศึกษาร่วมกิจกรรมต่างๆ ของสถานศึกษา ดำเนินเกี่ยวกับการเจ้าหน้าที่ ข้าราชการลูกจ้าง ในสถานศึกษาและในฝ่ายการศึกษา การนิเทศการศึกษา ดำเนินงานศูนย์วิทยาการเขต และ ปฏิบัติหน้าที่อื่นที่เกี่ยวข้อง

นโยบายด้านการศึกษาของกรุงเทพมหานคร

1. เร่งดำเนินการปฏิรูปการเรียนรู้ ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ตามหลักการพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ ส่งเสริมให้สถานศึกษาพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้ได้มาตรฐาน ตามระบบการประกันคุณภาพ โดยพัฒนาผู้เรียนให้มีความสมดุลทั้งด้านความรู้ ความคิด ความสามารถ ความดีงาม และความรับผิดชอบต่อสังคม ตลอดจนรักษาเอกลักษณ์ความเป็นไทย

2. ขยายโอกาสให้ผู้เรียนทุกคนได้รับการศึกษาภาคบังคับ 9 ปี ด้วยวิธีการหลากหลาย ทั้งโดยการเปิดสอนเอง ใช้ระบบการส่งต่อ และสนับสนุนค่าใช้จ่าย ในรูปแบบของการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย ตลอดจน ส่งเสริมให้ประชาชน ได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐานทั้งสายสามัญศึกษาและสายอาชีวศึกษาจนถึงระดับอุดมศึกษา

3. ส่งเสริม และพัฒนาให้ครูและบุคลากรทางการศึกษา สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้ อย่างมีคุณภาพ มีศักดิ์ศรี ตามมาตรฐาน และจรรยาบรรณของวิชาชีพ และสนับสนุนสวัสดิการ รวมทั้งสิทธิประโยชน์แก่ผู้อื่น ตลอดจนนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ประโยชน์ทางการศึกษา

4. เร่งเพิ่มประสิทธิภาพการใช้เทคโนโลยี และวิทยาการที่ทันสมัย เพื่อการบริหาร และการจัดการเรียนการสอน พร้อมทั้งพัฒนาบุคลากร และผู้เรียนให้มีความรู้ ความสามารถ มีทักษะ ในการนำเทคโนโลยีมาใช้ที่เหมาะสม ตลอดจนสนับสนุนวัสดุครุภัณฑ์อย่างเพียงพอ

5. พัฒนาระบบบริหาร และการจัดการศึกษา โดยปรับปรุงโครงสร้างการบริหาร การศึกษา ตามหลักการของ พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ เน้นการกระจายอำนาจลงสู่ระดับ สถานศึกษา ระดมทรัพยากรทางการศึกษา ส่งเสริมให้บุคคล องค์กร ชุมชน สถาบันต่างๆ มีส่วน ร่วมในการจัดการศึกษาและสร้างเครือข่ายทางการศึกษา

6. จัดการศึกษาสำหรับบุคคลที่มีความบกพร่อง ด้อยโอกาส และผู้มีความสามารถ พิเศษ ด้วยรูปแบบที่เหมาะสม

7. ดำเนินการ ให้สถานศึกษาปลอดจากสิ่งเสพติด และสอดแทรกครอบครัวศึกษาใน การศึกษาทุกระดับให้เกิดความตระหนักในเรื่องความพร้อมที่จะมีลูก สามารถเลี้ยงลูกได้อย่าง ถูกต้อง เหมาะสม และพึ่งพาตนเองได้

2.2 แนวคิด ทฤษฎี เกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

แนวคิด เกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

จากการศึกษา แนวคิดเกี่ยวกับ ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง นักวิชาการทางการศึกษาได้ เสนอแนวคิดเกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในรูปแบบ และวิธีการที่สามารถนำไปพัฒนาให้เกิด ประโยชน์แก่ตนเอง และผู้อื่นได้ ดังต่อไปนี้

แผนพัฒนาเศรษฐกิจ และสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 (พ.ศ.2545-2549) ได้ยึดหลักปรัชญา เศรษฐกิจพอเพียง เป็นปรัชญานำทาง ให้การพัฒนาอยู่บนพื้นฐาน ของการพัฒนาอย่างยั่งยืน และ สมดุลเพื่อให้สังคมไทยมีลักษณะที่พึงประสงค์ และมีคุณภาพใน 3 ประการ คือ สังคมคุณภาพ สังคมแห่งภูมิปัญญา และการเรียนรู้ สังคมสมานฉันท์ และเอื้ออาทรต่อกัน โดยมีจุดเน้น คือ คนเป็น ศูนย์กลางของการพัฒนา การดำเนินงานเพื่อให้บรรลุเป้าหมาย ตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจ และสังคม แห่งชาติ ฉบับที่ 9 นั้น เป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไปว่า การศึกษามีบทบาท และสำคัญยิ่ง ต่อการ พัฒนาประเทศโดยเฉพาะในโลกยุคใหม่ที่ทรัพยากรสำคัญที่สุดคือทรัพยากรบุคคลที่มีความรู้ (สุเทพ ทองประดิษฐ์ 2546 : 189-190) จึงเป็นที่มาของ การศึกษา ตามพระราชบัญญัติการศึกษา แห่งชาติ พ.ศ. 2542 ที่ยึดหลักการ 3 ประการ คือ

1. เป็นการศึกษาตลอดชีวิตสำหรับประชาชน ภายใต้วความเชื่อที่ว่าเป็นการพัฒนาคน พัฒนาประชาชนทุกคนของประเทศให้มีคุณภาพ คนทุกคนต้องศึกษาตลอดชีวิต เพราะการศึกษา เป็นกระบวนการตลอดชีวิต เรียนรู้ด้วยตนเอง เรียนรู้ไปเรื่อยๆ ตั้งแต่แรกเกิดจนตาย

2. การให้สังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา เป็นการส่งเสริมสนับสนุนให้ทุกคนหรือสังคมเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา ตั้งแต่ครอบครัว ชุมชน องค์กรต่างๆ ทั้งภาครัฐ เอกชนและสังคมร่วมจัดการศึกษาเพื่อให้เกิดการเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างทั่วถึงทุกคนด้วยรูปแบบที่หลากหลาย

3. การพัฒนาสาระ และกระบวนการเรียนรู้ อย่างต่อเนื่อง เพื่อให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคม ทั้งการศึกษาในระบบ นอกกระบบ และตามอัธยาศัย โดยเป็นกระบวนการเรียนรู้ ที่ให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตัวเองได้เต็มศักยภาพ และมีการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ให้เหมาะสมผู้เรียน (พนม พงษ์ไพบูลย์. 2544 : 61)

สุเมธ คันดิเวชกุล (อ้างถึงในกระทรวงมหาดไทย, 2541) กล่าวถึง การปฏิบัติตนตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง อันเนื่องมาจากพระราชดำริ จะต้องยึดหลักการสำคัญ ที่อาจแยกได้ 5 ประการ ได้แก่

1. ด้านจิตใจ ทำตนให้เป็นที่พึ่งตนเอง มีจิตสำนึกที่ดี สร้างสรรค์ให้ตนเองและชาติ โดยรวม

2. ด้านสังคม แต่ละสังคมต้องช่วยเหลือเกื้อกูลกัน เชื่อมโยงกันเป็นการสร้างเครือข่ายชุมชน

3. ด้านทรัพยากรธรรมชาติให้ใช้และจัดการอย่างฉลาดพร้อมทั้งหาทางเพิ่มมูลค่า

4. ด้านเทคโนโลยี (ภูมิปัญญาชาวบ้าน) จากสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไป เทคโนโลยี เข้ามาใหม่ ซึ่งมีทั้งดี และไม่ดี แยกแยะได้ยาก แต่ก็ต้องมีพอสมควร เพื่อการดำรงชีวิตในพื้นที่บ้าน การพัฒนาจะต้องสอดคล้องกับภูมิสังคม

5. ด้านเศรษฐกิจ ส่วนใหญ่นักพัฒนามักมุ่งที่การเพิ่มรายได้ แต่ไม่มีการมุ่งที่การลดรายจ่าย กล่าวคือ ต้องปรับทิศทางในเบื้องต้นมุ่งลดรายจ่ายก่อน ยึดถือการประกอบอาชีพที่ถูกต้อง สุจริต แม้จะ ตกอยู่ในภาวะขาดแคลนในการดำรงชีพก็ตาม

เกษม วัฒนชัย (2550) ได้อธิบายว่า ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เป็นปรัชญาที่พระราชทานให้คนไทยใช้เป็นหลักคิดและหลัก ปฏิบัติ ในการดำเนินชีวิต เพื่อให้เกิดสมดุลในชีวิต ในครอบครัว ในโรงเรียน ในประเทศ โดยตั้งสมมุติฐานว่าทุกสิ่งอนิจจัง ทุกสิ่งเปลี่ยนแปลง ทั้งปัจจัย ที่เปลี่ยนแปลงมาจากนอกประเทศ กับในประเทศ นอกโรงเรียนกับในโรงเรียน นอกครอบครัวกับในครอบครัว แล้วทรงชี้ว่า เมื่อมีการเปลี่ยนแปลง จะมีผลกระทบ 4 ด้านด้วยกัน คือ ด้านวัตถุ สังคม สิ่งแวดล้อม และทางวัฒนธรรม ผลกระทบทางวัตถุ อาจจะหมายถึงทางเศรษฐกิจทางการเงินก็ได้ ส่วนผลกระทบ ทางสังคม ให้นึกถึงความเข้มแข็งของโรงเรียน ที่ไม่มีเด็กติดยาเสพติดเลย หมายถึงโรงเรียนที่มีคุณภาพ สังคมของโรงเรียนเข้มแข็ง หรือพูดถึงครอบครัวครุที่ไม่มีหนี้

เลย ก็หมายถึงว่าสังคมครอบครัวเข้มแข็ง ส่วนผลกระทบทางสิ่งแวดล้อมที่ชัดเจน คือเรื่องความสะอาด ความมีวินัย เช่น การรักษาต้นไม้ การปลูกต้นไม้ให้เด็กได้ร่วมในโรงเรียน ห้องส้วมสะอาด ขณะที่ผลกระทบทางวัฒนธรรม คือ วัฒนธรรมจากนอกประเทศ ที่จะเข้ามาทำลายวัฒนธรรมไทย เราจึงต้องรักษาวัฒนธรรมของเราให้เข้มแข็ง ทั้งนี้ต้องมีเงื่อนไขสำคัญคือเรื่องคุณธรรม โรงเรียนไหนจะเอาปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ จะต้องไปสร้างคุณธรรมใน โรงเรียนก่อน ตั้งแต่ผู้อำนวยการลงไปถึงภารโรง เด็กทุกคน ครูทุกคน ต้องมีคุณธรรม

ปรียานุช พิบูลสราวุธ (2549) ได้กล่าวว่า แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงสามารถใช้ได้ ตั้งแต่ระดับบุคคล ครอบครัว กลุ่มองค์กร ชุมชน และภาครัฐ หน่วยที่เล็กที่สุด คือ ตัวเราเอง การใช้ชีวิตที่สมดุลทั้งทางกายและจิตเป็นเรื่องสำคัญไม่ใช่เอาแต่เรื่องทางกายอย่างเดียว แต่งตัวสวยงามแต่จิตใจเศร้าหมองหรือเอาแต่เรื่องทางจิตอย่างเดียว อดอาหาร ไม่ดูแลร่างกายก็ไม่ได้ พอเริ่มมีครอบครัว ก็มีหลายมิติที่ต้องสร้างให้เกิดความสมดุล ทั้งในการใช้เวลาชีวิตส่วนตัว ครอบครัว การงานและจิตใจในการทำงาน ก็ต้องขยันหมั่นเพียร อดทน ทำงานให้มีรายได้สามารถเลี้ยงตัวเองและครอบครัวได้ เมื่อตัวเองพอมีพอกินระดับหนึ่ง ก็ควรคำนึงถึงความพอประมาณ ในการบริโภค ส่วนที่มีกินพอหรือไม่จำเป็น ก็ควรเอื้อเพื่อแบ่งปัน ให้กับสังคม ผู้ที่ยังขาดแคลนในด้านต่างๆ หรือด้อยโอกาส และยังต้องการความช่วยเหลือ ยังมีอยู่มาก การแบ่งปันช่วยเหลือกันจะนำไปสู่ความสามัคคี ความพอเพียงในชุมชน และในสังคมได้ การไม่เบียดเบียนตนเอง ครอบครัว ผู้อื่นในสังคม จะทำให้เราอยู่กันได้อย่างสันติสุขส่วนในระดับองค์กร ชุมชน หรือสังคมนั้น ก็ต้องพยายามรักษาสมดุลทางสังคม สมดุลทางทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เพราะมนุษย์เป็นสัตว์สังคม อยู่คนเดียวไม่ได้ ต้องสร้างสมดุลให้เกิดขึ้นในสังคม การแบ่งปัน เอื้อเพื่อช่วยเหลือกันนั้น สามารถนำไปสู่ความสันติสุขและความสามัคคี ได้ระดับหนึ่ง สิ่งที่สำคัญอีกเรื่องหนึ่งคือการไม่เบียดเบียนกัน ไม่เบียดเบียนชีวิตหรือทรัพย์สินของผู้อื่น เพื่อหาประโยชน์ใส่ตัวเอง การให้เกียรติ เคารพสิทธิของผู้อื่น เอาใจเขามาใส่ใจเรา เป็นการดำรงตนตามหลัก มีเหตุผล หรืออย่างกลุ่มพัฒนาต่างๆ เช่น กลุ่มสัจจะออมทรัพย์ กลุ่มสหกรณ์แม่บ้าน ถ้าเกิดทำผลผลิตมาแล้วเกิดความไม่เท่าเทียม บางคนผลิตมาก บางคนผลิตน้อย หรือผลิตปริมาณเท่าๆ กัน แต่รายได้เฉลี่ยแบ่งแล้วไม่เกิดความสมดุลกัน เขาก็อยู่ไม่ได้ การแบ่งปันส่วน ผลประโยชน์ของกลุ่มก็ต้องใช้สมเหตุสมผล มิฉะนั้นความสมดุลก็ไม่สามารถเกิดขึ้นได้ ในระดับชาติ ยกตัวอย่างเช่น เรื่องการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม ถ้าการพัฒนาเป็นแบบรวยกระจุก จนกระจาย สังคมเกิดปัญหาขึ้น คนจนอาจลุกขึ้นมาประท้วง ความสันติสุข รู้รักสามัคคี ก็ยากที่จะรักษาได้ และไม่ได้หยุดเพียงแค่นั้น โลกมีการเปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่อง เป็นไปตามกฎอนิจจัง เพราะฉะนั้น เราต้องไม่ประมาท ต้องตั้งสติให้รู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลง คิดพิจารณาอย่างรอบคอบก่อนที่จะตัดสินใจทำอะไร ทั้งหมดนี้ก็เป็น การสร้างภูมิคุ้มกันที่ดี ให้กับตัวเอง ถ้าเราใช้

ชีวิตอย่างพอประมาณ มีเหตุมีผล และมีภูมิคุ้มกันที่ดี ชีวิตก็จะปรับเปลี่ยนเข้าสู่สมดุล สามารถพร้อมรับการเปลี่ยนแปลงได้ “เราจะสร้างสังคมสันติสุข สร้างความสามัคคี และสร้างความมั่นคง ยั่งยืนได้ ต้องสร้างสมดุลแบบนี้ให้เกิดขึ้นในทุกระดับ ทุกขั้นตอน เหมือนรถยนต์ที่ต้องมี 4 ล้อ หากขาดล้อใดล้อหนึ่งไปรถก็เล่นไม่ได้”

ทิสนา เขมมณี (2543) ได้กล่าวว่า หลักการในการดำเนินชีวิต ตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง ในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ เพื่อให้สามารถปรับตัวในการดำรงชีวิตได้ในสังคม อย่างมั่นคงเป็นสุข จะต้องพัฒนาให้คุณลักษณะดังนี้ คือ

1. การพึ่งพาตนเอง
2. การทำงานการแก้ปัญหา
3. การแสวงหาความรู้และข้อมูล
4. การพัฒนาตนเองและคุณภาพชีวิต

สรุปได้ว่า หลักการปฏิบัติตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง ที่สำคัญ คือ ประหยัด พึ่งพาตนเอง ประกอบอาชีพสุจริต หลีกเลี่ยงการแข่งขันทางการค้าอย่างรุนแรง ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน แสวงหาความรู้เพื่อให้มีรายได้พอเพียง และเลือกใช้เทคโนโลยีให้สอดคล้องกับสังคม

สุชาดา นันทะไชย (2549) ได้กล่าวว่า สังคมไทยในปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงอย่างกว้างขวางไปตามกระแสโลกาภิวัตน์ การศึกษา เป็นเครื่องมือสำคัญในการพัฒนา ดังนั้น การพัฒนาแนวคิด และจิตสำนึก เพื่อนำไปสู่ การพัฒนาประเทศอย่างสมดุล มั่นคง และยั่งยืน ท่ามกลางความเปลี่ยนแปลงรอบด้าน จึงเป็นบทบาทที่สำคัญของระบบการศึกษาเศรษฐกิจพอเพียงเป็นปรัชญาชี้แนวทางการดำรงอยู่และปฏิบัติตนของประชาชนในทุกระดับ ตั้งแต่ระดับครอบครัว ระดับชุมชน จนถึงระดับรัฐ ทั้งในการพัฒนา และบริหารประเทศให้ดำเนินไปในทางสายกลางโดยเฉพาะการพัฒนาเศรษฐกิจเพื่อให้ก้าวทันต่อโลกยุคโลกาภิวัตน์ ดังนั้น ระบบการศึกษา จึงต้องนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้ ในการจัดการศึกษาให้ได้อย่างเหมาะสมกับสภาพของผู้เรียนและท้องถิ่น

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.) ในฐานะหน่วยงานหลัก ในการวางแผนของประเทศ ตระหนักถึงความสำคัญของพระราชดำริดังกล่าว จึงได้เชิญผู้ทรงคุณวุฒิทั้งจากสาขาเศรษฐกิจ และจากสาขาต่างๆ มาร่วมกันพิจารณาถ้อยแถลง พระราชดำรัสที่เกี่ยวข้องกับเศรษฐกิจพอเพียงซึ่งพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ได้พระราชทานไว้ในโอกาสต่างๆ สรุปออกมาเป็น คำนิยาม ความหมาย ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อส่งเสริมให้ประชาชนทุกระดับ และทุกภาคส่วนของสังคมมีความเข้าใจในหลักปรัชญา และนำไปเป็นพื้นฐานและแนวทางในการดำเนินชีวิตด้านต่างๆ อันจะนำไปสู่การพัฒนาที่สมดุล และยั่งยืน ประชาชน อยู่อย่างร่มเย็น

เป็นสุข สังคมมีความเข้มแข็ง และประเทศชาติมั่นคง ในที่สุด โดยหลักแนวคิด การพัฒนา ตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง ก็คือการพัฒนา ที่อยู่บนพื้นฐานของทางสายกลางและความไม่ประมาท โดยคำนึงถึง ความพอประมาณ ความมีเหตุผล การสร้างภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว ตลอดจนใช้ความรู้ ความรอบคอบ และคุณธรรมประกอบการวางแผน การตัดสินใจและการกระทำ และมีหลักพิจารณาอยู่ 5 ส่วน ดังนี้

1. กรอบแนวคิด เป็นปรัชญาที่ชี้แนะแนวทางการดำรงอยู่ และปฏิบัติตนในทางที่ควรจะเป็น โดยมีพื้นฐานมาจากวิถีชีวิตดั้งเดิมของสังคมไทย สามารถนำมาประยุกต์ใช้ได้ตลอดเวลา และเป็นการมองโลกเชิงระบบที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา มุ่งเน้นการรอดพ้นจากภัยวิกฤติ เพื่อความมั่นคงและความยั่งยืนของการพัฒนา

2. คุณลักษณะ เศรษฐกิจพอเพียงสามารถนำมาประยุกต์ใช้กับการปฏิบัติได้ในทุกระดับ โดยเน้นการปฏิบัติบนทางสายกลาง และการพัฒนาอย่างเป็นขั้นตอน

3. ค่านิยม ความพอเพียงจะต้องประกอบด้วย 3 คุณลักษณะ พร้อมๆ กัน ดังนี้

- ความพอประมาณ หมายถึง ความพอดี ไม่น้อยเกินไปและไม่มากเกินไปโดยไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น เช่น การผลิตและการบริโภคที่อยู่ในระดับพอประมาณ

- ความมีเหตุผล หมายถึง การตัดสินใจเกี่ยวกับระดับของความพอเพียง โดยพิจารณาจากเหตุปัจจัยที่เกี่ยวข้อง คำนึงถึงผลที่คาดว่าจะเกิดขึ้น จากการกระทำนั้นๆ อย่างรอบคอบ

- การมีภูมิคุ้มกันที่ดี หมายถึง การเตรียมตัวให้พร้อมรับผลกระทบ และการเปลี่ยนแปลงด้านต่างๆ ที่จะเกิดขึ้น โดยคำนึงถึงความเป็นไปได้ของสถานการณ์ต่างๆ ที่คาดว่าจะเกิดขึ้นในอนาคต

4. เงื่อนไข การตัดสินใจ และการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ให้อยู่ในระดับพอเพียงนั้น ต้องอาศัยทั้งความรู้ และคุณธรรมเป็นพื้นฐาน กล่าวคือ

- เงื่อนไขความรู้ ประกอบด้วย ความรอบรู้เกี่ยวกับวิชาการต่างๆ ที่เกี่ยวข้องอย่างรอบด้าน ความรอบคอบ ที่จะนำความรู้เหล่านั้นมาพิจารณาให้เชื่อมโยงกัน เพื่อประกอบการวางแผนในขั้นปฏิบัติ

- เงื่อนไขคุณธรรม ประกอบด้วย มีความตระหนักในคุณธรรม มีความซื่อสัตย์สุจริต และมีความอดทน มีความเพียร ใช้สติปัญญาในการดำเนินชีวิต

5. แนวทางปฏิบัติ และผลที่คาดว่าจะได้รับจากการนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ คือ การพัฒนาที่สมดุล และยั่งยืน พร้อมรับต่อการเปลี่ยนแปลงในทุกด้าน ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม ความรู้และเทคโนโลยี

การดำเนินชีวิตตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ต้องดำเนินไปในลักษณะที่ เกื้อกูลกันของคนในสังคม ยึดหลักแห่งการแบ่งปันกัน และร่วมมือกัน อยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข และมีไมตรีต่อกัน (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. 2545)

ทฤษฎีที่เกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

ประมวล วะสี (2546 : 2 - 3) ได้อธิบายเกี่ยวกับ ทฤษฎีเศรษฐกิจพอเพียง และทฤษฎีพระมหากษัตริย์ไว้ดังนี้

ทฤษฎีเศรษฐกิจพอเพียง

“เศรษฐกิจพอเพียง” (Sufficiency Economy) เป็นปรัชญา ที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงมีพระราชดำรัส เพื่อให้ประชาชนนำไปเป็นพื้นฐานและแนวทางในการดำเนินชีวิตด้าน ต่างๆ ลักษณะเศรษฐกิจพอเพียงจึงมีความพอเพียง 5 ประการ ดังนี้

1. เศรษฐกิจพอเพียง หมายถึง หายจน พออยู่พอกินถ้วนหน้า
2. สังคมพอเพียง หมายถึง การอยู่ร่วมกันไม่ใช่ตัวใครตัวมัน มีไมตรีจิตต่อกันเป็นสังคม “ผู้รักสามัคคี” ไม่เบียดเบียนและทำร้ายกัน
3. ทรัพยากรธรรมชาติพอเพียง หมายถึง อนุรักษ์ และเพิ่มพูนทรัพยากรธรรมชาติ มีการใช้อย่างเป็นธรรม และยั่งยืน
4. มีปัญญาพอเพียง หมายถึง ไม่โลภ มีไมตรี พึ่งตนเองวิริยะ อนุรักษ์ทรัพยากร
5. มีระบบการศึกษาที่สร้างปัญญาพอเพียงต้องมีระบบการศึกษาที่ป้องกันคนกลับไปตก (มหาวิทยาลัย) อย่างต่อเนื่อง หมายถึง อยู่ในโมหภูมิอีก การมีแค่ มหาวิทยาลัยสอนความรู้ไม่พอ แต่ต้องเป็น มหาวิทยาลัยที่นำคนออกจากโมหภูมิ

ทฤษฎีพระมหากษัตริย์

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงตั้งพระทัยมีพระราชนิพนธ์เรื่องนี้มาก พระราชทานฝากไว้ให้เป็นหลักในการดำเนินชีวิตของคนไทยถ้าอ่านพระราชนิพนธ์เรื่องพระมหากษัตริย์อย่างพิถีพิถันจะจับหลักในวิถีชีวิต เพื่อนำไปสู่ชีวิต และสังคมที่ดีได้ 5 ประการ ดังนี้

1. การพึ่งตนเอง พ่อค้า 700 คน อ่อนวอนให้เทวดาช่วย แล้วตายหมด พระมหากษัตริย์ไม่อ่อนวอนเทวดา
2. ความเพียรอันบริสุทธิ์ ไม่เห็นฝั่งแล้วยังเพียรว่ายน้ำอยู่อีก (บางคนเมื่อมองไม่เห็นอนาคตทอดทิ้งความเพียรแล้ว)
3. ความมหัสจรรย์สุดบังเกิดได้ มีเทวดามาช่วยเพราะทำความดีหมายถึงการทำ ความดีจากการทำความดี ทำให้เกิดความสำนึกอันเป็นมหัสจรรย์ได้ตรงกับ “การมุดบังเกิด” ในทฤษฎีแห่งความซับซ้อน

4. การอนุรักษ์และเพิ่มพูนทรัพยากร คนโง่โค้นต้นมะม่วง เพื่อเอาผลมะม่วงแล้ว
ธรรมชาติเพื่อความยั่งยืนไม่มีอะไรจะกินอีกต่อไป

5. การมีปัญหาออกจากโมหภูมิคนทั้งปวงล้วน ตกอยู่ในโมหภูมิ คือ ไม่รู้ว่าอะไรดี
อะไรไม่ดี แล้วสร้างสังคมที่โง่เขลา (เมืองอวิชา) เต็มไปด้วยความชั่วร้าย ทำร้ายกัน

2.3 แนวทางการจัดการสถานศึกษาตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดกรุงเทพมหานคร

แนวทางการจัดการสถานศึกษาตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของสถานศึกษา
ขั้นพื้นฐาน สังกัดกรุงเทพมหานคร นักวิชาการทางการศึกษา ได้เสนอแนวทาง การจัดการ
สถานศึกษาตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานดังต่อไปนี้

คณะกรรมการ บริหาร ใครงการ ขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ผู้สถานศึกษา
สำนักนโยบายและยุทธศาสตร์ สำนักปลัดกระทรวงศึกษาธิการ (2550) ได้กำหนด แนวทางการนำ
ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในสถานศึกษาไว้ดังนี้ คือ คุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียนตาม
แนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และแนวทางในการพัฒนาผู้เรียนตามคุณลักษณะอันพึงประสงค์
คุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียนตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

สถานศึกษา ควรมุ่งส่งเสริมการเรียนรู้ และปลูกฝัง เสริมสร้าง ให้ผู้เรียนมีคุณลักษณะ
อันพึงประสงค์ ในการดำเนินชีวิตตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ดังนี้

1. มีความรู้ ความเข้าใจ ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และตระหนักในความสำคัญ
ของการดำเนินชีวิตตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ดังนี้

1.1 มีความรู้ ความเข้าใจปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและเชื่อมโยงกับระบบ
เศรษฐกิจทั่วไป

1.2 มีความรู้ ความเข้าใจในการดำเนินชีวิตตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

1.3 เห็นประโยชน์ และตระหนักในความสำคัญของการดำเนินชีวิต ตามแนว
ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และการใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อพัฒนาตนเอง พัฒนากลุ่ม
และสังคม

2. มีความรู้และทักษะพื้นฐานในการดำเนินชีวิตตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
ดังนี้

2.1 มีความรู้และทักษะพื้นฐานในการดำรงชีวิตและการพัฒนาอาชีพ เช่น
การเกษตร การผลิต และจำหน่ายสินค้า การดำเนินธุรกิจ การใช้จ่ายและการออม

2.2 ใช้และพัฒนาทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมให้ได้ประโยชน์สูงสุดและยั่งยืน

2.3 สืบสานและพัฒนาศิลปวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น

2.4 รักและภาคภูมิใจในความเป็นไทย

3. ปฏิบัติตนและดำเนินชีวิตตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ดังนี้

3.1 ปฏิบัติตนให้มีความพอประมาณ รู้จักการประมาณตนรู้จักศักยภาพของตนเอง

3.2 ปฏิบัติตนอย่างมีเหตุผล ปฏิบัติสิ่งต่างๆ บนพื้นฐานของความมีสติ ปัญญา

ยึดทางสายกลาง

3.3 มีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว พร้อมรับผลกระทบและการเปลี่ยนแปลงด้านต่างๆ

3.4 มีความรอบรู้ในเรื่องที่เกี่ยวข้อง สามารถคิดวิเคราะห์ และปฏิบัติด้วยความ

รอบคอบ

3.5 ปฏิบัติตนและดำเนินวิถีชีวิตตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ด้วยความซื่อสัตย์สุจริต ขยัน อดทน เพียรพยายาม แบ่งปัน มีสติ ปัญญา มีวินัย พึ่งตนเอง แบ่งปัน เอื้ออาทร รับผิดชอบและอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข

แนวทางในการพัฒนาผู้เรียนตามคุณลักษณะอันพึงประสงค์ มีแนวทางดำเนินการดังนี้

1. การพัฒนาหลักสูตร
2. การจัดการเรียนการสอน
3. การจัดบรรยากาศและสภาพแวดล้อมภายในสถานศึกษา
4. การจัดระบบบริหารจัดการของสถานศึกษา
5. การให้ผู้ปกครองและชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของสถานศึกษา
6. การติดตามและประเมินผลการจัดการศึกษา

เกษม วัฒนชัย (2550) ได้อธิบายว่า ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เป็นปรัชญาที่พระราชทานให้คนไทยใช้เป็นหลักคิดและหลัก ปฏิบัติ ในการดำเนินชีวิต เพื่อให้เกิดสมดุลในชีวิต ในครอบครัว ในโรงเรียน ในประเทศ โดยตั้งสมมุติฐานว่าทุกสิ่งอนิจจัง ทุกสิ่งเปลี่ยนแปลง ทั้งปัจจัยที่เปลี่ยนแปลงมาจากนอกประเทศ กับในประเทศ นอกโรงเรียนกับในโรงเรียน นอกครอบครัวกับในครอบครัว แล้วทรงชี้ว่า เมื่อมีการเปลี่ยนแปลง จะมีผลกระทบ 4 ด้านด้วยกัน คือ ด้านวัตถุ สังคม สิ่งแวดล้อม และทางวัฒนธรรม ผลกระทบทางวัตถุ อาจจะหมายถึงทางเศรษฐกิจทางการเงินก็ได้ ส่วนผลกระทบทางสังคม ให้นึกถึงความเข้มแข็งของโรงเรียน ที่ไม่มีเด็กติดยาเสพติด เลย หมายถึงโรงเรียนที่มีคุณภาพ สังคมของโรงเรียนเข้มแข็ง หรือพูดถึงครอบครัวครูที่ไม่มีหนี้เลย ก็หมายถึงว่าสังคมครอบครัวเข้มแข็ง ส่วนผลกระทบทางสิ่งแวดล้อมที่ชัดเจน คือ เรื่องความสะอาด ความมีวินัย เช่น การรักษาต้นไม้ การปลูกต้นไม้ให้เด็กได้ร่วมในโรงเรียน ห้องส้วมสะอาด ขณะที่ผลกระทบทางวัฒนธรรมคือวัฒนธรรมจากนอกประเทศ ที่จะเข้ามาทำลายวัฒนธรรมไทย

เราจึงต้องรักษาวัฒนธรรมของเราให้เข้มแข็ง ทั้งนี้ต้องมีเงื่อนไขสำคัญคือคุณธรรม โรงเรียนไหนจะเอาปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ จะต้องไปสร้างคุณธรรมในโรงเรียนก่อน ตั้งแต่ผู้อำนวยการลงไปถึงภารโรง เด็กทุกคน ครูทุกคนต้องมีคุณธรรม

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 (พ.ศ.2545-2549) ได้ยึดหลักเศรษฐกิจพอเพียงเป็นปรัชญานำทางการพัฒนา อยู่บนพื้นฐาน ของการพัฒนาอย่างยั่งยืน และสมดุลเพื่อ ให้สังคมไทยมีลักษณะที่พึงประสงค์ และมีคุณภาพ ใน 3 ประการ คือ สังคมคุณภาพ สังคมแห่ง ภูมิปัญญา และการเรียนรู้ สังคมสมานฉันท์และเอื้ออาทรต่อกัน โดยมีจุดเน้น คือคนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนา การดำเนินงาน เพื่อให้บรรลุเป้าหมายตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 นั้น เป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไปว่า การศึกษามีบทบาทและสำคัญยิ่งต่อการพัฒนาประเทศ โดยเฉพาะในโลกยุคใหม่ที่ทรัพยากรที่สำคัญที่สุดคือทรัพยากรบุคคลที่มีความรู้(สุเทพ ทองประดิษฐ์ 2546 : 189-190)

จึงเป็นที่มาของ การศึกษา ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ที่ยึดหลักการ 3 ประการ คือ เป็นการศึกษาตลอดชีวิตสำหรับประชาชน ภายใต้นโยบายที่เชื่อว่าเป็นการพัฒนาคน พัฒนาประชาชนทุกคนของประเทศให้มีคุณภาพ คนทุกคนต้องศึกษาตลอดชีวิต เพราะการศึกษาเป็น กระบวนการตลอดชีวิต เรียนรู้ด้วยตนเอง เรียนรู้ไปเรื่อยๆ ตั้งแต่แรกเกิดจนตาย การให้สังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาเป็นการส่งเสริม สนับสนุนให้ทุกคนหรือสังคมเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา ตั้งแต่ครอบครัว ชุมชน องค์กรต่างๆ ทั้งภาครัฐ เอกชน และสังคม ร่วมจัดการศึกษา เพื่อให้คนได้เกิดการเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างทั่วถึงทุกคน ด้วยรูปแบบที่หลากหลาย การพัฒนาสาระ และกระบวนการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง เพื่อให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ และสังคม ทั้งการศึกษา ในระบบ นอกกระบบและตามอัชฌาศัยโดยเป็นกระบวนการเรียนรู้ ที่ให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตัวเองได้เต็มศักยภาพ และมีการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ที่เหมาะสม ผู้เรียน (พนม พงษ์ไพบูลย์ 2544 : 61)

จากการศึกษาเกี่ยวกับ แนวทางการจัดการสถานศึกษา ตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้วิจัยจึงได้นำแนวคิดจากการศึกษามาประยุกต์เป็น แนวทางการจัดการสถานศึกษาตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัด กรุงเทพมหานคร 3 ประการ คือ การจัดหลักสูตรสถานศึกษา การจัดการเรียนการสอน การกำกับติดตาม และประเมินผลการจัดการศึกษา

การจัดหลักสูตรสถานศึกษา

คณะกรรมการบริหาร โครงการขับเคลื่อน ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงสู่สถานศึกษา สำนักนโยบายและยุทธศาสตร์ สำนักปลัดกระทรวงศึกษาธิการ (2550) ได้กำหนด แนวทางการพัฒนาหลักสูตร คือ สถานศึกษาควรมีการพัฒนา หรือบูรณาการเนื้อหาสาระ ของเศรษฐกิจพอเพียง เข้าไปในหลักสูตรสถานศึกษา ตามขั้นตอนดังนี้

1. สถานศึกษา นำคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียน ตามแนวทางหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง มาพิจารณาปรับปรุงหรือเพิ่มเติม วิสัยทัศน์ เป้าหมาย และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียนในหลักสูตรสถานศึกษา

2. กลุ่มสาระการเรียนรู้ และกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ปรับปรุง หรือเพิ่มเติม มาตรฐานการเรียนรู้ในแต่ละช่วงชั้น ให้สอดคล้องกับวิสัยทัศน์ เป้าหมาย และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียนตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ของหลักสูตรสถานศึกษาที่ปรับปรุงหรือเพิ่มเติม

3. กลุ่มสาระการเรียนรู้ และกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนเพิ่มเติม หรือจัดทำสาระการเรียนรู้ หน่วยการเรียนรู้และแผนการจัดการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้เป็น ไปตามมาตรฐานการเรียนรู้แต่ละช่วงชั้น

คณะอนุกรรมการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง สำนักงานคณะกรรมการ พัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (2548) ได้เสนอกรอบแนวคิด การนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ไปประยุกต์ใช้ในการศึกษาว่า ระบบการศึกษบบนพื้นฐานของเศรษฐกิจพอเพียง จะต้องสอนให้นักเรียน นักศึกษาคำนึงถึงความพอประมาณในการดำเนินชีวิตไม่โลภ ไม่ฟุ้งเฟ้อ มีการตัดสินใจบนพื้นฐานของเหตุผลไม่ใช่อารมณ์ ฝึกให้มีการมองไปข้างหน้า และเตรียมตัวให้พร้อมกับความผันผวนของเหตุการณ์ต่างๆ อย่างรู้เท่าทัน รวมถึงการหมั่นแสวงหาความรู้เพื่อให้เกิดความรอบรู้ในด้านต่างๆ ฝึกฝนตนเองให้มีความรอบคอบ และระมัดระวัง โดยใช้สติปัญญา ในการทำงานและดำเนินชีวิตและที่สำคัญเศรษฐกิจพอเพียง ยังเน้น ให้นักเรียนนักศึกษา มีคุณธรรม มีความอดทน ความขยันหมั่นเพียร ความซื่อสัตย์ การไม่เบียดเบียนผู้อื่น การแบ่งปันและช่วยเหลือซึ่งกันและกัน เป็นพื้นฐานในการดำเนินชีวิตเนื่องจากความรู้ต่างๆ จะไม่สามารถก่อประโยชน์ให้กับตนเองหรือผู้อื่นได้อย่างเต็มที่ และถูกต้องหากผู้นำไปใช้ขาดคุณธรรม นอกจากนี้ การพัฒนาระบบการศึกษาไทย บนพื้นฐานเศรษฐกิจพอเพียง ควรมุ่งไปสู่การทำให้สังคมไทยเป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ที่มีการบูรณาการ ความรู้ทั้งเนื้อหาวิธีการ แหล่งเรียนรู้และผู้รู้อย่างกว้างขวาง ซึ่งไม่จำเป็นต้องจำกัดอยู่เฉพาะในระบบโรงเรียนแบบเดิม แต่ควรพัฒนากระบวนการเรียนรู้ไปพร้อมๆ กับการสร้างวัฒนธรรมแห่งการเรียนรู้ ที่มีความหลากหลาย และต่อเนื่องตลอดชีวิตให้เกิดขึ้น เป็นการศึกษาตามศักยภาพของผู้เรียน ซึ่งก็คือการเรียนแบบ มีเหตุมีผล พอประมาณ พอดีไม่บังคับให้เรียนในสิ่งที่

ผู้เรียนไม่มีศักยภาพรวมทั้งการปลูกฝังระบบคุณค่าต่างๆ ดังเช่นที่กล่าวมาแล้วทั้งนี้เพื่อทำให้เกิดสติปัญญา ความรอบรู้ และศีลธรรม อันจะเป็นปัจจัยสำคัญ ที่ทำให้สังคมดำรงอยู่ได้อย่างเข้มแข็ง และพอเพียงภายใต้กระแสของโลกาภิวัตน์

มัทธา สังขะภุชฌ์ (2549) ได้กล่าวว่า กระทรวงศึกษาธิการให้ความสำคัญกับการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในการจัดการศึกษา จึงมีแผนดำเนินการสอดแทรกปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไว้ใน 3 ส่วน คือ

1. สอดแทรกไว้ในสาระการเรียนรู้
2. สอดแทรกไว้ในกิจกรรม
3. สอดแทรกไว้ในการบริหารจัดการ

เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์ (2550) ได้ให้แนวทางที่เป็นประโยชน์ต่อการจัดทำหลักสูตรเศรษฐกิจพอเพียงให้สัมฤทธิ์ผลได้จริง ดังนี้

จัดทำหลักสูตรการเรียนการสอนอย่างบูรณาการและต่อเนื่อง

จัดทำหลักสูตรแบบบูรณาการในกลุ่มสาระการเรียนรู้ การจัดทำหลักสูตรเศรษฐกิจพอเพียงนอกจากจะมีการจัดทำเป็นหลักสูตรหลักแล้ว ควรกำหนดให้มีการสอนแทรก ในกลุ่มสาระการเรียนรู้ต่างๆ ทั้ง 8 กลุ่ม เพื่อช่วยให้เกิดการบูรณาการ ปรัชญาแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงในสาขาต่างๆ อันจะเป็นประโยชน์ต่อการดำเนินชีวิตของผู้เรียนในทุกด้าน และการจัดทำหลักสูตรเศรษฐกิจพอเพียง ควรจัดทำเป็นหลักสูตรต่อเนื่องในทุกระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานไปจนถึงการอุดมศึกษา โดยสอดคล้องกับพัฒนาการในแต่ละช่วงวัย

กำหนดกลไกส่งเสริมให้ครูมีแนวคิดและดำเนินชีวิตสอดคล้องกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง การเรียนการสอนตามหลักสูตรเศรษฐกิจพอเพียงอาจไม่ประสบความสำเร็จได้ หากปราศจากครูผู้สอนที่คุณค่า มีความเข้าใจ ในการนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนหมายความว่า นอกจากที่ครูผู้สอนตามหลักสูตรเศรษฐกิจพอเพียงแล้ว ยังต้องเป็นผู้ที่ดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงด้วย จึงจำเป็นอย่างยิ่ง ที่ต้องมีกลไกในการพัฒนาครู ให้เอื้อต่อการสอนหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงแก่ผู้เรียน ดังนี้

กำหนดหลักสูตรเศรษฐกิจพอเพียงในสถาบันอุดมศึกษาที่ผลิตครูสถาบันอุดมศึกษาที่เปิดสอนในสาขาศึกษาศาสตร์ ควรมีวิชาที่เกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียงรวมอยู่ด้วย เพื่อวางแนวคิดและวิธีการสอนของครูผู้สอนให้สอดคล้องกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงก่อนไปประกอบอาชีพครู

พัฒนาแนวทางดำเนินชีวิตอย่างพอเพียงของครู โดยมุ่งเน้นให้ครูหันมาดำเนินชีวิตตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง จนสามารถเป็นแบบอย่างให้ผู้เรียนไปพร้อมกับการถ่ายทอดความรู้ โดยส่งเสริมให้ครูหันมาดำเนินชีวิตตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง มีการส่งเสริมครูต้นแบบที่ดำเนิน

ชีวิตตามแนวทางนี้ให้เป็นที่รู้จักโดยการไม่ก่อนนี้สิน ไม่ใช่จ่ายเกินตัว มีการออมทรัพย์รวมถึงการส่งเสริมการทำอาชีพเสริมเพื่อเพิ่มรายได้ โดยไม่กระทบต่อการปฏิบัติการกิจการ

สุชาดา นันทะไชย (2549: 9) ได้กล่าวถึง การจัดหน่วยการเรียนรู้ในสถานศึกษาว่า สถานศึกษาสามารถบูรณาการหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ที่ประกอบด้วย 3 ห่วง 2 เงื่อนไข นี้เข้าไป ในหน่วยการเรียนรู้ทุกชั้น และทุกกลุ่มสาระ หรือจะจัดเป็นหน่วยการเรียนรู้เฉพาะเรื่อง อาทิ เช่น หน่วย การเรียนรู้ “การพัฒนาคุณภาพชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง” เพิ่มไว้ในกลุ่มการพัฒนาผู้เรียน ในทุกระดับชั้น นอกจากนี้สถานศึกษายังอาจจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ที่สอดคล้อง กับ วิทยุภาวะประสบการณ์ และสภาพความเป็นอยู่ของชีวิตนักเรียนแต่ละคน แต่ละครอบครัวโดยคำนึงถึง ภูมิสังคมในแต่ละท้องถิ่นและนำหลักเศรษฐกิจพอเพียงมาเป็นกรอบแนวคิดในการจัดกิจกรรม

ณัฐพงษ์ ทองภักดี (2550) กล่าวว่า หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง สามารถช่วยพัฒนาการศึกษาได้โดยใช้เป็นแนวทางการควบคุมคุณภาพผู้เรียน ผู้สอน การจัดการกระบวนการศึกษา เนื้อหา และการบริหาร ให้เป็นไปตามหลักของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งหากทำได้ และมีการควบคุมคุณภาพอย่างต่อเนื่อง ก็จะได้ผู้เรียน ที่มีพฤติกรรม ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งขณะนี้ประเทศไทย กำลังเผชิญกับวิกฤติหลายอย่าง โดยเฉพาะวิกฤติความไม่พอเพียง ในสังคมไทย เช่น ความไม่พอเพียงในการบริโภค การออมลดลง การลงทุนอย่างไม่พอเพียง การก่อหนี้อย่างไม่พอเพียง การประเมินเศรษฐกิจไทย ที่สูงเกินความเป็นจริง การบริหารเศรษฐกิจที่ขาดภูมิคุ้มกันที่ดี และการขาดคุณธรรม การพัฒนากระบวนการศึกษา และหลักสูตรให้เป็นไปตาม หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง จะต้องมีการวิจัยประยุกต์ เพื่อพัฒนาองค์ความรู้ในการสอน การวิจัย และการประกันคุณภาพ ซึ่งการประยุกต์ใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เกิดได้ในหลายมิติ หลายรูปแบบ ไม่มีสูตรสำเร็จแต่ต้องพิจารณาไปตามความเหมาะสมในแต่ละกรณี ให้สอดคล้องกับเงื่อนไข และสถานะที่เผชิญอยู่

การจัดการเรียนการสอน

คณะกรรมการบริหาร โครงการขับเคลื่อน ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงสู่สถานศึกษา สำนักนโยบายและยุทธศาสตร์ สำนักปลัดกระทรวงศึกษาธิการ (2550) ได้กำหนด แนวทางการจัดการเรียนการสอน คือ สถานศึกษาควรจัดการเรียนการสอน ตามเนื้อหาสาระที่กำหนดไว้ในหลักสูตร อย่างสอดคล้องกับวิถีชีวิตของผู้เรียน เน้นกระบวนการคิดวิเคราะห์ เน้นการปฏิบัติจริง เพื่อนำไปสู่การปฏิบัติตนที่เหมาะสมในชีวิตประจำวัน โดยมีแนวทางดำเนินการดังนี้

1. จัดกิจกรรมการเรียนรู้ ที่เน้นการฝึกทักษะกระบวนการคิดวิเคราะห์ การจัดการ การเผชิญสถานการณ์ การแก้ปัญหาที่เริ่มจากชีวิตประจำวัน และเชื่อมโยงสู่ครอบครัว ชุมชน ประเทศชาติ และสังคมโลก

2. จัดกระบวนการเรียนรู้โดยเน้นการทดลอง การปฏิบัติจริงทั้งในสถานศึกษาและแหล่งเรียนรู้ภายนอกสถานศึกษา ทั้งในรูปของการจัดทำโครงการ โครงการงาน และอื่นๆ ทั้งการศึกษา รายบุคคล และเป็นกลุ่ม

3. วัดและประเมินผลการเรียนรู้ให้ครอบคลุมทั้ง 3 ด้าน ได้แก่

- 1) ความรู้ (Knowledge)
- 2) ทักษะกระบวนการ (Process) และ
- 3) คุณลักษณะอันพึงประสงค์ (Attribute)

สุชาติ นันทะไชย (2549:10) รูปแบบในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ อาจเป็นการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนแบบโครงการ ซึ่งเป็นการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ และอยู่บนพื้นฐานของการเรียนรู้สภาพจริงในท้องถิ่น เป็นการฝึกให้นักเรียนได้คิดค้นคว้าหาคำตอบด้วยตนเอง การเรียนรู้โดยโครงการอาจเป็นลักษณะ โครงการประเภทสำรวจรวบรวมข้อมูล หรือปัญหาที่มีอยู่ในชุมชน เช่น การสำรวจปัญหาสิ่งแวดล้อมในชุมชน โครงการประเภทการทดลอง เช่น การทำสบู่จากสมุนไพรไทย โครงการประเภทสิ่งประดิษฐ์ เครื่องมือ เครื่องใช้ หรืออุปกรณ์ต่างๆ การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในแต่ละโครงการควรกระตุ้นให้นักเรียนนำหลักเศรษฐกิจพอเพียงมาเป็นฐานการคิดหรือเป็นหลักการพิจารณาเพื่อตรวจสอบความเป็นไปได้ในการปฏิบัติ ทั้งในลักษณะเป็นรายบุคคล เป็นกลุ่มสมาชิกเพื่อน หรือกลุ่มสมาชิกครอบครัว

แนวคิดในการจัดการเรียนรู้

การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญเกิดขึ้นจากพื้นฐานความเชื่อถือว่า การจัดการศึกษามีเป้าหมายสำคัญที่สุด คือ การจัดการให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ เพื่อให้ผู้เรียนแต่ละคนได้พัฒนาตนเองสูงสุด ตามกำลังหรือศักยภาพของแต่ละคน แต่เนื่องจากผู้เรียนแต่ละคนมีความแตกต่างกัน ทั้งด้านความต้องการ ความสนใจ ความถนัด และยังมีทักษะพื้นฐานอันเป็นเครื่องมือสำคัญที่จะใช้ในการเรียนรู้ อันได้แก่ ความสามารถในการฟัง พูด อ่าน เขียน ความสามารถทางสมอง ระดับสติปัญญาและการแสดงผลของการเรียนรู้ออกมาในลักษณะที่ต่างกัน และผู้ที่มีบทบาทสำคัญในกลไกของการจัดการนี้คือ ครู แต่จากข้อมูลอันเป็นปัญหาวิกฤตทางการศึกษา และวิกฤตของผู้เรียนที่ผ่านมาแสดงให้เห็นว่า ครูยังแสดงบทบาทและทำหน้าที่ของตนเองไม่เหมาะสม จึงต้องทบทวนทำความเข้าใจ ซึ่งนำไปสู่การปฏิบัติเพื่อแก้ไขปัญหาวิกฤตทางการศึกษาและวิกฤตของผู้เรียนต่อไป

การทบทวนบทบาทของครู ควรเริ่มจากการทบทวนและปรับแต่งความคิด ความเข้าใจเกี่ยวกับความหมายของการเรียน โดยต้องถือว่า แก่นแท้ของการเรียนคือการเรียนรู้ของผู้เรียน ต้องเปลี่ยนจากการยัดวิชาเป็นตัวตั้ง มาเป็นยึดมนุษย์หรือผู้เรียนเป็นตัวตั้ง หรือที่เรียกว่า ผู้เรียนเป็นสำคัญ ครูต้องคำนึงถึงหลักความแตกต่างระหว่างบุคคลเป็นสำคัญ ถ้าจะเปรียบเทียบการทำงานของครูกับแพทย์คงไม่ต่างกันมากนัก แพทย์มีหน้าที่บำบัดรักษาอาการป่วยไข้ของผู้ป่วย ด้วยการวิเคราะห์วินิจฉัยอาการของผู้ป่วยแต่ละคน ที่มีความแตกต่างกัน แล้วจัดการบำบัดด้วยการใช้ยา หรือการปฏิบัติอื่นๆ ที่แตกต่างกัน วิธีการรักษาแบบหนึ่งแบบใดคงจะใช้บำบัดรักษาผู้ป่วยทุกคนเหมือนกันไม่ได้ นอกจากจะมีอาการป่วยแบบเดียวกัน ในทำนองเดียวกัน ครูก็จำเป็นต้องทำความเข้าใจและศึกษาให้รู้ข้อมูล อันเป็นความแตกต่างของผู้เรียนแต่ละคน และหาวิธีสอนที่เหมาะสม เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้อย่างเต็มที่ เพื่อพัฒนาผู้เรียนแต่ละคนนั้น ให้บรรลุถึงศักยภาพสูงสุดที่มีอยู่ และจากข้อมูลที่เป็นวิกฤตทางการศึกษา และวิกฤตของผู้เรียน อีกประการหนึ่ง คือ การจัดการศึกษาที่ไม่ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้นำสิ่งที่ได้เรียนรู้ มาปฏิบัติในชีวิตจริงทำให้ไม่เกิดการเรียนรู้ที่ยั่งยืน ครูจึงต้องหันมาทบทวนบทบาทและหน้าที่ที่จะต้องแก้ไข โดยต้องตระหนักว่า คุณค่าของการเรียนรู้คือการได้นำสิ่งที่เรียนรู้มานั้น ไปปฏิบัติให้เกิดผลด้วย ดังนั้นหลักการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ จึงมีสาระที่สำคัญ 2 ประการ คือ การจัดการโดยคำนึงถึงความแตกต่างของผู้เรียน และการส่งเสริมให้ผู้เรียนได้นำสิ่งที่เรียนรู้ไปปฏิบัติในการดำเนินชีวิต เพื่อพัฒนาตนเองไปสู่ศักยภาพสูงสุดที่แต่ละคนจะมีและเป็นที่

แนวคิดจากพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ซึ่งกล่าว ถึง การจัดการเรียนรู้ที่ยอมรับว่าบุคคลหรือผู้เรียนมีความแตกต่างกัน และทุกคนสามารถเรียนรู้ได้ ดังนั้นในการจัดการเรียนรู้ ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ครูหรือผู้จัดการเรียนรู้ควรมีความเชื่อพื้นฐานอย่างน้อย 3 ประการคือ

1. เชื่อว่าทุกคนมีความแตกต่างกัน
2. เชื่อว่าทุกคนสามารถเรียนรู้ได้
3. เชื่อว่าการเรียนรู้เกิดได้ทุกที่ ทุกเวลา

ดังนั้น การจัดการเรียนรู้จึงเป็นการจัดบรรยากาศ จัดกิจกรรม จัดสื่อ จัดสถานการณ์ ฯลฯ ให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้เต็มตามศักยภาพ ครูจึงมีความจำเป็นที่จะต้องรู้จักผู้เรียนครอบคลุมอย่างรอบด้าน และสามารถวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อนำไปเป็นพื้นฐานการออกแบบหรือวางแผนการเรียนรู้ได้สอดคล้องกับผู้เรียน สำหรับในการจัดกิจกรรมหรือออกแบบการเรียนรู้ อาจทำได้หลายวิธีการ และหลายเทคนิค แต่มีข้อควรคำนึงว่า ในการจัดการเรียนรู้แต่ละครั้ง แต่ละเรื่อง ได้เปิดโอกาสให้กับผู้เรียนในเรื่องต่อไปนี้หรือไม่

1. เปิดโอกาสให้นักเรียนเป็นผู้เลือก หรือตัดสินใจในเรื่องหาสาระที่สนใจ เป็นประโยชน์ ต่อตัวผู้เรียนหรือไม่

2. เปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้ โดยได้คิด ได้รวบรวมความรู้และลงมือปฏิบัติจริงด้วยตนเองหรือไม่ ซึ่ง ทิศนา แคมมณี (2543) ได้นำเสนอแนวคิดในการเปิดโอกาสให้นักเรียนมีส่วนร่วมและสามารถนำไปใช้เป็นแนวปฏิบัติได้ ดังนี้

2.1 กิจกรรมการเรียนรู้ที่ดีที่ควรช่วยให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมทางด้านร่างกาย (Physical Participation) คือ เป็นกิจกรรมที่ช่วยให้ผู้เรียนได้มีโอกาสเคลื่อนไหวร่างกาย เพื่อช่วยให้ประสาทการเรียนรู้ของผู้เรียนตื่นตัว พร้อมทั้งจะรับข้อมูลและการเรียนรู้ต่างๆ ที่เกิดขึ้น การรับรู้เป็นปัจจัยสำคัญในการเรียนรู้ ถ้าผู้เรียนอยู่ในสภาพที่ไม่พร้อม แม้จะมีการให้ความรู้ที่ดีๆ ผู้เรียนก็ไม่สามารถรับได้ ดังจะเห็นได้ว่า ถ้าปล่อยให้ผู้เรียนอยู่ในสภาพที่ไม่พร้อม แม้จะมีการให้ความรู้ที่ดีๆ ผู้เรียนก็ไม่สามารถรับได้ ดังจะเห็นได้ว่า ถ้าปล่อยให้ผู้เรียนนั่งนานๆ ในไม่ช้าผู้เรียนก็จะหลับหรือคิดเรื่องอื่นๆ แต่ถ้าให้มีการเคลื่อนไหวทางกายบ้างก็จะทำให้ประสาทการเรียนรู้ของผู้เรียนตื่นตัว และพร้อมที่จะรับและเรียนรู้สิ่งต่างๆ ได้ดี ดังนั้น กิจกรรมที่จัดให้ผู้เรียน จึงควรเป็นกิจกรรมที่ช่วยให้ผู้เรียนได้เคลื่อนไหวในลักษณะใดลักษณะหนึ่งเป็นระยะๆ ตามความเหมาะสมกับวัยและระดับความสนใจของผู้เรียน

2.2 กิจกรรมการเรียนรู้ที่ดีที่ควรช่วยให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมทางสติปัญญา (Intellectual Participation) คือ เป็นกิจกรรมที่ช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเคลื่อนไหวทางสติปัญญาต้องเป็นกิจกรรมที่ทำทลายความคิดของผู้เรียน สามารถกระตุ้นสมองของผู้เรียนให้เกิดการเคลื่อนไหว ต้องเป็นเรื่องที่ไม่ยากหรือง่ายเกินไปทำให้ผู้เรียนเกิดความสนุกที่จะคิด

2.3 กิจกรรมการเรียนรู้ที่ดีที่ควรช่วยให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมทางสังคม (Social Participation) คือ เป็นกิจกรรมที่ช่วยให้ผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมกับบุคคลหรือสิ่งแวดล้อมรอบตัว เนื่องจากมนุษย์จำเป็นต้องอยู่รวมกันเป็นหมู่คณะ มนุษย์ต้องเรียนรู้ที่จะปรับตัวเข้ากับผู้อื่น และสภาพแวดล้อมต่างๆ การเปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่นจะช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ทางด้านสังคม

2.4 กิจกรรมการเรียนรู้ที่ดีที่ควรช่วยให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมทางอารมณ์ (Emotional Participation) คือ เป็นกิจกรรมที่ส่งผลต่ออารมณ์ ความรู้สึกของผู้เรียนโดยตรง โดยปกติการมีส่วนร่วมทางอารมณ์นี้มักเกิดขึ้นพร้อมกับการกระทำอื่นๆ อยู่แล้ว เช่น กิจกรรมทางกาย สติปัญญา และสังคม ทุกครั้งที่ครูให้ผู้เรียนเคลื่อนที่ เปลี่ยนอิริยาบถ เปลี่ยนกิจกรรม ผู้เรียนจะเกิดอารมณ์ความรู้สึกตามมาด้วยเสมอ อาจเป็นความพอใจ ไม่พอใจ หรือเฉยๆ

จากแนวคิดที่กล่าวถึงข้างต้นเป็นที่มาของการนำเสนอชื่อ “CIPPA” ซึ่งระบอบองค์ประกอบสำคัญในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ กล่าวคือ

C มาจากคำว่า Construct หมายถึง การสร้างความรู้ตามแนวคิดของทฤษฎีการสรรค์สร้างความรู้ (Constructivism) โดยครูสร้างกิจกรรมที่ช่วยให้ผู้เรียนมีโอกาสสร้างความรู้ด้วยตนเอง เป็นกิจกรรมที่ช่วยให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมทางสติปัญญา

I มาจากคำว่า Interaction หมายถึง การมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่นหรือสิ่งแวดล้อมรอบตัว กิจกรรมการเรียนรู้ที่ดีจะต้องเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้มีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมกับบุคคลและแหล่งความรู้ที่หลากหลาย ซึ่งเป็นการช่วยให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมทางสังคม

P มาจากคำว่า Process Learning หมายถึง การเรียนรู้กระบวนการต่างๆ กิจกรรมการเรียนรู้ที่ดี ควรเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้เรียนรู้กระบวนการต่างๆ ซึ่งเป็นทักษะที่จะเป็นต่อการดำรงชีวิต เช่น กระบวนการแสวงหาความรู้ กระบวนการคิด กระบวนการแก้ปัญหา กระบวนการกลุ่ม กระบวนการ

พัฒนาตนเอง เป็นต้น การเรียนรู้กระบวนการเป็นสิ่งสำคัญเช่นเดียวกับ การเรียนรู้เนื้อหาสาระต่างๆ และการเรียนรู้เกี่ยวกับกระบวนการ เป็นการช่วยให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมทางด้านสติปัญญาอีกด้วย

A มาจากคำว่า Application หมายถึง การนำความรู้ที่ได้เรียนรู้ไปประยุกต์ใช้ ซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนได้รับประโยชน์จากการเรียน เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้เชื่อมโยงระหว่างทฤษฎีกับการปฏิบัติ ซึ่งจะทำให้การเรียนรู้เป็นสิ่งที่มีความหมาย

การระบอบองค์ประกอบสำคัญในการออกแบบกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อช่วยผู้เรียนได้แสดงบทบาทต่างๆ อันเป็นการแสดงความสำคัญของผู้เรียน เป็นอักษรย่อ “CIPPA” นี้เพื่อให้ง่ายที่จะจำและนำไปใช้เป็นหลักในการปฏิบัติได้โดยสะดวก

การจัดการเรียนการสอนทั่วไป ครูสามารถออกแบบการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนได้ตามแนวทาง ต่อไปนี้

1. การจัดกิจกรรมเอื้ออำนวยให้เกิดการสร้างความรู้ (Construct) จากความคิดพื้นฐานที่เชื่อว่า ในสมองของผู้เรียนมิได้มีแต่ความว่างเปล่า แต่ทุกคนมีประสบการณ์เดิมของตนเอง เมื่อได้รับประสบการณ์ใหม่ สมองจะพยายามปรับข้อมูลเดิมที่มีอยู่โดยการต่อเติมเข้าไปในกรณีที่มีข้อมูลเดิมและข้อมูลใหม่ไม่มีความขัดแย้งกัน แต่ถ้าขัดแย้งกันก็จะปรับโครงสร้างของข้อมูลเดิมเพื่อให้สามารถรับข้อมูลใหม่ได้ ซึ่งอาจทำให้โครงสร้างของข้อมูลเดิมเปลี่ยนแปลงไป และถ้าผู้เรียนได้มีโอกาสแสดงความรู้ที่สร้างได้นั้นออกมาด้วยคำพูดของตนเอง การสร้างความรู้นั้นก็จะมีสมบูรณ์ ดังนั้น ถ้าครูสามารถออกแบบกิจกรรมให้ผู้เรียน ได้ลงมือกระทำตามแนวความคิดนี้

ผู้เรียนก็จะสามารถสร้างความรู้ได้ พฤติกรรมที่ครูควรออกแบบในกิจกรรมการเรียนรู้ของผู้เรียน มีดังนี้

- 1.1 ให้ผู้เรียนได้ทบทวนความรู้เดิม
- 1.2 ให้ผู้เรียนได้รับ แสวงหา รวบรวมข้อมูล ประสบการณ์ต่างๆ
- 1.3 ให้ผู้เรียนได้ศึกษาข้อมูล ทำความเข้าใจ และสร้างความหมายข้อมูล ประสบการณ์ต่างๆ โดยใช้กระบวนการคิดและกระบวนการอื่นๆ ที่จำเป็น
- 1.4 ให้ผู้เรียนได้สรุปจัดระเบียบ/โครงสร้างความรู้
- 1.5 ให้ผู้เรียนได้แสดงออกในสิ่งที่ได้เรียนด้วยวิธีการต่างๆ

ในกิจกรรมการเรียนรู้การสอนทั่วไป ครูสามารถออกแบบกิจกรรมให้สอดคล้องตามลำดับขั้นตอนต่างๆ ในขณะที่ให้ความรู้ โดยเปลี่ยนบทบาทจากที่เคยบอกความรู้โดยตรงให้ผู้เรียนบันทึกหรือคัดลอกเป็นการใช้คำสั่งและคำถามดำเนินกิจกรรม ให้ผู้เรียนได้ลงมือกระทำเพื่อสร้างความรู้ด้วยตนเอง โดยครูเตรียมสื่อการสอนที่เป็นตัวอย่างเครื่องมือหรือการปฏิบัติงานในลักษณะต่างๆ เป็นข้อมูลหรือประสบการณ์ให้ผู้เรียนได้เข้าใจ ครูอาจชี้แนะข้อมูลที่ควรสังเกตและวิธีการจัดระบบระเบียบโครงสร้างความรู้ให้ เช่น สอนให้เขียนโครงสร้างความรู้เป็นแผนผังที่ตนเองเข้าใจ และเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้แสดงออกว่า ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้เรื่องใด เช่น ให้อธิบายแผนผังความคิดที่ตนเองเขียนขึ้นตามความเข้าใจ หรือให้เล่าถึงสิ่งที่เรียนรู้โดยครูใช้คำถามหรือคำสั่งเป็นสื่อ และมีการเสริมแรงที่เหมาะสมจะทำให้ผู้เรียนเกิดความภาคภูมิใจ สนุก และต้องการเรียนรู้อีก

2. การจัดกิจกรรมที่เอื้ออำนวยให้เกิดการมีปฏิสัมพันธ์ (Interaction) คือ การจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้กระทำสิ่งต่างๆ หรือการกระทำบางสิ่งบางอย่าง ดังต่อไปนี้

- 2.1 ให้ผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์กับบุคคลต่างๆ ได้แก่ การพูดคุยปรึกษาหารือกับเพื่อนกับครู หรือผู้เกี่ยวข้องกับการทำงาน ผู้ที่สามารถให้ข้อมูลบางอย่างที่ผู้เรียนต้องการได้
- 2.2 ให้ผู้เรียนได้มีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ เช่น กำหนดให้ผู้เรียนสำรวจอุปกรณ์เครื่องใช้ไฟฟ้าในบริเวณโรงเรียน
- 2.3 ให้ผู้เรียนได้มีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ เช่น กำหนดให้ผู้เรียนสังเกตการกินอาหารของสัตว์หรือรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับลักษณะของต้นไม้ชนิดต่างๆ
- 2.4 ให้ผู้เรียนได้มีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมทางด้านสื่อสารสนเทศ วัสดุและเทคโนโลยีต่างๆ เช่น ให้ผู้เรียนไปหาข้อมูลจากคอมพิวเตอร์ หรือให้อ่านใบความรู้ ใบงานหรือใช้เครื่องมือและอุปกรณ์ต่างๆ ในการเรียน

3. การจัดกิจกรรมที่เอื้ออำนวยให้ผู้เรียนได้เคลื่อนไหวร่างกาย (Physical Participation) คือ การจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้มีโอกาสเคลื่อนไหวอวัยวะ หรือ กล้ามเนื้อต่างๆ เป็นระยะๆ ตามความเหมาะสมกับ วัย วุฒิภาวะ และความสนใจของผู้เรียน โดยกล้ามเนื้อที่เคลื่อนไหวอาจเป็น ส่วนต่างๆ ดังนี้

3.1 กล้ามเนื้อมัดย่อย เช่น การพิมพ์ดีด ร้อยมาลัย พับกระดาษ วาดรูป เย็บผ้า ใช้ไขควง เขียนแบบ เรียงตัวหนังสือ ปฏิบัติการใช้เครื่องมือวิทยาศาสตร์

3.2 กล้ามเนื้อมัดใหญ่ เช่น กิจกรรมย้ายกลุ่ม ย้ายเก้าอี้ จัดโต๊ะ ทบโลหะ ตอกตะปู ยกของ ก่ออิฐ ฉาบปูน ขุดดิน ฯลฯ

4. การจัดกิจกรรมที่เอื้ออำนวยให้ผู้เรียนได้ใช้กระบวนการ คือ การจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้เกิดการเรียนรู้ผ่านกระบวนการต่างๆ เช่น กระบวนการแสวงหาความรู้ กระบวนการกลุ่ม กระบวนการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง กระบวนการจัดการ กระบวนการแก้ปัญหาและตัดสินใจ กระบวนการทำงาน กระบวนการอื่นๆ โดยครูจัดกิจกรรม สถานการณ์ หรือกำหนดให้ผู้เรียนหาข้อมูลหรือความรู้โดยใช้กระบวนการดังกล่าวเป็นเครื่องมือ

ผลของการเรียนรู้ นอกจากผู้เรียนจะได้รับข้อมูลที่ต้องการแล้ว ยังมีความรู้เกี่ยวกับการใช้กระบวนการเหล่านี้ เพื่อหาข้อมูลหรือความรู้อื่นๆ ได้ด้วยตนเองในโอกาสอื่นๆ เปรียบเหมือนการให้เครื่องมือในการจับปลากับชาวประมง แทนที่จะเอาปลามาให้ เมื่อชาวประมงมีเครื่องมือจับปลาแล้ว ย่อมหาปลากินเองได้ หรือวางแผนจัดสรรเวลาของการทำงานอย่างใดอย่างหนึ่ง หรือได้ลงมือแก้ไขงานบางอย่างในขณะที่ลงมือปฏิบัติงาน ซึ่งต้องใช้การพิจารณาข้อมูลรอบด้าน เพื่อใช้ในการตัดสินใจ ข้อสำคัญคือครูจะช่วยให้ผู้เรียนได้สรุปขั้นตอนในการทำงาน ผู้เรียนต้องบอกได้ว่าการทำงานนี้เสร็จได้ เขาใช้ขั้นตอนและวิธีการใดบ้าง แต่ละขั้นตอนมีปัญหา และอุปสรรคใด เขาใช้วิธีการใด แก้ปัญหา และได้ผลของการปฏิบัติออกมาอย่างไร พอใจหรือไม่ ถ้ามีการทำงานอย่างนี้อีกในครั้งต่อไป จะปฏิบัติอย่างไร

อีกประการหนึ่ง คือ การใช้กระบวนการกลุ่มในการทำงาน ต้องแบ่งหน้าที่การทำงาน สมาชิกทุกคนต้องมีส่วนร่วมทำให้งานชิ้นนั้นสำเร็จ มิใช่ให้ผู้เรียนมานั่งรวมกลุ่มกัน แต่ทำงานแบบต่างคนต่างทำ เพราะผู้เรียนจะได้มีโอกาสรับบทบาทของตนเองในการทำงานร่วมกับคนอื่น ตลอดจนรู้วิธีการจัดระบบระเบียบการทำงานในกลุ่ม เพื่อให้งานกลุ่มบรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมายต่อไป ก็จะสามารถใช้กระบวนการกลุ่มนี้ในการทำงานกับคนกลุ่มอื่นๆ ในสังคมที่ผู้เรียนเป็นสมาชิก

5. การจัดกิจกรรมที่เอื้ออำนวยให้เกิดการประยุกต์ใช้ความรู้ (Application) คือ การจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนมีโอกาสได้กระทำสิ่งต่างๆ ดังต่อไปนี้

ได้นำความรู้ไปใช้ในสถานการณ์อื่นๆ ที่หลากหลาย หรือได้ฝึกฝนพฤติกรรม การเรียนรู้จนเกิดความชำนาญ โดยครูจัดสถานการณ์ แบบฝึกหัด หรือ โจทย์ปัญหาให้ผู้เรียนได้ลงมือกระทำ เพื่อให้เกิดความมั่นใจและความชำนาญในการที่จะนำเอาความรู้มาใช้เป็นประจำในชีวิตจริง การจัดการกิจกรรมในขั้นตอนนี้ เป็นประเด็นที่มีความสำคัญ แต่กลับเป็นจุดอ่อนของการจัดการเรียนการสอนของไทยทุกระดับ เพราะมีการปฏิบัติหรือมีพฤติกรรมนำความรู้ความเข้าใจที่ได้รับจากการเรียน ไปใช้ในชีวิตประจำวันค่อนข้างน้อย ทั้งนี้ เนื่องจากการเรียนการสอนผู้เรียนยังขาดการฝึกฝนการนำความรู้ไปประยุกต์ใช้

การออกแบบกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ตามแนวคิดที่กล่าวถึงข้างต้น สามารถใช้ได้กับการจัดการเรียนการสอนทุกวิชา และทุกระดับชั้น เพียงแต่ธรรมชาติของเนื้อหาวิชา ที่แตกต่างกัน จะมีลักษณะที่เอื้ออำนวยให้ครูออกแบบกิจกรรมที่ส่งเสริมการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ในจุดเด่นที่ต่างกัน คือ

1. รายวิชาที่มีเนื้อหามุ่งให้ผู้เรียนเรียนรู้กฎเกณฑ์และการนำเอากฎเกณฑ์ไปประยุกต์ใช้แก้ปัญหาในสถานการณ์ต่างๆ เช่น วิชาคณิตศาสตร์ หรือการใช้ไวยากรณ์ภาษาอังกฤษ ครูสามารถใช้กิจกรรมที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้สร้างองค์ความรู้ด้วยตัวเองโดยใช้วิธีสอนแบบอุปนัย และเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้นำกฎเกณฑ์ที่ทำความเข้าใจได้ไปใช้แก้ปัญหาในสถานการณ์ต่างๆ โดยใช้วิธีการสอนแบบนิรนัย การเรียนรู้ที่เกิดขึ้นก็จะเป็นการเรียนรู้ที่ยั่งยืน เพราะผู้เรียนได้สร้างความรู้ด้วยตนเอง

2. รายวิชาที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ค้นพบความรู้จากการค้นคว้าทดลอง การอภิปรายโดยใช้หลักเหตุผล เช่น วิชาวิทยาศาสตร์ ผู้เรียนมีโอกาสที่จะได้สร้างความรู้เองโดยตรง เพียงแต่ครูต้องรู้จักการใช้คำถามที่ช่วย และเชื่อมโยงความคิด ประกอบกับการได้มีโอกาสทำการทดลองเป็นการปฏิบัติร่วมกัน ผู้เรียนจะได้มีปฏิสัมพันธ์กัน มีการเคลื่อนไหวร่างกาย เพื่อสร้างความรู้ผ่านกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ที่ทำการมาอยู่แล้ว

3. รายวิชาที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้รับข้อมูลที่หลากหลายเกี่ยวกับการดำเนินชีวิตของคนในสังคม ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ข้อมูลที่มีลักษณะช่วยให้ออกความคิดเห็นได้ เช่น วิชาสังคมศึกษา และวรรณคดีเป็นลักษณะพิเศษที่ครูจะนำมาใช้เป็นเครื่องมือให้เกิดกิจกรรมการใช้ความคิด อภิปราย นำไปสู่ข้อสรุป เป็นผลของการเรียนรู้และการสร้างนิสัยยอมรับฟังความคิดเห็นกันเป็นวิถีทางที่ดีในการปลูกฝังประชาธิปไตยให้กับผู้เรียน

4. รายวิชาที่ต้องอาศัยการเคลื่อนไหวร่างกายเป็นหลัก เช่น วิชาพลศึกษา และวิชา การงานอาชีพ ครูควรใช้โอกาสดังกล่าวให้ผู้เรียนได้สร้างความรู้ผ่านกระบวนการทำงาน

5. รายวิชาที่ส่งเสริมความคิดจินตนาการ และการสร้างสุนทรียภาพ เช่น วิชาศิลปะ และดนตรี นอกจากจะมีโอกาสเคลื่อนไหวร่างกายแล้ว ผู้เรียนยังมีโอกาสได้สร้างความรู้ และ ความรู้สึที่ดี ผ่านกระบวนการทำงานที่ครูออกแบบไว้ให้

ครูที่ประสบความสำเร็จ ในการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ มักเป็นครู ที่มีความตั้งใจ และสนุกในการทำงานสอน เป็นคนช่างสังเกต และเอาใจใส่ผู้เรียน และมักจะ ได้ผล การตอบสนองที่ดีจากผู้เรียน แม้จะยังไม่มากในจุดเริ่มต้น แต่เมื่อปฏิบัติอย่างสม่ำเสมอ ก็จะสังเกต ได้ถึงการเปลี่ยนแปลงของผู้เรียนในทางที่ดีขึ้น

หลักการเรียนรู้

การเรียนรู้เป็นพื้นฐานที่สำคัญของการดำเนินชีวิต ซึ่งจะช่วยในการพัฒนาบุคคลทั้งด้าน ร่างกาย อารมณ์ สังคมและสติปัญญา ผู้ที่เรียนรู้ตลอดเวลาจะมีความรู้ ความคิดที่กว้างไกลทัน เหตุการณ์สามารถ พัฒนาคุณภาพชีวิตให้ดีขึ้นในยุคโลกาภิวัตน์ การรับรู้ ข้อมูล ข่าวสาร เรื่องราว ความก้าวหน้าเป็น ไปอย่างรวดเร็ว จึงจำเป็นต้องพัฒนาคนให้เป็นผู้ใฝ่เรียนรู้ ทัน โลก ทันเหตุการณ์ เพื่อปรับเปลี่ยนตัวเอง ให้อยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข ซึ่งผู้วิจัยได้ศึกษาความหมายของการเรียนรู้ จากนักวิชาการ ดังต่อไปนี้

ความหมายของการเรียนรู้ของนักเรียน

อุบลรัตน์ เฟ็งสถิต (2530: 25) ได้ให้ความหมายของการเรียนรู้ว่า การเรียนรู้เป็น กระบวนการเปลี่ยนแปลงของพฤติกรรมที่เกิดขึ้น โดยการเชื่อมโยงระหว่างสิ่งเร้าและการ ตอบสนองบ่อยครั้งเข้า จนในที่สุดกลายเป็นพฤติกรรมที่ปรากฏขึ้นมาอย่างถาวร

สุรางค์ ไคว้ตระกูล (2537: 135) ได้ให้ความหมายของการเรียนรู้ของนักเรียนว่า หมายถึง การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมซึ่งเป็นผลเนื่องมาจากประสบการณ์ที่คนเรามากมีปฏิสัมพันธ์ กับสิ่งแวดล้อมหรือจากการฝึกหัด รวมทั้งการเปลี่ยนปริมาณความรู้ของผู้เรียน

เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์ (2539: 63) ได้ให้ความหมายการเรียนรู้ของนักเรียนว่า หมายถึง การก่อให้เกิดการพัฒนาความปลอดภัย ความสุข ความเข้าใจ สติปัญญา การยอมรับ ความสำเร็จ กำลังอำนาจ และความยินดี

กรมวิชาการ (2541: 57) ได้กล่าวถึงการเรียนรู้ของผู้เรียนขึ้นอยู่ใน 4 หลักการ คือ

1. การเรียนรู้เพื่อสร้างความรู้
2. การเรียนรู้เพื่อให้สามารถใช้ความรู้สร้างปัญญา
3. การเรียนรู้เพื่อการดำรงชีวิตได้อย่างมีคุณค่าในสังคมประชาธิปไตย
4. การเรียนรู้ที่จะอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข และสร้างสันติสุขให้แก่โลก

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2543: 21) ได้ให้ความหมายการเรียนรู้ของนักเรียนว่าหมายถึง การเรียนรู้ในสถานการณ์จริง สถานการณ์จริงของแต่ละคนไม่เหมือนกัน จึงต้องเอาผู้เรียนแต่ละคน เป็นตัวตั้ง ครูจัดให้นักเรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์ กิจกรรม และการทำงานอันนำไปสู่การพัฒนาผู้เรียนครบทุกด้าน ทั้งทางกาย ทางจิตใจ หรืออารมณ์ ทางสังคมและทางสติปัญญา ซึ่งรวมถึงพัฒนาการทางสติปัญญาด้วย

จากความหมายที่กล่าวมาแล้ว สรุปได้ว่า การเรียนรู้ของนักเรียน หมายถึง การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของนักเรียน อันเนื่องจากการจัดประสบการณ์ หรือสภาพแวดล้อม รวมทั้งแหล่งการเรียนรู้ต่างๆ ให้สอดคล้องกับความถนัด ความสนใจ เหมาะสมแก่วัย และศักยภาพของผู้เรียน

การจัดกระบวนการเรียนรู้

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ได้กำหนดบทบาท และหน้าที่ของโรงเรียนในการจัดการศึกษา เพื่อพัฒนาศักยภาพของผู้เรียนในประเด็น ที่เกี่ยวข้องกับการเรียนรู้ของนักเรียน (กระทรวงศึกษาธิการ, 2546 : 11-22)

1. 22 การจัดการศึกษาต้องยึดหลักว่าผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ และถือว่าหลักการจัดการศึกษา

มาตรา ผู้เรียนมีความสำคัญที่ กระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มศักยภาพ

2. เนื้อหาสาระการเรียนรู้

มาตรา 23 การจัดการศึกษา ทั้งการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย ต้องเน้นความสำคัญทั้งความรู้ คุณธรรม กระบวนการเรียนรู้และบูรณาการตามความเหมาะสมของแต่ละระดับการศึกษาในเรื่องต่อไปนี้

(1) ความรู้เกี่ยวกับตนเอง และความสัมพันธ์ของตนเองกับสังคม ได้แก่ ครอบครัว ชุมชน ชาติและสังคมโลก รวมถึงความรู้เกี่ยวกับประวัติศาสตร์ความเป็นมาของสังคมไทย และระบบการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข

(2) ความรู้และทักษะด้านวิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยี รวมทั้งความรู้ความเข้าใจ และประสบการณ์เรื่องการจัดการ การบำรุงรักษา และการใช้ประโยชน์จากธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างสมดุลยั่งยืน

(3) ความรู้เกี่ยวกับศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรม การกีฬา ภูมิปัญญาไทย และการประยุกต์ ใช้ภูมิปัญญา

(4) ความรู้และทักษะด้านคณิตศาสตร์และด้านภาษา เน้นการใช้ภาษาไทยอย่างถูกต้อง

(5) ความรู้และทักษะในการประกอบอาชีพ และการดำรงชีวิตอย่างมีความสุข

3. การจัดกระบวนการเรียนรู้

มาตรา 24 การจัดกระบวนการเรียนรู้ให้สถานศึกษา และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ดำเนินการ ดังต่อไปนี้

(1) จัดเนื้อหาสาระและกิจกรรม ให้สอดคล้องกับความสนใจและความถนัดของผู้เรียน โดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล

(2) ฝึกทักษะ กระบวนการคิด การจัดการ การเผชิญสถานการณ์ และการประยุกต์ความรู้มาใช้ เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหา

(3) จัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง ฝึกการปฏิบัติให้ทำได้ คิดเป็น ทำเป็น รักการอ่าน และเกิดการใฝ่รู้อย่างต่อเนื่อง

(4) จัดการเรียนการสอนโดยผสมผสานสาระความรู้ด้านต่างๆ อย่างได้สัดส่วน สมดุลกัน รวมทั้งปลูกฝังคุณธรรม ค่านิยมที่ดีงามและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ไว้ในทุกวิชา

(5) ส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้สอน สามารถจัดบรรยากาศ สภาพแวดล้อม สื่อการเรียน และอำนวยความสะดวก เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และมีความรอบรู้ รวมทั้งสามารถใช้การวิจัยเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้ ทั้งนี้ ผู้สอนและผู้เรียน อาจเรียนรู้ไปพร้อมกันจากสื่อการเรียนการสอน และแหล่งวิทยาการประเภทต่างๆ

(6) จัดการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นได้ทุกเวลา ทุกสถานที่ มีการประสานความร่วมมือกับ บิดา มารดา ผู้ปกครอง และบุคคลในชุมชนทุกฝ่าย เพื่อร่วมกันพัฒนาผู้เรียนตามศักยภาพ

กล่าวโดยสรุปว่า บทบาทหน้าที่ของโรงเรียน ที่กฎกระทรวงระบุเอาไว้ทั้งหมดนี้ ถึงแม้ว่าจะเป็นหลักการและแนวปฏิบัติกว้างๆ แต่ก็ได้ชี้แนะแนวทาง และทิศทางเอาไว้ค่อนข้างชัดเจน หน้าที่ของโรงเรียน จะต้องนำมาวิเคราะห์ เจาะลึกลงไปในรายละเอียด ของแต่ละประเด็น สำหรับเป็นข้อมูลในการจัดทำแผนยุทธศาสตร์และแผนปฏิบัติการ ในแต่ละเรื่องและนำแผนที่ได้ไปปฏิบัติ ให้เกิดผลลัพธ์ตามจุดมุ่งหมายของการพัฒนาศักยภาพของผู้เรียนต่อไป จะเห็นได้ว่าพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 เน้นในเรื่องการเรียนรู้ของนักเรียน กระบวนการเรียนการสอน ให้คนเกิดการเรียนรู้เป็นหัวใจของการพัฒนาคุณภาพการศึกษา การพัฒนาให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ที่แท้จริง อันเป็นแก่นแท้ของคุณภาพการศึกษา ถือเป็นมิตินี้ของการพัฒนาหลักสูตร ซึ่งจะต้องทำควบคู่ไปกับการพัฒนาหลักสูตรชั้น

พื้นฐาน 12 ปี อันเป็นเงื่อนไขที่ระบุไว้ในบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย จึงมีการกำหนดนโยบายเร่งด่วนขึ้น 3 เรื่อง ดังนี้ (กรมวิชาการ. 2541: 55)

1. การพัฒนาหลักสูตร 12 ปี อันเป็นเงื่อนไขที่กำหนดในบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย มาตรา 43

2. การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ เป็นเรื่องที่ต้องพัฒนาควบคู่ไปกับการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงหลักสูตร และการพัฒนาให้ครูใช้หลักสูตร เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ที่แท้จริง โดยจะพัฒนาการเรียนรู้ทั้งทางตรงและทางอ้อม ส่งเสริมให้ครูมีแนวคิดใหม่ๆ ในการจัดการเรียนการสอน การรวมตัวกันเป็นชมรมวิชาชีพ เพื่อพัฒนาการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพ สามารถสร้างเยาวชนของชาติให้เป็นคนมีความรู้คู่คุณธรรม และหาทางพัฒนาการเรียนการสอนในวิชาหลักๆ ให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้อย่างเต็มศักยภาพ

3. การพัฒนาระบบประกันคุณภาพให้เป็นที่เชื่อถือของผู้ปกครอง ชุมชน และสังคม ซึ่งมีทั้งระบบการตรวจสอบภายใน และการประเมินจากองค์กรวิชาชีพจากภายนอก

จากนโยบายดังกล่าว กรมวิชาการ (2541: 55-56) ได้จัดทำแผนแม่บทในการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ ซึ่งมีสาระสำคัญ ดังต่อไปนี้

1. กระบวนการเรียนรู้ที่ต้องพัฒนา ได้แก่ กระบวนการเรียนรู้ที่เป็นกระบวนการทางปัญญา ซึ่งสอดคล้องกับชีวิตจริงของผู้เรียน ผู้เรียนเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ เกิดการเรียนรู้ หรือสร้างความรู้ใหม่ จากการปฏิบัติของตนเอง การเรียนการสอนให้ผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ผู้เรียนสามารถเรียนอย่างมีความสุข ซึ่งเป็นความสุขที่เกิดจากความใฝ่รู้ เกิดความรู้ที่รู้ความจริง มีปัญญา มีวิธีเรียน วิธีคิด วิธีตัดสินใจ ที่มีประสิทธิภาพของตนเอง และสามารถพัฒนาตนเอง ทั้งด้านความรู้ ทักษะ ค่านิยมความสามารถ ในการทำงาน สามารถใช้ปัญญาเชื่อมโยงความรู้ต่างๆ รู้จักตนเองอย่างลึกซึ้ง มีอิสระแห่งตน มองเห็นคุณค่าของตนเองและผู้อื่น เกิดจิตสำนึกว่าตนเองเป็นส่วนหนึ่งที่สัมพันธ์กับสรรพสิ่งทั้งหลาย และมีจิตใจที่มุ่งมั่นทำประโยชน์เพื่อส่วนรวม

2. เป้าหมายของการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ ในการพัฒนากระบวนการเรียนรู้

2.1 กระทรวงศึกษาธิการมีแผนหลักซึ่งมีทิศทางและมาตรการสอดคล้องสัมพันธ์กันมีประสิทธิภาพที่อย่างรวดเร็ว ในการพัฒนากระบวนการเรียนการสอน เพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา

2.2 มีสัมฤทธิ์ผลในการกระจายอำนาจตามเจตนารมณ์แห่งรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันซึ่งท้องถิ่นสามารถพัฒนาการศึกษาได้อย่างเต็มที่ เมื่อกรมวิชาการกระจายอำนาจและงบประมาณทางวิชาการ จากกรมวิชาการไปยังคณะอนุกรรมการฝ่ายวิชาการระดับเขต จังหวัด และ

อำเภอ เป้าหมายคือ สร้างเครือข่ายทางวิชาการ สำหรับเรื่องการเรียนรู้ กรมวิชาการมุ่งส่งเสริมและ เชิดชูเกียรติครูผู้สอนที่สามารถเลือกหรือสร้างยุทธศาสตร์การเรียนรู้เพื่อใช้พัฒนาผู้เรียน

2.3 มีรูปแบบการเรียนการสอน ยุทธศาสตร์การเรียนรู้ กลวิธีต่างๆ สื่อ และ ฐานข้อมูลการเรียนรู้ ซึ่งกรมวิชาการพัฒนาขึ้นเองและรวบรวมจากที่สถาบันหรือหน่วยงานต่างๆ นำมาเผยแพร่

2.4 มีวิทยากรแกนนำด้านการเรียนรู้ที่เป็นศึกษานิเทศก์ หรือนักวิชาการใน ท้องถิ่น ในท้องถิ่นที่ได้รับการชี้แจงอบรม พร้อมทั้งจะเป็นที่พึ่ง ของครูผู้สอนในทางวิชาการ และนำ ครูผู้สอน ไปสู่ความสำเร็จสูงสุด

2.5 มีโรงเรียนผู้นำด้านการเรียนรู้ ที่สามารถทำหน้าที่องค์กรแห่งการเรียนรู้ ซึ่งจะ ทำงานประสานกับชุมชนเอื้อประโยชน์ให้ผู้เรียนซึ่งเป็นลูกหลานของชุมชน โดยโรงเรียนทำ ประโยชน์เพื่อชุมชน พัฒนาศักยภาพและภูมิปัญญาของชุมชน เกิดการพัฒนาหลักสูตรและ กระบวนการเรียนรู้โรงเรียนผู้นำจะมีความพร้อมในปัจจัยต่างๆ ต่อไปนี้

- ธรรมนูญโรงเรียน
- การพัฒนามาตรฐานคุณภาพของโรงเรียน
- การพัฒนาระดับมาตรฐานคุณภาพของผู้เรียนในแต่ละด้าน เช่น ผลสัมฤทธิ์

ทางการเรียน ความเจริญงอกงามทางจริยธรรม

- การจัดทำแผนยุทธศาสตร์ ปรับปรุงคุณภาพการเรียนรู้ในโรงเรียน
- การพัฒนาระบบประกันคุณภาพ
- การจัดทำมาตรฐานคุณภาพ
- การพัฒนาผลการเรียนรู้ของผู้เรียน
- การพัฒนาระบบวัดและประเมิน โดยการวัดและประเมินตามสภาพจริง
- การพัฒนารูปแบบ พัฒนาระบบการเรียนการสอนและพัฒนาเพิ่มผลงาน

2.6 มีครูที่มีศักยภาพในการพัฒนาผู้เรียน ให้เกิดการเรียนรู้ที่แท้จริงสมคูล และ มี ความสุขเป็นที่พึงของศิษย์ รักษาความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิด ระหว่างศิษย์กับครูอย่างเหนียวแน่น สอนความเป็นคนควบคู่ไปกับวิชาการ มีคุณธรรม ส่งเสริมประชาธิปไตย จัดบรรยากาศในชั้นเรียน เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ หายยุทธศาสตร์ที่จะให้นักเรียนเรียนรู้จากการปฏิบัติของตนเอง โดยครู อำนาจความความสะดวกในเรื่องแหล่งความรู้แหล่งข้อมูลจัดกิจกรรมให้นักเรียนคิดด้วยวิธีการที่ หลากหลายให้โอกาสนักเรียนเลือกและตัดสินใจ ครูพัฒนาขีดความสามารถในการวิจัยในชั้นเรียน อย่างต่อเนื่อง มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้เกิดการเรียนรู้สูงสุด ในแนวของพหุปัญญา คือ ความฉลาดที่เกิด จากการใช้สมองซีกซ้ายและขวาอย่างสมคูล ไม่ว่าจะเป็นสติปัญญาด้านดนตรี สติปัญญาด้านการ

เคลื่อนไหวของร่างกายและกล้ามเนื้อ สถิติปัญญาด้านการใช้เหตุผลเชิงตรรกะ และคณิตศาสตร์ สถิติปัญญาด้านภาษา สถิติปัญญาด้านมิติสัมพันธ์ สถิติปัญญาด้านมนุษย์สัมพันธ์ และสถิติปัญญาด้านความเข้าใจธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม พหุปัญญาเหล่านี้ หากครูสามารถพัฒนา การจัดกิจกรรมการเรียนรู้การสอน ที่ส่งเสริมให้นักเรียน ได้มีโอกาสแสดงออกตามความจริงอย่างเต็มที่

2.7 นักเรียนเกิดการเรียนรู้ที่แท้จริงมีผลการเรียนรู้ที่มีมาตรฐานสูงได้รับการส่งเสริม ให้เกิดการเรียนรู้สู่ ความเป็นเลิศในเชิงพหุปัญญา ไม่ว่าจะเป็นคณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ หรือ ศิลปะ มีสถิติปัญญาที่สามารถเชื่อมโยงความรู้ต่างๆ ได้ และต้องเน้นจิตสำนึก ถึงความเข้าใจตนเองอย่างลึกซึ้ง ควบคุมตนเองได้ และเข้าใจความสัมพันธ์ของตนกับสรรพสิ่งทั้งหลาย ซึ่งเป็นการเรียนรู้ของผู้เรียน ใน 4 หลักการ คือ

- การเรียนรู้เพื่อสร้างความรู้
- การเรียนรู้เพื่อให้สามารถใช้ความรู้สร้างปัญญา
- การเรียนรู้เพื่อการดำรงชีวิตอยู่อย่างมีคุณค่าในสังคมประชาธิปไตย
- การเรียนรู้ที่จะอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขและสร้างสันติสุขให้แก่มนุษยชาติ

กรมวิชาการ (2541: 68) ได้กล่าวถึง กระบวนการเรียนรู้ ที่ผู้เรียนสร้างความรู้โดยผู้เรียน จะทำการสร้างสิ่งใหม่ที่ทำให้ข้อมูลมีความหมาย โดยการสร้างความรู้เชิงความคิด และความรู้เชิงสังคม วัฒนธรรมโดยจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ ดังนี้

1. จัดสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ให้มีความสลับซับซ้อนด้วยการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ที่ผู้เรียนสามารถเลือกได้
2. จัดหาสภาพการณ์ทางสังคมในลักษณะที่เป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้
3. การเชื่อมกันของสาระการเรียนรู้และการสอนและวิธีการนำเสนอที่หลากหลาย ทำทนายผู้เรียน
4. กระบวนการเรียนรู้สะท้อนตามสภาพจริง
5. จุดเน้นของกระบวนการเรียนรู้แบบผู้เรียนเป็นศูนย์กลางผู้สอนมีบทบาทกระตุ้นจัดกิจกรรม

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2543 : 21) ได้กล่าวถึงการจัดการกระบวนการเรียนรู้ ที่ผู้เรียนสำคัญที่สุด เป็นการจัดการกระบวนการเรียนที่มุ่ง ดังนี้

1. มุ่งประโยชน์สูงสุดแก่ผู้เรียน
2. ผู้เรียนได้พัฒนาเต็มศักยภาพ
3. ผู้เรียนมีทักษะในการแสวงหาความรู้จากแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย
4. ผู้เรียนสามารถนำวิธีการเรียนรู้ไปใช้ในชีวิตจริงได้

5. ทุกฝ่ายมีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนเพื่อพัฒนาผู้เรียน

สำนักงานนโยบายและแผนการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม (2543: 20-21) กล่าวถึงการส่งเสริมการจัดกระบวนการเรียนรู้ ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติไว้ ดังนี้

1. รัฐต้องส่งเสริมการดำเนินงาน และการจัดตั้ง แหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตทุกรูปแบบ ได้แก่ ห้องสมุดประชาชน พิพิธภัณฑ์ หอศิลป์ สวนสัตว์ สวนสาธารณะ สวนพฤกษศาสตร์ อุทยานวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ศูนย์การกีฬาและนันทนาการ แหล่งข้อมูล และแหล่งการเรียนรู้อื่นอย่างเพียงพอและมีประสิทธิภาพ

2. ให้คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กำหนดหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อความเป็นไทย ความเป็นพลเมืองที่ดีของชาติ การดำรงชีวิต และการประกอบอาชีพตลอดจนเพื่อการศึกษาต่อ

3. ให้สถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีหน้าที่จัดทำสาระของหลักสูตร ในส่วนที่เกี่ยวกับสภาพปัญหาในชุมชนและสังคม ภูมิปัญญาท้องถิ่น คุณลักษณะอันพึงประสงค์ เพื่อเป็นสมาชิกที่ดีของครอบครัว ชุมชน สังคม และประเทศชาติ

4. หลักสูตรการศึกษาระดับต่างๆ ต้องมีลักษณะหลากหลาย และมีความเหมาะสมของแต่ละระดับ โดยมุ่งพัฒนาคุณภาพชีวิตของบุคคลให้เหมาะสมแก่วัยและศักยภาพ สาระของหลักสูตร ทั้งที่เป็นวิชาการและวิชาชีพ ต้องมุ่งพัฒนาคนให้มีความสมดุลทั้งด้านความรู้ ความคิด ความสามารถ ความดีงาม และความรับผิดชอบต่อสังคม

5. ให้สถานศึกษาร่วมกับบุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เอกชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันสังคมอื่น ส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชนโดยจัดกระบวนการการเรียนรู้ภายในชุมชน เพื่อให้ชุมชนมีการจัดการศึกษาอบรม มีการแสวงหาความรู้ ข้อมูล ข่าวสาร และรู้จักเลือกสรรภูมิปัญญาและวิทยาการต่างๆ เพื่อพัฒนาชุมชนให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการ รวมทั้งหาวิชาการสนับสนุนให้มีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์การพัฒนาระหว่างชุมชน

เริงชัย จงพิพัฒนสุข (2543: 53) ได้กล่าวถึง การจัดกระบวนการเรียนรู้ โดยให้สถานศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องดำเนินการ ดังนี้

1. จัดเนื้อหาสาระและกิจกรรม ให้สอดคล้องกับความสนใจ และความถนัดของผู้เรียน โดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล

2. ฝึกทักษะ กระบวนการคิด การจัดการ การเผชิญสถานการณ์ และการประยุกต์มาใช้ในการแก้ปัญหา

3. จัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง คิดเป็น ทำเป็น รักการอ่าน และเกิดการใฝ่รู้อย่างต่อเนื่อง

4. จัดการเรียนการสอน โดยผสมผสานสาระความรู้ต่างๆ อย่างได้สัดส่วนสมดุลกัน รวมทั้งปลูกฝังคุณธรรม ค่านิยมที่ดีงาม และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ไว้ทุกวิชา

5. ส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้สอน สามารถจัดบรรยากาศ สภาพแวดล้อม สื่อการเรียน การสอน และอำนวยความสะดวก เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และมีความรอบรู้ รวมทั้งสามารถใช้ การวิจัยเป็นส่วนหนึ่งของการเรียนรู้ไปพร้อมกัน จากสื่อการเรียนการสอน และแหล่งวิทยาการ ประเภทต่างๆ จัดการเรียนรู้ให้เกิดขึ้น ทุกเวลา ทุกสถานที่ มีการประสานความร่วมมือกับบิดา มารดา ผู้ปกครอง และบุคคลในชุมชนทุกฝ่าย เพื่อร่วมกันพัฒนาผู้เรียนตามศักยภาพ

โสภณ โสมดี และอภินันท์ โสตะจินดา (2545: 14-17) ได้เสนอแนวทางการจัดกระบวนการเรียนรู้ ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานว่า เนื่องจากผู้เรียนแต่ละคนมีธรรมชาติที่แตกต่างกัน ทั้งในด้านวัยวุฒิ ภาวะความต้องการ ความถนัด ความสนใจ และวิธีการเรียนรู้ รวมทั้งมีการดำเนิน ชีวิตและสิ่งแวดล้อมที่แตกต่างกันซึ่งสิ่งต่างๆ ดังกล่าวมาแล้ว ล้วนมีผลกระทบต่อการเรียนรู้ของผู้เรียนทั้งสิ้น ดังนั้น การจัดกระบวนการเรียนรู้จึงต้องยึดผู้เรียนเป็นสำคัญซึ่งเป็นแนวทางที่ให้ผู้เรียนได้ใช้กระบวนการเรียนรู้สร้างองค์ความรู้โดยผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียนการสอน การจัด กิจกรรม มีความสุขในการเรียนรู้ เกิดการเรียนรู้ จึงต้องยึดผู้เรียนเป็นสำคัญซึ่งเป็นแนวทางที่ให้ผู้เรียนได้ใช้กระบวนการเรียนรู้สร้างองค์ความรู้ โดยผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียนการสอน การจัด กิจกรรม มีความสุขในการเรียนรู้ เกิดการเรียนรู้ที่มีความหมาย จะนำไปสู่การค้นคว้าหาความรู้ ด้วยตนเอง ตลอดชีวิตในที่สุด แต่ทั้งนี้ ครู หรือผู้สอนมิได้มีความสำคัญน้อยลงแต่ยังมีความสำคัญ มากเพราะเป็นการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่ให้ความสำคัญหรือประโยชน์สูงสุดที่ผู้เรียนพึงได้รับ ตามสิทธิพื้นฐาน ผู้บริหารสถานศึกษา ครู ผู้ปกครอง พ่อแม่ และ ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องจำเป็นต้อง ช่วยกันคิดสร้างสรรค์ จัดสภาพแวดล้อม ให้เอื้อต่อการเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียน ใ้รู้จักตนเองค้นพบองค์ ความรู้ด้วยตนเองเพื่อให้ผู้เรียน ใช้สติปัญญาด้านการคิด วิเคราะห์ สร้างสรรค์ ตัดสินใจ แก้ปัญหา และ สังเคราะห์เป็นสาระความรู้ที่มีความหมายต่อตนเอง รวมทั้งเกิดทักษะ ในการเรียนรู้ที่มี หลากหลายวิธี เช่น การค้นคว้า อภิปราย ถกเถียง ลงมือปฏิบัติจริง ทั้งคนเดียวและเป็นกลุ่ม ซึ่งจะ ก่อให้เกิดการเรียนรู้ที่จะร่วมมือ ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน อยู่ร่วมกันได้อย่างมีความสุข ซึ่งการจัด กระบวนการเรียนรู้ที่จะทำให้เกิดความสุขในการเรียนรู้นั้น ผู้บริหารสถานศึกษา ผู้สอน และผู้ที่เกี่ยวข้อง ควรจัด ดังนี้

1. สาระการเรียนรู้ที่จะนำมาจัดการเรียนรู้ต้องเริ่มจากง่ายไปหายากเริ่มจากสิ่งที่อยู่ใกล้ตัวไปหาสิ่งที่อยู่ไกลตัว สอดคล้องกับวิถีชีวิตจริงของผู้เรียน เหมาะสมกับศักยภาพของแต่ละบุคคล และสามารถเชื่อมโยงนำไปใช้ในชีวิจริงได้

2. บรรยากาศในการเรียนรู้ควรเป็นบรรยากาศที่มีความเป็นธรรมชาติแห่งการเรียนรู้ ผู้เรียนมีส่วนร่วมสร้างและเลือก เพื่อกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดความสนใจ อยากรู้ อยากเห็น ไม่บีบบังคับ และกดดันผู้เรียน

3. ครูมีความพร้อมที่จะจัดการเรียนรู้ เริ่มตั้งแต่ครูต้องรู้จักผู้เรียนเป็นรายบุคคลทั้งด้านจิตใจ อารมณ์ สติปัญญา สังคม รวมทั้งปัญหาในการเรียนรู้ หรือความต้องการเป็นพิเศษ เพื่อที่ครูจะได้เตรียมสาระการเรียนรู้ วิธีการที่จะเอื้ออำนวยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้

4. กิจกรรมการเรียนรู้ต้องหลากหลาย สอดคล้องกับสาระการเรียนรู้ ได้รับความสนใจของผู้เรียนทำให้ผู้เรียนอยากเรียนรู้ สามารถเรียนรู้ได้ทุกเวลา ทุกสถานที่

5. กระบวนการเรียนรู้ทุกขั้นตอน มีลักษณะส่งเสริมให้ผู้เรียนใช้ศักยภาพในการค้นหาความรู้อย่างเต็มที่ ส่งเสริมให้เกิดกระบวนการคิด วิเคราะห์ วิพากษ์วิจารณ์ การแก้ปัญหา เพื่อนำไปใช้ประโยชน์ในชีวิตจริงได้

6. สื่อการเรียนรู้ต้องหลากหลาย เน้นสื่อเพื่อการค้นคว้า มากกว่าสื่อประจำรายวิชาเป็นสื่อ ที่สร้างสรรค์ ได้รับความสนใจผู้เรียน ช่วยให้ผู้เรียนประสบความสำเร็จในการเรียนรู้

7. การวัด และประเมินผลการเรียนรู้ มุ่งนำผลมาปรับปรุงให้ผู้เรียนเกิดการพัฒนา โดยการเน้นการวัด และประเมินตามสภาพจริง ใช้วิธีการที่หลากหลายทั้งเครื่องมือ และผู้ประเมิน ทั้งนี้ผู้เรียนจะต้องมีส่วนร่วมในการประเมินด้วย

กษมา วรวรรณ ณ อรุณยา (2539 : 29-32) ได้กำหนดหลักการและแนวทางที่ให้ ความสำคัญต่อกระบวนการเรียนรู้ของเด็กไว้ 9 ประการ กล่าวคือ

1. จัดการเรียนการสอนให้ยืดหยุ่นตามเหตุการณ์ และสภาพท้องถิ่น โดยให้ท้องถิ่น พัฒนาหลักสูตรและสื่อการเรียนการสอนในส่วนที่เกี่ยวกับท้องถิ่นตามความเหมาะสม

2. จัดการเรียนการสอนโดยยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ให้สอดคล้องกับความสนใจและ สภาพชีวิตจริงของผู้เรียน และให้โอกาสเท่าเทียมกันในการพัฒนาตนเองตามความสามารถ

3. จัดการเรียนการสอนให้มีความสัมพันธ์เชื่อมโยง หรือบูรณาการ ทั้งภายในกลุ่ม ประสพการณ์ และระหว่างกลุ่มประสพการณ์ให้มากที่สุด

4. จัดการเรียนการสอนโดยเน้นกระบวนการเรียนรู้ กระบวนการคิดอย่างมีเหตุผล และสร้างสรรค์ และกระบวนการกลุ่ม

5. จัดการเรียนการสอน โดยให้ผู้เรียนได้ปฏิบัติจริงให้มากที่สุด และเน้นให้เกิดความคิดรวบยอดในกลุ่มประสบการณ์ต่างๆ

6. จัดให้มีการศึกษา ติดตาม และแก้ไขข้อบกพร่องของผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง

7. ให้สอดคล้องการอบรมด้านจริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์ในการจัดการเรียนการสอน และกิจกรรมต่างๆ อย่างสม่ำเสมอ

8. ในการเสริมสร้างค่านิยมที่ระบุไว้ในจุดมุ่งหมาย ต้องปลูกฝังค่านิยมที่เป็นพื้นฐาน เช่น ขยัน ซื่อสัตย์ ประหยัด อดทน มีวินัย รับผิดชอบ ฯลฯ ควบคู่ไปด้วย

9. จัดสภาพแวดล้อม และสร้างบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้ และการปฏิบัติของผู้เรียน

กล่าวโดยสรุป การจัดกระบวนการเรียนรู้ ต้องยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ ให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียนการสอน การจัดกิจกรรม ผู้เกี่ยวข้องต้องจัดสภาพแวดล้อมให้เอื้อต่อการเรียนรู้ส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการพัฒนาความรู้อย่างเต็มศักยภาพ

องค์ประกอบที่มีผลต่อการเรียนรู้

อรพรรณ พรศรีมา (2530: 7) กล่าวว่ากระบวนการเรียนรู้เป็นเรื่องเฉพาะบุคคล การเรียนรู้ อาจเกิดขึ้นได้ในหลายลักษณะ หลายสถานการณ์ เช่น เมื่อบุคคลพยายามหาความรู้หรือทักษะใหม่บุคคลจะคิดหรือแสดงพฤติกรรมที่ต่างไปจากเดิม ซึ่งจัดได้ว่าเป็นการเรียนรู้อย่างหนึ่ง หรือ การเล่าเรียนในสถานศึกษาที่เป็นการเรียนรู้ในอีกลักษณะหนึ่ง เพื่อช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ อย่างมีประสิทธิภาพ และประสิทธิผล ผู้สอนจึงควรนำเอาทฤษฎีการเรียนรู้มาประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนการสอน และพัฒนาการสอนของตน โดยเป้าหมายสำคัญของการให้ศึกษาแก่บุคคลนั้น คือ ต้องการให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ในด้านเนื้อหาวิชา หรือเรื่องราวที่เราต้องการจะถ่ายทอดซึ่งรวมทั้งการฝึกให้เกิดความชำนาญ และมีเจตคติที่ดีด้วยซึ่งนักจิตวิทยาบอกว่า การเรียนรู้จะเกิดขึ้นในบุคคลได้ และมีปริมาณมากน้อย หรือมีประสิทธิภาพเพียงใดนั้น ย่อมขึ้นอยู่กับองค์ประกอบที่สำคัญ 3 ประการ คือ

1. แรงจูงใจ (Motivation) เป็นขั้นต้นของการที่จะเรียนรู้สิ่งต่างๆ คนเราจะเรียนรู้ได้ดี ถ้าหากมีแรงจูงใจในบทเรียนนั้น

2. วิธีสอน (Teaching Procedure) ในบางครั้งมีความตั้งใจที่เรียนเรื่องใดเรื่องหนึ่งแล้วแต่ผลกลับว่า เขาไม่ค่อยเข้าใจเรื่องนั้นมากนัก ทั้งนี้เป็นเพราะวิธีการสอนของครูไม่ดีพอ วิธีการสอนที่จะส่งผลการเรียนรู้มีประสิทธิภาพนั้นจะต้องทำให้ผู้เรียนเข้าใจบทเรียนได้อย่างแจ่มชัดไม่สับสนงุนงง

3. วิธีการเรียน (Studying Procedure) การเรียนรู้ของคนเราเกิดจากประสาทสัมผัส ได้รับการกระตุ้นจากสิ่งเร้า และการเรียนรู้จะมีประสิทธิภาพเพียงใดก็ขึ้นอยู่กับวิธี หรือ กระบวนการเรียนของเขาว่า ได้มีโอกาสสัมผัสกับสิ่งเร้าโดยตรงมากน้อยเพียงใด ดังนั้นผู้เรียนที่ใช้ วิธีการเรียนที่ตน ได้มีโอกาสสัมผัสกับสิ่งเร้า นั้นมาก ๆ จึงเกิดความเข้าใจ และรับรู้ที่ถูกต้องกว่าผู้ที่เรียน จากการบอกเล่า หรือท่องจำอย่างเดียว

คอนบาร์ช (ศิริชัย กาญจนาวาสี. 2521: 33-34 ; อ้างอิงมาจาก Cronbach. 1970 : 96) กล่าวว่า การที่จะเกิดการเรียนรู้ นั้นจะต้องมีองค์ประกอบหลายอย่าง คือ

1. จุดประสงค์ (Aim) หมายถึง ผลบางอย่างที่ผู้เรียนหวังจะได้รับจึงจำเป็นที่ครูจะต้อง แสดง ให้นักเรียนเห็นจุดมุ่งหมายที่ครูต้องการจะให้นักเรียนบรรลุถึง ทั้งนี้เพราะย่อมจะก่อให้เกิด แรงจูงใจ (Motivation) ในบทเรียนนั้นๆ และย่อมจะทำให้ให้นักเรียนรู้สึกตื่นตัวอยู่เสมอว่าเขากำลังทำ อะไรอยู่และอยู่จุดไหนในขบวนการเรียนการสอน

2. ความพร้อม (Readiness) หมายถึง ผลรวมของกระบวนการ แบบแผน (Pattern) ที่จะ ตอบสนองสิ่งเร้าเกี่ยวกับการเรียนรู้ได้ ความพร้อมเป็นเครื่องกำหนดว่า คนจะต้องตอบสนองอย่าง ใดออกไปย่อมขึ้นอยู่กับวุฒิภาวะและประสบการณ์เดิม (Maturity and Past-Experience)

3. สถานการณ์ (Situation) หมายถึง สิ่งแวดล้อม (Environment) ที่ล้อมตัวคน จะเป็น วัตถุหรือสัญลักษณ์ (Symbol) ก็ได้เช่น คำพูด ตัวหนังสือ หรือวัตถุที่จะก่อให้เกิดประสบการณ์การ เรียนรู้ขึ้น

4. การตีความหมาย หรือแปลคำ (Interpretation) เป็นขบวนการที่คนเอาใจจดจ่ออยู่กับ สิ่งแวดล้อม แล้วเอาไปประสานสัมพันธ์กับประสบการณ์เดิม เช่น การแสดงพฤติกรรมเช่นนี้ ออกไป แล้วจะเกิดอะไรขึ้น หรือมีอะไรออกมาเป็นความลับ

5. การตอบสนอง (Response) หมายถึง การกระทำ หรืออาจจะเป็นการเปลี่ยนแปลง ภายในที่พร้อมจะ使人เตรียมพร้อมที่จะทำจึงอาจเป็นความเคลื่อนไหวที่สังเกตได้หรือความตึง เครียดที่เกิดได้

6. ผลต่อเนื่อง (Consequence) คือ ผลที่เกิดขึ้นสืบเนื่องมาจากการตอบสนองซึ่งอาจ ตรงความหมายหรือไม่ก็ได้ ถ้าหากว่าผลที่ได้ออกมาเป็นไปตามความคาดหมาย คนก็จะทำอีก ไม่นั้นคนก็จะพยายามเปลี่ยนแปลง

7. ปฏิกริยาต่อความท้อแท้ (Reaction to Thwarting) คนไม่สามารถบรรลุถึงจุดหมาย ได้เขาก็จะเกิดความรู้สึกไม่สบายใจ ดังนั้น เขาอาจจะเลิกล้ม หรือคิดตัดแปลง พฤติกรรมให้ เหมาะสม ส่วนนี้ช่วยในการนำองค์ความรู้ที่ถ่องถื่น

การกำกับติดตามและการประเมินผลการจัดการศึกษา

คณะกรรมการบริหาร โครงการขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงสู่สถานศึกษา สำนักนโยบายและยุทธศาสตร์ สำนักปลัดกระทรวงศึกษาธิการ (2550) ได้กำหนดแนวทางการติดตามและประเมินผลการจัดการศึกษาสถานศึกษา ควรจัดให้มีการติดตาม และประเมินผลการดำเนินการจัดการศึกษาตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โดยมีแนวทางดำเนินการดังนี้

1. ติดตามและประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียน โดยพิจารณาจาก
 - ผลการทดสอบความรู้ ความเข้าใจพื้นฐานด้านเศรษฐกิจพอเพียง
 - ผลงานและการปฏิบัติกิจกรรมของผู้เรียน
 - การปฏิบัติตนในชีวิตประจำวันของผู้เรียน
 - ผลการประเมินโดยผู้ประเมินภายนอก หรือผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกภาคส่วน
2. ติดตามและประเมินความเหมาะสมของการดำเนินการในกระบวนการ ขั้นตอน และกิจกรรมการดำเนินการในด้านการพัฒนาหลักสูตร การจัดการเรียนการสอน การจัดบรรยากาศ และสภาพแวดล้อม การจัดระบบบริหารจัดการ การให้ผู้ปกครองและชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของสถานศึกษา และการประเมินคุณลักษณะของผู้เรียนอันพึงประสงค์
3. จัดให้มีระบบการรายงานผลการดำเนินการเป็นระยะๆ ทั้งการรายงานภายในสถานศึกษา การรายงานต่อสาธารณชน และการรายงานหน่วยงานต้นสังกัดตามลำดับ

2.4 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาวิจัยในครั้งนี้ มีงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง กับการนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ไปใช้ในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดกรุงเทพมหานคร ดังนี้

ประจักษ์ นาหนองตูม (2543 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเกี่ยวกับ การดำเนินงาน โครงการเกษตรทฤษฎีใหม่ ตามแนวพระราชดำริของโรงเรียนแก่นนำโครงการเศรษฐกิจพอเพียง ในสังกัดสำนักงานการประถมศึกษา จังหวัดขอนแก่น จากการศึกษาพบว่า ด้านความพร้อม และสภาพปัญหาโรงเรียนมีความพร้อมด้านบุคลากร แต่มีปัญหาด้านชุมชน ผู้ปกครองนักเรียนยังไม่ยอมรับ และไม่สนับสนุน ด้านงบประมาณ ได้รับจัดสรรจากทางราชการน้อย ค่าเช่า มีปัญหาด้านการปฏิบัติ ภาคเอกชนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้การสนับสนุนน้อย ด้านการบริหารจัดการมีความพร้อมน้อยและปัญหามากด้านการตลาด การประชาสัมพันธ์โครงการนอกจากนี้ยังมีปัญหาด้านสถานที่ศึกษาดูงาน สถานที่เรียนรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่น ผลจากการจัดกระบวนการเรียนรู้ มีผลระดับ มาก นักเรียนรู้จักพึ่งตนเอง ชยัน อดทน สามัคคี มีการทำงานเป็นหมู่คณะ และดำรงชีวิตอย่างมีความสุขได้

ธีรพงศ์ ปุกสันเทียะ (2546 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเกี่ยวกับ สภาพการปฏิบัติงาน โครงการเกษตร แบบเศรษฐกิจพอเพียง ตามแนวพระราชดำริทฤษฎีใหม่ ในโรงเรียนแกนนำสังกัดสำนักงาน การประถมศึกษา จังหวัดนครราชสีมา จากการศึกษาพบว่า สภาพการปฏิบัติงาน โครงการเกษตรแบบเศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำริทฤษฎีใหม่โดยรวม อยู่ในระดับปานกลาง และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านทั้ง 3 ด้าน มีการดำเนินงานอยู่ในระดับ มาก 1 ด้าน และระดับปานกลาง 2 ด้าน สำหรับด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ด้านการสร้างความคิดรวบยอดที่ตรงกัน รองลงมา ได้แก่ ด้านการสร้างเครือข่ายการทำงาน ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ได้แก่ ด้านการประชาสัมพันธ์ สภาพการปฏิบัติงานโครงการเกษตรแบบเศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำริทฤษฎีใหม่ตามทัศนะของข้าราชการครูกับนักเรียน โดยภาพรวมแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ในรายด้านมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จำนวน 1 ด้าน ได้แก่ ด้านการสร้างเครือข่ายการทำงาน โดยนักเรียนมีความคิดเห็นว่ามีผลการดำเนินงานดังกล่าว มากกว่าข้าราชการครู สภาพการปฏิบัติงาน โครงการเกษตรแบบเศรษฐกิจพอเพียง ตามแนวพระราชดำริทฤษฎีใหม่ ตามทัศนะของผู้บริหารโรงเรียน ครูผู้สอนที่รับผิดชอบโครงการครูผู้สอน และนักเรียน โดยภาพรวมแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .05 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการสร้างความคิดรวบยอดที่ตรงกันในเรื่อง ค่านิยม ความรู้ ความคิด เกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียง แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยผู้บริหารโรงเรียนมีความคิดเห็นว่ามีผลการดำเนินงานดังกล่าว มากกว่าครูผู้สอน และนักเรียน ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเพิ่มเติมที่ผู้บริหาร โรงเรียน ครูผู้สอนที่รับผิดชอบโครงการ ครูผู้สอน และนักเรียน มีความเห็นสอดคล้องกันเป็นส่วนใหญ่ คือ โรงเรียนขาดงบประมาณ ควรมีการนิเทศอย่างจริงจัง และโรงเรียนต้องการครูที่มีความรู้ทางด้านเกษตร

สนั่น สุขเหลือ เรื่อง (2542 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเกี่ยวกับบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษา ขั้นพื้นฐาน จังหวัดสุรินทร์ ต่อการส่งเสริมโครงการตามแนวพระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียง พบว่าบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ด้านการวางแผน ในระดับ มาก ด้านการดำเนินการ ในระดับ มาก ด้านการประเมินผลตรวจสอบ ในระดับ ปานกลาง และด้านการแก้ไขปรับปรุง ในระดับ ปานกลาง บทบาทเกี่ยวกับการนำโครงการมาปฏิบัติ ด้านการวางแผน ในระดับปานกลาง ด้านการดำเนินการ ในระดับ ปานกลาง ด้านการประเมินผลตรวจสอบ ในระดับ ปานกลางด้านการแก้ไขปรับปรุง ในระดับ ปานกลาง บทบาทเกี่ยวกับการบริหารแบบมีส่วนร่วมของบุคลากร ด้านการวางแผน ในระดับ ปานกลาง ด้านการดำเนินการ ในระดับ ปานกลาง ด้านการประเมินผลตรวจสอบใน ระดับ ปานกลาง ด้านการแก้ไขปรับปรุง ในระดับ ปานกลาง เมื่อเปรียบเทียบกับบทบาทของผู้บริหาร สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ต่อการส่งเสริม

โครงการ ตามแนวพระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียงจังหวัดสุรินทร์ โดยจำแนกตาม ระดับช่วงชั้น และประสบการณ์ ทั้งรายด้าน และรวมทุกด้าน ไม่แตกต่างกัน และผลการทดสอบสมมติฐาน ไม่แตกต่างกัน

ณรงค์ฤทธิ์ ดอนศรี (2541 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเกี่ยวกับ สภาพปัจจุบันปัญหา และความต้องการในการบริหารการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ตามโครงการเศรษฐกิจพอเพียง ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดชัยภูมิ จากการศึกษาพบว่า การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามโครงการเศรษฐกิจพอเพียง ในโรงเรียนประถมศึกษา จังหวัดชัยภูมิ มีการปฏิบัติ และปัญหาในการปฏิบัติ อยู่ในระดับปานกลาง ทั้งด้านการเตรียมการ การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ และการกำกับติดตาม ประเมินผล ความต้องการที่สำคัญ ในการบริหารกิจกรรมการเรียนรู้ ตามโครงการ ได้แก่ การเตรียมความพร้อมด้านบุคลากรสถานที่และงบประมาณการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น การบูรณาการโครงการ เศรษฐกิจพอเพียงกับรายวิชาต่างๆ และการกำกับติดตาม ประเมินผลอย่างใกล้ชิดและสม่ำเสมอ

บทที่ 3

วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เพื่อศึกษา การจัดการสถานศึกษาตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดกรุงเทพมหานคร ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามลำดับขั้นตอนดังต่อไปนี้

- 3.1 ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย
- 3.2 กรอบแนวคิดในการวิจัย
- 3.3 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
- 3.4 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
- 3.5 การเก็บรวบรวมข้อมูล
- 3.6 การวิเคราะห์ข้อมูล

3.1 ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย

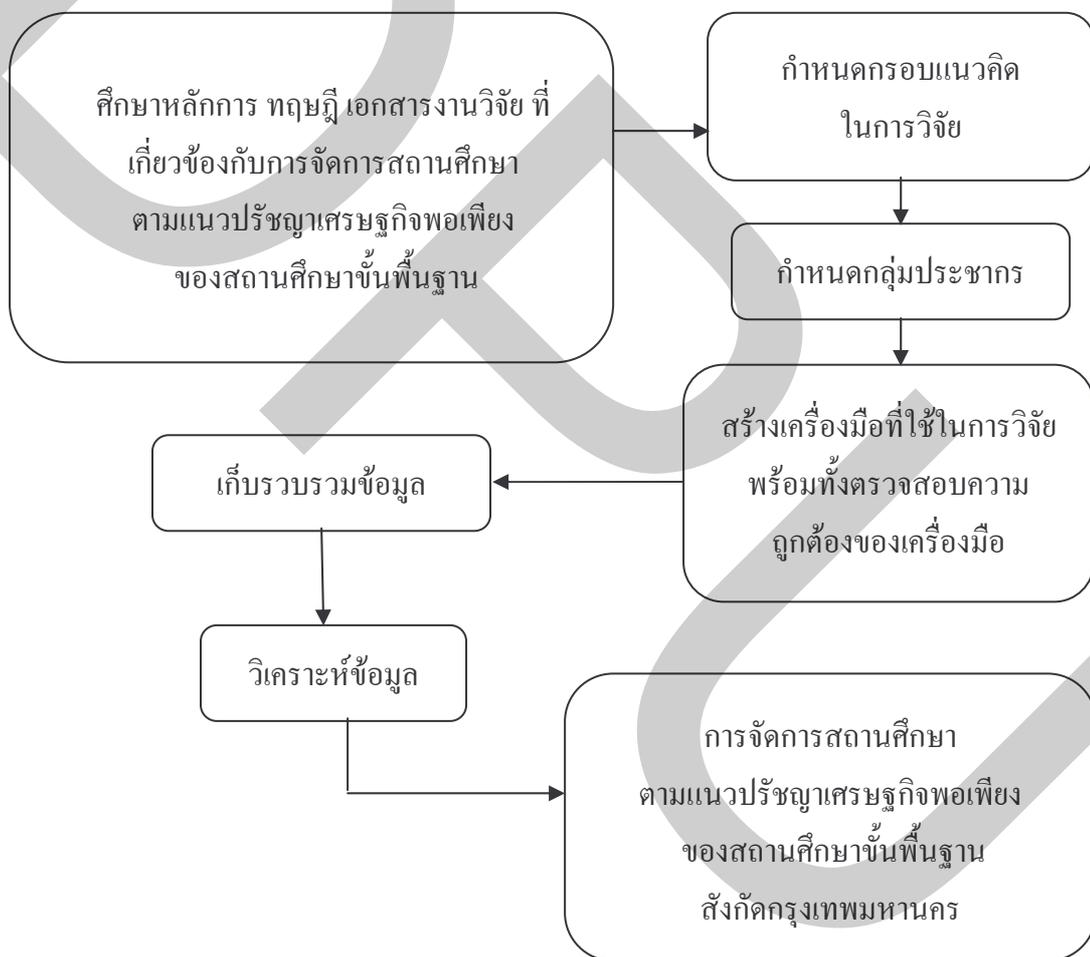
ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย ได้ดำเนินการตามขั้นตอนดังต่อไปนี้

1. ศึกษาหลักการทฤษฎีเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องรวมถึงการศึกษาข้อมูลจากอินเทอร์เน็ต ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการสถานศึกษาตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดกรุงเทพมหานคร เพื่อนำข้อมูลที่ได้จากการศึกษามาสร้างกรอบแนวคิด

2. กำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัย โดยใช้หลักการ ของสำนักงานคณะกรรมการคุรุสภา (2539) ที่ว่าด้วยเรื่องมาตรฐานวิชาชีพ และจรรยาบรรณวิชาชีพงาน และศึกษางานวิจัยเพื่อเป็นแนวทางในการสร้างแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ประชากรที่ใช้ในการศึกษาได้แก่สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดกรุงเทพมหานคร ครอบคลุมทั้ง 50 เขต จำนวน 435 แห่ง โดยผู้ให้ข้อมูล คือ ผู้บริหาร และครูฝ่ายวิชาการตอบแบบสอบถามกลุ่มตัวอย่างที่ใช้เป็นสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัดกรุงเทพมหานคร กลุ่มเขตละ 10% จากทั้ง 6 กลุ่มเขต คือ กลุ่มเขตรัตน โกสินทร์ ขนาดเล็ก 3 แห่ง ขนาดกลาง 1 แห่ง ขนาดใหญ่ 1 แห่ง กลุ่มเขตบูรพา ขนาดเล็ก ไม่มี ขนาดกลาง 2 แห่ง ขนาดใหญ่ 4 แห่ง กลุ่มเขตศรีนครินทร์ ขนาดเล็ก 4 แห่ง ขนาดกลาง 4 แห่ง ขนาดใหญ่ 4 แห่ง กลุ่มเขตเจ้าพระยา ขนาดเล็ก 1 แห่ง ขนาดกลาง 2 แห่ง ขนาดใหญ่ 2 แห่ง กลุ่มเขตกรุงธนใต้ ขนาด

เล็ก 2 แห่ง ขนาดกลาง 2 แห่ง ขนาดใหญ่ 4 แห่ง และกลุ่มเขตกรุงธนเหนือ ขนาดเล็ก 3 แห่ง ขนาดกลาง 3 แห่ง ขนาดใหญ่ 2 แห่ง รวม 6 กลุ่มเขตได้สถานศึกษาขนาดเล็ก 13 แห่ง ขนาดกลาง 14 แห่ง ขนาดใหญ่ 17 แห่ง รวม 44 แห่ง

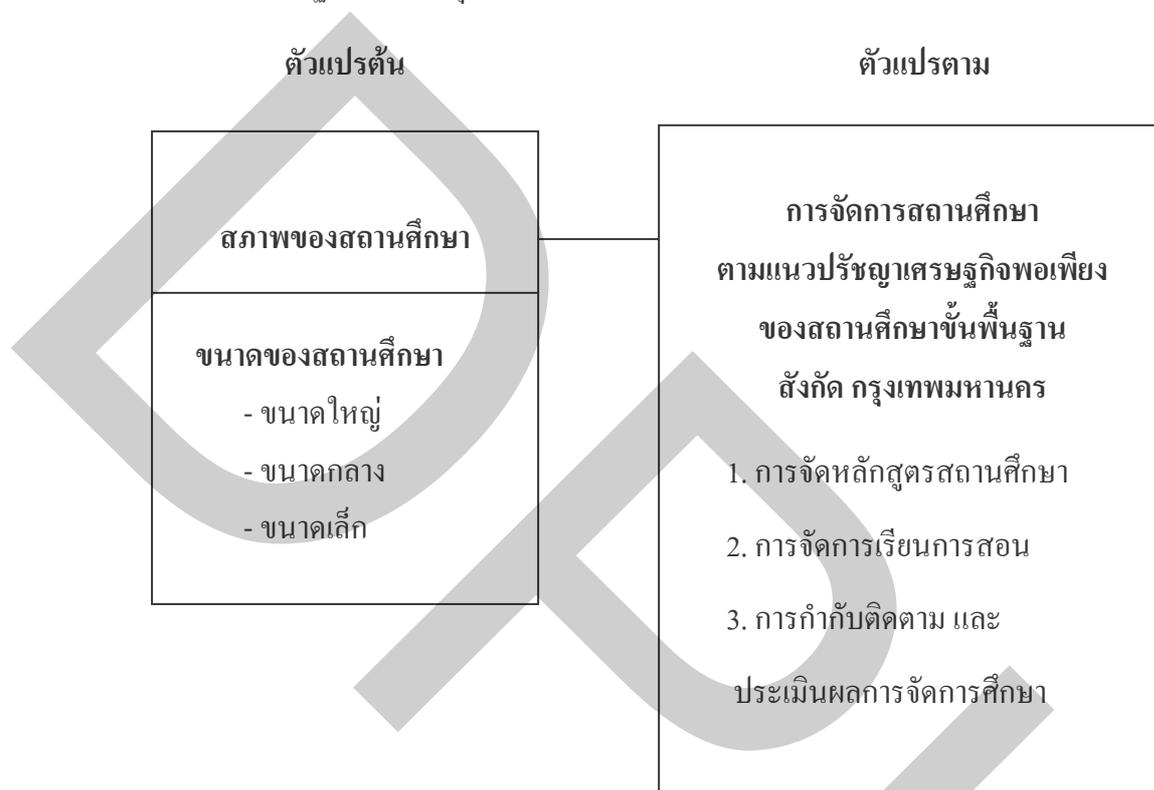
และผู้ให้ข้อมูลแบบสัมภาษณ์ เป็นครูฝ่ายวิชาการและผู้เรียนในสถานศึกษานำร่องการเรียนการสอนบูรณาการเศรษฐกิจพอเพียง จากสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดกรุงเทพมหานคร ซึ่งมีอยู่ 2 แห่ง คือ โรงเรียนพระราม 9 กาญจนาภิเษก เขตห้วยขวาง และโรงเรียนพรหมราชกูร์รังสรรค์ เขตบางบอน โดยผู้เรียน แห่งละ 5 คน รวม 10 คน

ภาพที่ 3.1 ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย

3.2 กรอบแนวคิดในการวิจัย

การวิจัยเกี่ยวกับการจัดการสถานศึกษาตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดกรุงเทพมหานครนั้น มีความแตกต่างกันในเรื่องขนาดของสถานศึกษา

ภาพที่ 3.2 กรอบคิดการจัดการสถานศึกษาตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดกรุงเทพมหานคร

3.3 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนด แหล่งข้อมูลโดยใช้ประชากรคือ สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดกรุงเทพมหานคร จำนวนทั้งหมด 435 แห่ง แบ่งเป็น สถานศึกษาที่ตั้งอยู่ในกลุ่มเขต (โซน) ต่างๆ มีทั้งหมด 6 กลุ่มเขต คือ กลุ่มเขตรัตนโกสินทร์ กลุ่มเขตบูรพา กลุ่มเขตศรีนครินทร์ กลุ่มเขตเจ้าพระยา กลุ่มเขตกรุงธนใต้ และกลุ่มเขตกรุงธนเหนือ

- กลุ่มเขตรัตนโกสินทร์ ประกอบด้วย สำนักงานเขตพระนคร เขตป้อมปราบศัตรูพ่าย เขตพญาไท เขตคูสิต เขตบางซื่อ เขตราชเทวี เขตปทุมวัน เขตสัมพันธวงศ์ เขตบางรัก มีสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขต ขนาดเล็ก 26 แห่ง ขนาดกลาง 13 แห่ง ขนาดใหญ่ 13 แห่ง รวม 52 แห่ง

- กลุ่มเขตบูรพา ประกอบด้วย สำนักงานเขตบางกะปิ เขตลาดพร้าว เขตสายไหม เขตบางเขน เขตบึงกุ่ม เขตวังทองหลาง เขตจตุจักร เขตดอนเมือง เขตหลักสี่ มีสถานศึกษาในสังกัด สำนักงานเขต ขนาดเล็ก 1 แห่ง ขนาดกลาง 18 แห่ง ขนาดใหญ่ 42 แห่ง รวม 61 แห่ง

- กลุ่มเขตศรีนครินทร์ ประกอบด้วย สำนักงานเขตสะพานสูง เขตคลองสามวา เขตประเวศ เขตลาดกระบัง เขตหนองจอก เขตคันนายาว เขตสวนหลวง เขตมีนบุรี มีสถานศึกษา ในสังกัดสำนักงานเขต ขนาดเล็ก 42 แห่ง ขนาดกลาง 40 แห่ง ขนาดใหญ่ 38 แห่ง รวม 120 แห่ง

- กลุ่มเขตเจ้าพระยา ประกอบด้วย สำนักงานเขต เขตวัฒนา เขตสาทร เขตพระโขนง เขตบางนา เขตคลองเตย เขตห้วยขวาง เขตบางคอแหลม เขตดินแดง ยานนาวา มีสถานศึกษา ใน สังกัดสำนักงานเขต ขนาดเล็ก 6 แห่ง ขนาดกลาง 16 แห่ง ขนาดใหญ่ 22 แห่ง รวม 44 แห่ง

- กลุ่มเขตกรุงธนใต้ ประกอบด้วย สำนักงานเขตราษฎร์บูรณะ เขตบางขุนเทียน เขตบางบอน เขตทุ่งครุ เขตจอมทอง เขตบางแค เขตคลองสาน เขตธนบุรี มีสถานศึกษา ในสังกัด สำนักงานเขต ขนาดเล็ก 20 แห่ง ขนาดกลาง 23 แห่ง ขนาดใหญ่ 42 แห่ง รวม 85 แห่ง

- กลุ่มเขตกรุงธนเหนือ ประกอบด้วย สำนักงานเขตบางกอกน้อย เขตบางกอกใหญ่ เขตบางพลัด เขตตลิ่งชัน เขตทวีวัฒนา เขตภาษีเจริญ เขตหนองแขม มีสถานศึกษาในสังกัด สำนักงานเขต ขนาดเล็ก 32 แห่ง ขนาดกลาง 26 แห่ง และขนาดใหญ่ 15 แห่ง รวม 73 แห่ง

(สำนักการศึกษากรุงเทพมหานคร : 2551)

กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ เป็นตัวแทนสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัด กรุงเทพมหานคร กลุ่มเขตละ 10% จากทั้ง 6 กลุ่มเขต คือ กลุ่มเขตรัตนโกสินทร์ กลุ่มเขตบูรพา กลุ่มเขตศรีนครินทร์ กลุ่มเขตเจ้าพระยา กลุ่มเขตกรุงธนใต้ และกลุ่มเขตกรุงธนเหนือ แบ่งตามขนาด ของสถานศึกษา ในแต่ละกลุ่มเขต ซึ่งจะได้กลุ่มตัวอย่างดังนี้ คือ กลุ่มเขตรัตนโกสินทร์ ขนาดเล็ก 3 แห่ง ขนาดกลาง 1 แห่ง ขนาดใหญ่ 1 แห่ง กลุ่มเขตบูรพา ขนาดเล็ก ไม่มี ขนาดกลาง 2 แห่ง ขนาด ใหญ่ 4 แห่ง กลุ่มเขตศรีนครินทร์ ขนาดเล็ก 4 แห่ง ขนาดกลาง 4 แห่ง ขนาดใหญ่ 4 แห่ง กลุ่มเขต เจ้าพระยา ขนาดเล็ก 1 แห่ง ขนาดกลาง 2 แห่ง ขนาดใหญ่ 2 แห่ง กลุ่มเขตกรุงธนใต้ ขนาดเล็ก 2 แห่ง ขนาดกลาง 2 แห่ง ขนาดใหญ่ 4 แห่ง และกลุ่มเขตกรุงธนเหนือ ขนาดเล็ก 3 แห่ง ขนาดกลาง 3 แห่ง ขนาดใหญ่ 2 แห่ง รวม 6 กลุ่มเขต จะได้สถานศึกษา ขนาดเล็ก 13 แห่ง ขนาดกลาง 14 แห่ง และขนาดใหญ่ 17 แห่ง รวม 44 แห่ง ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 3.1 จำนวนกลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มเขต	สถานศึกษาขนาดเล็ก		สถานศึกษาขนาดกลาง		สถานศึกษาขนาดใหญ่	
	ประชากร	กลุ่มตัวอย่าง	ประชากร	กลุ่มตัวอย่าง	ประชากร	กลุ่มตัวอย่าง
1. รัตนโกสินทร์	26	3	13	1	13	1
2. นูรพา	1	-	18	2	42	4
3. ศรีนครินทร์	42	4	40	4	38	4
4. เจ้าพระยา	6	1	16	2	22	2
5. กรุงธนใต้	20	2	23	2	42	4
6. กรุงธนเหนือ	32	3	26	3	15	2
รวม	127	13	136	14	172	17

ผู้ให้ข้อมูล แบบสอบถาม ซึ่งเป็นตัวแทนสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัด กรุงเทพมหานคร คือ ผู้บริหารและครูฝ่ายวิชาการ และผู้ให้ข้อมูลแบบสัมภาษณ์ คือ ผู้เรียนในสถานศึกษานำร่องการเรียนการสอนบูรณาการเศรษฐกิจพอเพียง จากสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัด กรุงเทพมหานคร ซึ่งมีอยู่ 2 แห่ง คือ โรงเรียนพระราม 9 กาญจนภิเษก เขตห้วยขวาง และโรงเรียนพรหมราษฎร์รังสรรค์ เขตบางบอน โดยผู้เรียน แห่งละ 5 คน รวม 10 คน

3.4 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. ศึกษาแนวคิดและทฤษฎีจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
2. นำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาค้นคว้ามาสร้างคำถามในแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ เสนอแบบต่ออาจารย์ที่ปรึกษา เพื่อตรวจสอบความถูกต้องของเนื้อหา การใช้ภาษา แล้วนำแบบร่างไปแก้ไขให้สมบูรณ์
3. แบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ที่สร้างเสร็จ เสนอแบบอาจารย์ที่ปรึกษา เพื่อตรวจสอบความถูกต้อง และ เพื่อแก้ไขในส่วนที่บกพร่อง
4. เสนอแบบสอบถาม และแบบสัมภาษณ์ที่สร้าง ให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน ที่เป็น ผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณา ความตรงของเนื้อหา (Content Validity) แล้วดำเนินการแก้ไขปรับปรุงให้มีความถูกต้องตามข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิ
5. นำแบบสอบถามไปทดลองใช้ (Try out) กับตัวแทนสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงานเขตบางแค ซึ่งไม่ได้เป็นกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน เพื่อหาค่าความเที่ยง (Reliability) ของแบบสอบถาม โดยหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient)

ตามวิธีของ ครอนบาค (Cronbach) มีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับ เท่ากับ .8047 แบบสอบถามนี้ได้ กำหนดเป็น แบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) กำหนดค่าคะแนนออกเป็น 5 ระดับ (เพ็ญแข แสงแก้ว, 2541: 77-82) โดยกำหนดเกณฑ์ให้น้ำหนักคะแนนดังนี้

ระดับการปฏิบัติ	คะแนน
ปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด	5
ปฏิบัติอยู่ในระดับมาก	4
ปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง	3
ปฏิบัติอยู่ในระดับน้อย	2
ปฏิบัติอยู่ในระดับน้อยที่สุด	1

6. แบบสอบถามมา จัดพิมพ์ เตรียมความพร้อมในการเก็บรวบรวมข้อมูลจาก กลุ่มตัวอย่างที่กำหนดไว้

3.5 การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้จัดทำหนังสือ ขอความร่วมมือในการทำวิจัย จาก บัณฑิตวิทยาลัย สาขาการจัดการการศึกษา มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต เพื่อนำเสนอต่อผู้อำนวยการ สถานศึกษาโดยผู้วิจัยได้กำหนดวันรับคืนภายใน 30 วัน เมื่อครบกำหนด ผู้วิจัยได้รับแบบสอบถาม คืนด้วยตนเอง

3.6 การวิเคราะห์ข้อมูล

แบบสอบถามที่ได้รับคืน ตรวจสอบคำตอบในแบบสอบถามและแจกแจงความถี่ของ ข้อมูลและวิเคราะห์ค่าสถิติ โดยดำเนินการ ดังนี้

1. ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบ วิเคราะห์ข้อมูลโดยการแจกแจงความถี่ และ ค่าร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถามแต่ละข้อ
2. ข้อมูลเกี่ยวกับการจัดการสถานศึกษาตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ของ สถานศึกษาวิเคราะห์โดยใช้วิธีการหาค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation : S.D.) ใช้มาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) โดยอาศัยแนวคิดของ บุญชม ศรีสะอาด และบุญส่ง นิลแก้ว (2535: 23-24) ดังนี้

1.00 - 1.50	ระดับปฏิบัติน้อยที่สุด
1.51 - 2.50	ระดับปฏิบัติน้อย

2.51 - 3.50 ระดับปฏิบัติปานกลาง

3.51 - 4.50 ระดับปฏิบัติมาก

4.51 - 5.00 ระดับปฏิบัติมากที่สุด

3. ข้อมูลเกี่ยวกับการเปรียบเทียบการจัดการสถานศึกษาตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ของสถานศึกษาตามขนาดของสถานศึกษา ใช้การวิเคราะห์ ค่า F (F-test)

4. การวิเคราะห์ คำถามปลายเปิดปัญหา และข้อเสนอแนะ เกี่ยวกับ การจัดการสถานศึกษาตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ของสถานศึกษาใช้วิธีวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis) หาค่าความถี่ของคำตอบแต่ละข้อ

บทที่ 4

ผลการศึกษา

การวิจัยครั้งนี้ เพื่อศึกษา การจัดการสถานศึกษาตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดกรุงเทพมหานคร ในการวิเคราะห์และนำเสนอข้อมูล ของการวิจัยครั้งนี้ จะนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลในรูปของตารางประกอบคำบรรยายโดยแบ่งเป็น 4 ตอน ได้แก่

ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์การจัดการสถานศึกษา ตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดกรุงเทพมหานคร 3 ด้าน ได้แก่ ด้านการจัดหลักสูตรสถานศึกษา ด้านการจัดการเรียนการสอน และด้านการกำกับติดตามและประเมินผลการจัดการศึกษา

ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบ การจัดการสถานศึกษา ตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดกรุงเทพมหานคร ตามขนาดของสถานศึกษา

ตอนที่ 3 ผลการวิเคราะห์ปัญหาและข้อเสนอแนะ

ตอนที่ 4 ผลการสัมภาษณ์ผู้เรียน

4.1 ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์การจัดการสถานศึกษา ตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดกรุงเทพมหานคร

การวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับ การจัดการสถานศึกษา ตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดกรุงเทพมหานคร มีรายละเอียดปรากฏตามตาราง 4.1 – 4.6

ตารางที่ 4.1 ค่าเฉลี่ย เบี่ยงเบนมาตรฐานเกี่ยวกับการจัดการสถานศึกษาตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงโดยภาพรวม

ด้านที่	การจัดการสถานศึกษาตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง	\bar{X}	S.D.	ระดับการปฏิบัติ	ลำดับ
1	การจัดหลักสูตรสถานศึกษา	4.13	.32	มาก	2
2	การจัดการเรียนการสอน	4.15	.50	มาก	1
3	การกำกับติดตาม และประเมินผลการจัดการศึกษา	4.11	.54	มาก	3
	รวม	4.13	.37	มาก	

จากตารางที่ 4.1 พบว่า การจัดการสถานศึกษาตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดกรุงเทพมหานคร โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.13$, S.D. = .37) และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ทุกด้านอยู่ในระดับมาก โดย ด้านการจัดการเรียนการสอน มีค่าเฉลี่ย สูงที่สุด ($\bar{X} = 4.15$, S.D. = .50) ด้านการจัดหลักสูตรสถานศึกษาและด้านการกำกับติดตามและประเมินผลการจัดการศึกษา ($\bar{X} = 4.13$, S.D. = .32 และ $\bar{X} = 4.11$, S.D. = .54) รองลงมาตามลำดับ

ตารางที่ 4.2 ค่าเฉลี่ยเบี่ยงเบนมาตรฐานเกี่ยวกับการจัดการสถานศึกษาตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงด้านการจัดหลักสูตรสถานศึกษา

ข้อที่	ด้านการจัดหลักสูตรสถานศึกษา	\bar{X}	S.D.	ระดับการปฏิบัติ	ลำดับ
1	หลักสูตรสถานศึกษา กำหนดคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียนรู้เรื่องความพอประมาณและการใช้จ่ายอย่างประหยัด	4.41	.62	มาก	1
2	หลักสูตรสถานศึกษา กำหนดคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียนเรื่องความมีเหตุผล	3.95	.75	มาก	9
3	หลักสูตรสถานศึกษา กำหนดคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียนเรื่องการมีภูมิคุ้มกันที่ดี รู้จักหลีกเลี่ยงจากอบายมุขหรือสิ่งไม่ดี	4.20	.80	มาก	3
4	หลักสูตรสถานศึกษา กำหนดวิสัยทัศน์ เป้าหมายของสถานศึกษา สอดคล้องกับแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง	4.14	.67	มาก	5
5	กลุ่มสาระการเรียนรู้จัดทำมาตรฐานการเรียนรู้แต่ละช่วงชั้นเรื่องความพอประมาณและการใช้จ่ายอย่างประหยัด	3.97	.79	มาก	8
6	กลุ่มสาระการเรียนรู้จัดทำมาตรฐานการเรียนรู้แต่ละช่วงชั้นเรื่องความมีเหตุผล	3.98	.81	มาก	7
7	กลุ่มสาระการเรียนรู้จัดทำมาตรฐานการเรียนรู้แต่ละช่วงชั้นเรื่องการหลีกเลี่ยงอบายมุข	4.05	.76	มาก	6

ตารางที่ 4.2 (ต่อ)

ข้อที่	ด้านการจัดหลักสูตรสถานศึกษา	\bar{X}	S.D.	ระดับการปฏิบัติ	ลำดับ
8	กิจกรรมพัฒนาผู้เรียนจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ตามมาตรฐานการเรียนรู้แต่ละช่วงชั้น	4.16	.78	มาก	4
9	กิจกรรมพัฒนาผู้เรียนจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ตามมาตรฐานการเรียนรู้แต่ละช่วงชั้น	4.30	.72	มาก	2
	รวม	4.13	.32	มาก	

จากตารางที่ 4.2 พบว่า การจัดการสถานศึกษาตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ด้านการจัดหลักสูตรสถานศึกษา เฉลี่ยโดยรวมอยู่ในระดับ มาก ($\bar{X} = 4.13, S.D. = .32$) และ เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ทุกข้ออยู่ในระดับมาก โดย หลักสูตรสถานศึกษา กำหนดคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียนเรื่องความพอประมาณและการใช้จ่ายอย่างประหยัด มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด ($\bar{X} = 4.41, S.D. = .62$) อันดับที่ 2 คือ กิจกรรมพัฒนาผู้เรียนจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ตามมาตรฐานการเรียนรู้แต่ละช่วงชั้น ($\bar{X} = 4.30, S.D. = .62$) และอันดับสุดท้าย คือ หลักสูตรสถานศึกษา กำหนดคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียน เรื่องความ มีเหตุผล ($\bar{X} = 3.95, S.D. = .75$)

ตารางที่ 4.3 ค่าเฉลี่ยเบี่ยงเบนมาตรฐานเกี่ยวกับการจัดการสถานศึกษาตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงด้านการจัดการเรียนการสอน

ข้อที่	ด้านการจัดการเรียนการสอน	\bar{X}	S.D.	ระดับการปฏิบัติ	ลำดับ
1	จัดกิจกรรมการเรียนรู้ เน้นการฝึกทักษะกระบวนการคิด วิเคราะห์	4.25	.64	มาก	3
2	จัดกระบวนการเรียนรู้ เน้นการทดลองการปฏิบัติจริง	3.91	.44	มาก	8
3	จัดกระบวนการเรียนรู้ให้ผู้เรียนศึกษาแหล่งเรียนรู้นอกสถานที่	4.15	.82	มาก	5
4	จัดกระบวนการเรียนรู้ฝึกให้ผู้เรียนรู้จักการแก้ปัญหา	4.00	.64	มาก	6
5	จัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยการทำโครงการ	3.62	.78	มาก	10
6	จัดกิจกรรมการเรียนรู้ปลูกฝังเรื่องความพอประมาณและการใช้จ่ายอย่างประหยัด	4.36	.72	มาก	2
7	จัดกิจกรรมการเรียนรู้ฝึกให้ผู้เรียนรู้จักใช้เหตุผล	4.15	.68	มาก	5
8	จัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้ผู้เรียนได้ฝึกจากสถานการณ์จริง	3.89	.84	มาก	9
9	จัดกระบวนการเรียนรู้ให้ผู้เรียนเกิดความรู้ความเข้าใจในหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง	4.42	.74	มาก	1
10	จัดกิจกรรมการเรียนรู้ปลูกฝังให้ผู้เรียนรู้จักป้องกัน และหลีกเลี่ยงจากอบายมุข	4.24	.61	มาก	4
11	จัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการกลุ่มเพื่อฝึกให้ผู้เรียนรู้จักการทำงานร่วมกับผู้อื่น	3.98	.87	มาก	7
12	จัดกิจกรรมการเรียนรู้ปลูกฝังเรื่องความมีคุณธรรม โดยไม่เอาเปรียบผู้อื่น	4.36	.80	มาก	2
	รวม	4.15	.50	มาก	

จากตารางที่ 4.3 พบว่า การจัดการสถานศึกษาตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ด้านการจัดการเรียนการสอน เฉลี่ยโดยรวมอยู่ในระดับ มาก ($\bar{X} = 4.15$, S.D.=.50) และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ทุกข้ออยู่ในระดับมาก โดย จัดกระบวนการเรียนรู้ ให้ผู้เรียนเกิดความรู้ความเข้าใจในหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด ($\bar{X} = 4.42$, S.D. = .74) อันดับที่ 2 คือ จัดกิจกรรมการเรียนรู้ปลูกฝังเรื่องความมีคุณธรรม โดยไม่เอาเปรียบผู้อื่น ($\bar{X} = 4.36$, S.D. = .80) และอันดับสุดท้าย คือ จัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยการทำโครงการ ($\bar{X} = 3.62$, S.D. = .78)

ตารางที่ 4.4 ค่าเฉลี่ยเบี่ยงเบนมาตรฐานเกี่ยวกับการจัดการสถานศึกษาตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงด้านการกำกับติดตาม และประเมินผลการจัดการศึกษา

ข้อที่	ด้านการกำกับติดตาม และประเมินผลการจัดการศึกษา	\bar{X}	S.D.	ระดับการปฏิบัติ	ลำดับ
1	มีการกำหนดขั้นตอนในการกำกับติดตามผลการดำเนินงานที่ชัดเจน	4.32	.58	มากที่สุด	2
2	มีการกำหนดระยะเวลาในการกำกับติดตามผลการดำเนินงานที่ชัดเจน	3.90	.76	มาก	10
3	มีการแต่งตั้งผู้รับผิดชอบในการกำกับติดตามผลการดำเนินงานที่ชัดเจน	4.12	.82	มาก	5
4	มีการจัดทำเอกสาร หลักฐาน ในการกำกับติดตามผลการดำเนินงานที่ชัดเจน	4.13	.50	มาก	4
5	การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ครอบคลุมทั้งด้านความรู้ ทักษะกระบวนการ และคุณลักษณะอันพึงประสงค์	3.80	.76	มาก	11
6	มีการกำหนดเกณฑ์ในการวัดและประเมินผลที่ชัดเจน	4.11	.85	มาก	6
7	มีการกำหนดระยะเวลาในการวัดและประเมินผลที่ชัดเจน	4.17	.63	มาก	3
8	มีการแต่งตั้งผู้รับผิดชอบงานวัดผลที่ชัดเจน	4.03	.88	มาก	9

ตารางที่ 4.4 (ต่อ)

ข้อที่	ด้านการกำกับติดตาม และประเมินผล การจัดการศึกษา	\bar{X}	S.D.	ระดับการ ปฏิบัติ	ลำดับ
9	มีการจัดทำเอกสาร หลักฐานในการวัด และ ประเมินผลที่ถูกต้อง ชัดเจน	4.33	.73	มากที่สุด	1
10	มีการรายงานผลการดำเนินงานให้บุคลากร ภายในสถานศึกษาทราบอย่างต่อเนื่อง	4.11	.72	มาก	6
11	มีการรายงานผลการดำเนินงานให้ผู้ปกครอง และชุมชนทราบอย่างต่อเนื่อง	3.76	.70	มาก	12
12	มีการรายงานผลการดำเนินงานต่อหน่วยงาน ต้นสังกัดอย่างต่อเนื่อง	4.05	.97	มาก	8
13	มีการจัดทำเอกสาร หลักฐานในการรายงานผล การดำเนินงานที่ถูกต้อง ชัดเจน	4.10	.83	มาก	7
	รวม	4.11	.54	มาก	

จากตารางที่ 4.4 พบว่า การจัดการสถานศึกษาตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ด้านการกำกับติดตาม และประเมินผลการจัดการศึกษา เฉลี่ยโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.11$, S.D. = .54) และ เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ทุกข้ออยู่ในระดับมาก โดย มีการจัดทำเอกสาร หลักฐานในการวัด และประเมินผลที่ถูกต้องชัดเจน มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด ($\bar{X} = 4.33$, S.D. = .73) อันดับที่ 2 คือ มีการกำหนดขั้นตอน ในการกำกับติดตามผลการดำเนินงานที่ชัดเจน ($\bar{X} = 4.32$, S.D. = .58) และอันดับสุดท้าย คือ มีการรายงานผลการดำเนินงานให้ผู้ปกครองและชุมชนทราบอย่างต่อเนื่อง ($\bar{X} = 3.76$, S.D. = .70)

4.2 ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบการจัดการสถานศึกษาตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดกรุงเทพมหานคร ตามขนาดของสถานศึกษา

การวิเคราะห์เปรียบเทียบการจัดการสถานศึกษาตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดกรุงเทพมหานคร ตามขนาดของสถานศึกษา ดังตารางที่ 4.5

ตารางที่ 4.5 การเปรียบเทียบการจัดการสถานศึกษาตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดกรุงเทพมหานคร ตามขนาดของสถานศึกษา

การจัดการสถานศึกษาตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัด กรุงเทพมหานคร	ขนาดของสถานศึกษา						F	p
	ขนาดเล็ก		ขนาดกลาง		ขนาดใหญ่			
	\bar{X} (N=13)	S.D.	\bar{X} (N=14)	S.D.	\bar{X} (N=17)	S.D.		
1. การจัดหลักสูตรสถานศึกษา	4.09	.23	4.01	.34	4.28	.30	6.613	.002
2. การจัดการเรียนการสอน	4.08	.20	4.00	.35	4.36	.67	4.843	.010
3. การกำกับติดตาม และประเมินผลการจัดการศึกษา	4.08	.17	3.94	.34	4.31	.76	3.798	.026
รวม	4.08	.17	3.98	.33	4.24	.23	7.662	.001

จากตารางที่ 4.5 พบว่า การจัดการสถานศึกษาตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงโดยรวมมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.01 และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าด้านการจัดหลักสูตรสถานศึกษา และด้านการจัดการเรียนการสอน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ส่วนด้านการกำกับติดตามและประเมินผลการจัดการศึกษาแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .05 จึงได้ทดสอบเป็นรายคู่ตามวิธีการของเชฟเฟ้ (Scheffe) ดังตารางที่ 4.6 – 4.8

ตารางที่ 4.6 การเปรียบเทียบการจัดการสถานศึกษาตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของ
สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดกรุงเทพมหานคร โดยภาพรวม

ขนาดของสถานศึกษา	การจัดการสถานศึกษาตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดกรุงเทพมหานคร		
	สถานศึกษาขนาดเล็ก (4.08)	สถานศึกษาขนาดกลาง (3.98)	สถานศึกษาขนาดใหญ่ (4.24)
สถานศึกษาขนาดเล็ก (4.08)	-	.10	.16
สถานศึกษาขนาดกลาง (3.98)	-	-	.26*

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตารางที่ 4.6 แสดงว่า การจัดการสถานศึกษาตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ของ
สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดกรุงเทพมหานคร ด้านการจัดหลักสูตรสถานศึกษาขนาดเล็ก ไม่
แตกต่าง กับสถานศึกษาขนาดกลาง และสถานศึกษาขนาดใหญ่ ส่วนสถานศึกษาขนาดกลาง กับ
สถานศึกษาขนาดใหญ่ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ตารางที่ 4.7 การเปรียบเทียบการจัดการสถานศึกษาตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของ
สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดกรุงเทพมหานคร ด้านการจัดหลักสูตร

ขนาดของสถานศึกษา	ด้านการจัดหลักสูตรสถานศึกษา		
	สถานศึกษาขนาดเล็ก (4.09)	สถานศึกษาขนาดกลาง (4.01)	สถานศึกษาขนาดใหญ่ (4.28)
สถานศึกษาขนาดเล็ก (4.09)	-	.08	.19
สถานศึกษาขนาดกลาง (4.01)	-	-	.27**

**มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตารางที่ 4.7 การจัดการสถานศึกษาตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ของสถานศึกษาชั้นพื้นฐาน สังกัดกรุงเทพมหานคร ด้านการจัดหลักสูตร พบว่า สถานศึกษาขนาดเล็ก ไม่แตกต่างกับสถานศึกษาขนาดกลาง และสถานศึกษาขนาดใหญ่ ส่วนสถานศึกษาขนาดกลาง กับสถานศึกษาขนาดใหญ่ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ตารางที่ 4.8 การเปรียบเทียบการจัดการสถานศึกษาตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของสถานศึกษาชั้นพื้นฐาน สังกัดกรุงเทพมหานคร ด้านการจัดการเรียนการสอน

ขนาดของสถานศึกษา	ด้านการจัดหลักสูตรสถานศึกษา		
	สถานศึกษาขนาดเล็ก (4.09)	สถานศึกษาขนาดกลาง (4.01)	สถานศึกษาขนาดใหญ่ (4.28)
สถานศึกษาขนาดเล็ก (4.09)	-	.08	.28
สถานศึกษาขนาดกลาง (4.01)	-	-	.36**

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 4.8 การจัดการสถานศึกษาตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ของสถานศึกษา ชั้นพื้นฐาน สังกัดกรุงเทพมหานคร ด้านการจัดการเรียนการสอน พบว่า สถานศึกษาขนาดเล็ก ไม่แตกต่างกับสถานศึกษาขนาดกลาง และสถานศึกษาขนาดใหญ่ ส่วนสถานศึกษาขนาดกลาง กับสถานศึกษาขนาดใหญ่ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตารางที่ 4.9 การเปรียบเทียบการจัดการสถานศึกษาตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของสถานศึกษาชั้นพื้นฐาน สังกัดกรุงเทพมหานคร ด้านการกำกับติดตามและประเมินผล การจัดการศึกษา

ขนาดของสถานศึกษา	ด้านการกำกับติดตามและประเมินผลการจัดการศึกษา		
	สถานศึกษาขนาดเล็ก (4.08)	สถานศึกษาขนาดกลาง (3.94)	สถานศึกษาขนาดใหญ่ (4.31)
สถานศึกษาขนาดเล็ก (4.08)	-	.14	.23
สถานศึกษาขนาดกลาง (3.94)	-	-	.37**

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 4.9 การจัดการสถานศึกษาตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดกรุงเทพมหานคร ด้านการกำกับติดตาม และประเมินผลการจัดการศึกษา พบว่าสถานศึกษาขนาดเล็ก ไม่แตกต่างกับสถานศึกษาขนาดกลาง และสถานศึกษาขนาดใหญ่ ส่วนสถานศึกษาขนาดกลาง กับสถานศึกษาขนาดใหญ่ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

4.3 ตอนที่ 3 ผลการวิเคราะห์ปัญหาและข้อเสนอแนะ

จากแบบสอบถามปลายเปิดปัญหาที่พบเกี่ยวกับ การจัดการสถานศึกษาตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดกรุงเทพมหานคร 3 ด้าน คือ ด้านการจัดการหลักสูตรสถานศึกษา ด้านการจัดการเรียนการสอน และ ด้านการกำกับติดตาม และประเมินผลการจัดการศึกษา แต่ละด้านสรุปได้ ดังนี้

ตารางที่ 4.10 การวิเคราะห์ปัญหา

ปัญหา	จำนวน
1. การจัดการหลักสูตรสถานศึกษา	
- การจัดหลักสูตรขาดความต่อเนื่องในแต่ละระดับชั้น	1
- ครูไม่เข้าใจหลักสูตรและการสอนแบบบูรณาการ	1
- บางกลุ่มสาระเนื้อหามากเกินไป	2
- จุดมุ่งหมายของหลักสูตรไม่สอดคล้องกับ ความสนใจและความต้องการของนักเรียน	1
2. การจัดการเรียนการสอน	
- กิจกรรมอื่นๆ มากเกินไป เช่น โรงเรียนวิถีพุทธ SMART SCHOOL ทำให้การจัดการกิจกรรมแต่ละอย่างทำได้ไม่เต็มที่	3
- ครูทำงานอื่นๆ นอกเหนือจากหน้าที่สอน	4
- การจัดกิจกรรมไม่เป็นไปตามแผนการจัดการเรียนรู้ที่กำหนดไว้	3
- ครูไม่ให้ความสำคัญต่อการจัดการเรียนรู้ตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง	1
- สาระการเรียนรู้มากเกินไปไม่สามารถจัดกิจกรรมได้ครบถ้วน	2
- ครูบางคนไม่ทำแผนการสอน ขาดความรู้ความเข้าใจในเรื่องเนื้อหา	1

ตารางที่ 4.10 (ต่อ)

ปัญหา	จำนวน
3. การกำกับติดตาม และประเมินผลการจัดการศึกษา	
- การวัดและประเมินผล ไม่สะท้อนมาตรฐานการเรียนรู้	1
- ครูขาดความเข้าใจในเรื่องการวัดผลที่หลากหลาย	1
- ขาดการบันทึกและการประเมินผลอย่างต่อเนื่อง	2
- หลักฐานการวัดและประเมินผล (แบบ ปพ.ต่าง ๆ จาก 1- 9) มีมากเกินไป ซ้ำซ้อน	3

ตารางที่ 4.11 ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะ	จำนวน
1. การจัดหลักสูตรสถานศึกษา	
- ผู้บริหารต้องให้ความสำคัญกับการจัดทำและพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา	3
- ครูต้องศึกษาและทำความเข้าใจหลักสูตรอย่างแท้จริง	1
- ผู้บริหารควรจัดประชุมเชิงปฏิบัติการเรื่องการวิเคราะห์เนื้อหาในหลักสูตร	1
2. การจัดการเรียนการสอน	
- การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนควรบูรณาการกิจกรรมต่างๆ เข้าด้วยกัน	2
- การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนต้องใช้วิธีการที่หลากหลาย	1
- ต้องเปิดโอกาสให้นักเรียนได้ศึกษาค้นคว้าและปฏิบัติด้วยตนเอง	1
- การสอนโดยใช้เกมและเพลงจะทำให้ผู้เรียนไม่เบื่อ	1
3. การกำกับติดตาม และประเมินผลการจัดการศึกษา	
- บุคลากรทุกคนต้องยึดหลัก P D C A เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน	1
- การนิเทศต้องต่อเนื่องสม่ำเสมอ	1
- ครูผู้สอนต้องเข้าใจและใช้วิธีการประเมินที่หลากหลาย	1
- บางกลุ่มสาระการเรียนรู้ผลการเรียนรู้ ที่คาดหวังมากเกินไป ควรลดลงให้เหลือเท่าที่จำเป็นจริง ๆ ให้ครูไปกำหนดจุดประสงค์ย่อยเอง	2

4.4 ตอนที่ 4 ผลการสัมภาษณ์ผู้เรียน

จากการสัมภาษณ์ผู้เรียนเกี่ยวกับ การจัดการสถานศึกษาตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดกรุงเทพมหานคร 3 เรื่อง คือ ความสำคัญของการเรียนการสอนแบบบูรณาการเศรษฐกิจพอเพียง การปลูกฝังคุณลักษณะของผู้เรียนด้วยการเรียนการสอนบูรณาการเศรษฐกิจพอเพียงและกิจกรรมที่เป็นการปลูกฝังคุณลักษณะของผู้เรียนตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง สรุปได้ ดังนี้

1. ความสำคัญของการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนบูรณาการเศรษฐกิจพอเพียง การบูรณาการหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงให้สอดคล้องกับเนื้อหาสาระของหลักสูตร มีความสำคัญเพราะจะช่วยปลูกฝังแนวทางในการดำรงชีวิตของเด็กได้

2. การปลูกฝังคุณลักษณะของผู้เรียนด้วยการเรียนการสอนบูรณาการเศรษฐกิจพอเพียงการบูรณาการหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงช่วยปลูกฝังคุณลักษณะของผู้เรียนได้เพราะกิจกรรมต่างๆ เป็นเครื่องมืออย่างดี ที่จะช่วยกล่อมเกลาเด็กให้เป็นผู้ที่รู้จักใช้เหตุผล อยู่บนพื้นฐานของความพอเพียง ซึ่งจะเป็นภูมิคุ้มกันที่ดีในการดำเนินชีวิตของเด็กและ ครอบครัวต่อไป

3. กิจกรรมที่เป็นการปลูกฝังคุณลักษณะของผู้เรียน ตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง กิจกรรมที่เป็นการปลูกฝังคุณลักษณะของผู้เรียน ตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมีหลายอย่าง เช่น การเรียนลูกเสือ - ยุวกาชาด การอยู่ค่ายพักแรม การประดิษฐ์ของใช้ของเล่น จากเศษวัสดุเหลือใช้ การทำบัญชีรายรับ - รายจ่าย การรณรงค์ต่อต้านยาเสพติด การศึกษา แหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่น การศึกษาภูมิปัญญาท้องถิ่น การทำโครงการทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้การแข่งขันทักษะทางวิชาการ และการแข่งขันกีฬา ซึ่งเป็นการปลูกฝังให้นักเรียนรู้จักใช้เหตุผล ดำรงชีวิตอยู่บนพื้นฐานของความพอเพียง ซึ่งจะเป็นภูมิคุ้มกันที่ดี และเป็นผู้มีความรู้คู่คุณธรรม

บทที่ 5

สรุปผลการศึกษา

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการจัดการสถานศึกษาตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดกรุงเทพมหานคร เปรียบเทียบการจัดการสถานศึกษาตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดกรุงเทพมหานคร ตามขนาดของสถานศึกษาและศึกษาปัญหาและข้อเสนอแนะการจัดการสถานศึกษาตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดกรุงเทพมหานคร

5.1 วิธีการดำเนินการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนด แหล่งข้อมูลโดยใช้ประชากรคือ สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดกรุงเทพมหานคร จำนวนทั้งหมด 435 แห่ง แบ่งเป็น สถานศึกษาที่ตั้งอยู่ในกลุ่มเขต (โซน) ต่างๆ มีทั้งหมด 6 กลุ่มเขต คือ กลุ่มเขตรัตนโกสินทร์ กลุ่มเขตบูรพา กลุ่มเขตศรีนครินทร์ กลุ่มเขตเจ้าพระยา กลุ่มเขตกรุงธนใต้ และกลุ่มเขตกรุงธนเหนือ ตามขนาดของสถานศึกษา กลุ่มเขตละ 10% เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือ แบบสอบถาม และแบบสัมภาษณ์

5.2 การวิเคราะห์ข้อมูล

แบบสอบถามที่ได้รับคืน ตรวจสอบคำตอบในแบบสอบถามและแจกแจงความถี่ของข้อมูลและวิเคราะห์ค่าสถิติ โดยดำเนินการ ดังนี้

1. ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบ วิเคราะห์ข้อมูลโดยการแจกแจงความถี่ และหาค่าร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถามแต่ละข้อ
2. ข้อมูลเกี่ยวกับการจัดการสถานศึกษาตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ของสถานศึกษาวิเคราะห์โดยใช้วิธีการหาค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation : S.D.) ใช้มาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) โดยอาศัยแนวคิดของ บุญชม ศรีสะอาด และบุญส่ง นิลแก้ว (2535: 23-24) ดังนี้
3. ข้อมูลเกี่ยวกับการเปรียบเทียบการจัดการสถานศึกษาตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ของสถานศึกษาตามขนาดของสถานศึกษา ใช้การวิเคราะห์ ค่า F (F-test)

4. การวิเคราะห์คำถามปลายเปิดปัญหา และข้อเสนอแนะ เกี่ยวกับการจัดการสถานศึกษาตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ของสถานศึกษาใช้วิธีวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis) หาค่าความถี่ของคำตอบแต่ละข้อ

5.3 สรุปผลการศึกษา

ผลการศึกษาด้านการจัดการสถานศึกษา ตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ของสถานศึกษาชั้นพื้นฐาน สังกัดกรุงเทพมหานคร 3 ด้าน ได้แก่ ด้านการจัดหลักสูตรสถานศึกษา ด้านการจัดการเรียนการสอน และด้านการกำกับติดตามและประเมินผลการจัดการศึกษาสรุปผลการศึกษา ดังนี้

ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์การจัดการสถานศึกษาตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของสถานศึกษาชั้นพื้นฐาน สังกัดกรุงเทพมหานคร ตามขนาดของสถานศึกษา

5.3.1 การจัดการสถานศึกษาตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของสถานศึกษาชั้นพื้นฐาน สังกัดกรุงเทพมหานคร โดยรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ทุกด้านอยู่ในระดับมาก โดย ด้านการจัดการเรียนการสอน มีค่าเฉลี่ย สูงที่สุด ด้านการจัดหลักสูตรสถานศึกษา และ ด้านการกำกับติดตามและประเมินผลการจัดการศึกษารองลงมาตามลำดับ

ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์การจัดการสถานศึกษา ตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของสถานศึกษาชั้นพื้นฐาน สังกัดกรุงเทพมหานคร แบ่งเป็น 3 ด้าน คือ

5.3.2 การจัดการสถานศึกษาตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ด้านการจัดหลักสูตรสถานศึกษา เฉลี่ยโดยรวมอยู่ในระดับ มาก และ เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ทุกข้ออยู่ในระดับมาก โดย หลักสูตรสถานศึกษา กำหนดคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียนเรื่องความพอประมาณและการใช้จ่ายอย่างประหยัด มีค่าเฉลี่ยสูงสุด อันดับที่ 2 คือ กิจกรรมพัฒนาผู้เรียนจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ตามมาตรฐานการเรียนรู้แต่ละช่วงชั้น และอันดับสุดท้าย คือ หลักสูตรสถานศึกษา กำหนดคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียน เรื่องความ มีเหตุผล

5.3.3 การจัดการสถานศึกษาตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ด้านการจัดการเรียนการสอน เฉลี่ยโดยรวมอยู่ในระดับ มาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ทุกข้ออยู่ในระดับมาก โดย จัดกระบวนการเรียนรู้ ให้ผู้เรียนเกิดความรู้ความเข้าใจในหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง มีค่าเฉลี่ยสูงสุด อันดับที่ 2 คือ จัดกิจกรรมการเรียนรู้ปลูกฝังเรื่องความมีคุณธรรม โดยไม่เอาเปรียบผู้อื่น และอันดับสุดท้าย คือ จัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยการทำโครงการ

5.3.4 ด้านการกำกับติดตาม และประเมินผลการจัดการศึกษา เฉลี่ยโดยรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ทุกข้ออยู่ในระดับมาก โดย มีการจัดทำเอกสาร หลักฐานในการวัดและประเมินผลที่ถูกต้องชัดเจน มีค่าเฉลี่ยสูงสุด อันดับที่ 2 คือ มีการกำหนดขั้นตอน ในการกำกับ

ติดตามผลการดำเนินงานที่ชัดเจน และอันดับสุดท้าย คือ มีการรายงานผลการดำเนินงานให้ผู้ปกครอง และชุมชนทราบอย่างต่อเนื่อง

ตอนที่ 3 ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบการจัดการสถานศึกษาตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดกรุงเทพมหานคร ตามขนาดของสถานศึกษา

5.3.5 สมมติฐานการวิจัย สถานศึกษาที่มีขนาดต่างกันการจัดการสถานศึกษาตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงแตกต่างกัน สามารถสรุปผลได้ ดังนี้

การจัดการสถานศึกษาตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โดยรวมมีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ.01 และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าด้านการจัดหลักสูตรสถานศึกษา และด้านการจัดการเรียนการสอน แตกต่างอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .01 ส่วนด้านการกำกับติดตาม และประเมินผลการจัดการศึกษา แตกต่างอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 05 จึงได้ทดสอบเป็นรายคู่ตามวิธีการของเชฟเฟ (Scheffe) พบว่า ด้านการจัดหลักสูตรสถานศึกษาขนาดเล็ก ไม่แตกต่างกับสถานศึกษาขนาดกลางและสถานศึกษาขนาดใหญ่ ส่วนสถานศึกษาขนาดกลางกับสถานศึกษาขนาดใหญ่ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ด้านการจัดการเรียนการสอนสถานศึกษาขนาดเล็ก ไม่แตกต่างกับสถานศึกษาขนาดกลาง และสถานศึกษาขนาดใหญ่ ส่วนสถานศึกษาขนาดกลางกับสถานศึกษาขนาดใหญ่ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ ระดับ .05 และด้านการกำกับติดตาม และประเมินผลการจัดการศึกษา สถานศึกษาขนาดเล็ก ไม่แตกต่างกับสถานศึกษาขนาดกลาง และสถานศึกษาขนาดใหญ่ ส่วนสถานศึกษาขนาดกลาง กับสถานศึกษาขนาดใหญ่ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตอนที่ 4 ผลการวิเคราะห์ปัญหาและข้อเสนอแนะ

ปัญหาการจัดการสถานศึกษาตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดกรุงเทพมหานคร 3 ด้าน คือ ด้านการจัดหลักสูตรสถานศึกษา ด้านการจัดการเรียนการสอน และ ด้านการกำกับติดตาม และประเมินผลการจัดการศึกษา แต่ละด้านสรุปได้ ดังนี้

ด้านการจัดหลักสูตรสถานศึกษา คือ การจัดหลักสูตรขาดความต่อเนื่องในแต่ละระดับชั้น ครูไม่เข้าใจหลักสูตรและการสอนแบบบูรณาการ บางกลุ่มสาระเนื้อหามากเกินไป จุดมุ่งหมายของหลักสูตรไม่สอดคล้องกับ ความสนใจ และความต้องการของนักเรียน

ด้านการจัดการเรียนการสอน คือ กิจกรรมอื่นๆ มากเกินไป เช่น โรงเรียนวิถีพุทธ SMART SCHOOL ทำให้การจัดกิจกรรมแต่ละอย่างทำได้ไม่เต็มที่ ครูทำงานอื่นๆ นอกเหนือจากหน้าที่สอน การจัดกิจกรรมไม่เป็นไปตามแผนการจัดการเรียนรู้ ที่กำหนดไว้ครูไม่ให้ความสำคัญ

ต่อการจัดการเรียนรู้ ตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง สาระการเรียนรู้มากเกินไป ครูไม่สามารถจัดกิจกรรมได้ครบถ้วน ครูบางคนไม่ทำแผนการสอน ขาดความรู้ความเข้าใจในเรื่องเนื้อหา

ด้านการกำกับติดตาม และประเมินผลการจัดการศึกษา คือ การวัดและประเมินผลไม่สะท้อนมาตรฐานการเรียนรู้ ขาดความเข้าใจเรื่องการวัดผลที่หลากหลาย ขาดการบันทึกและการประเมินผลอย่างต่อเนื่อง หลักฐานการวัดและประเมินผล (แบบ ปพ. 1- 9) มีมากเกินไป ซ้ำซ้อน
ข้อเสนอแนะ

ด้านการจัดหลักสูตรสถานศึกษา เรื่องความมีเหตุผลที่มีระดับการปฏิบัติต่ำ ทั้งในข้อกำหนดคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียนและการจัดทำมาตรฐานการเรียนรู้แต่ละช่วงชั้น ดังนั้นกรุงเทพมหานคร จึงควรนำผลการวิจัยนี้ไปกำหนดนโยบายให้สถานศึกษาขึ้นพื้นฐาน สังกัดกรุงเทพมหานคร ได้พัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาให้สอดคล้องกับแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

ด้านการจัดการเรียนการสอน จัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยการทำโครงการ และการสอนให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากสถานการณ์จริง ลงมือปฏิบัติจริง มีระดับการปฏิบัติต่ำ ดังนั้นกรุงเทพมหานคร และสถานศึกษาจึงควรพัฒนาครูให้มีความรู้ ความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อให้สามารถจัดการเรียนการสอนตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ได้อย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ผู้เรียน

ด้านการกำกับติดตาม และประเมินผลการจัดการศึกษาจากผลการวิจัย ระดับการปฏิบัติที่ต่ำสุด คือ การรายงานผลการดำเนินงานให้ผู้ปกครองและชุมชนทราบอย่างต่อเนื่อง รองลงมา คือ การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ครอบคลุมทั้งด้านความรู้ ทักษะกระบวนการ คุณลักษณะอันพึงประสงค์ และการกำหนดระยะเวลาในการกำกับติดตามผลการดำเนินงาน ที่ชัดเจน ดังนั้นกรุงเทพมหานคร จึงควรนำผลการวิจัยนี้ ไปกำหนดนโยบายให้สถานศึกษาขึ้นพื้นฐาน สังกัดกรุงเทพมหานคร สร้างความเข้าใจที่ถูกต้องแก่ครูและบุคลากรเกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และสามารถนำไปใช้ในการจัดการสถานศึกษาขึ้นพื้นฐาน สังกัดกรุงเทพมหานคร ให้เกิดผลในทางปฏิบัติได้เป็นอย่างดี

5.4 การอภิปรายผล

เมื่อพิจารณาจากการศึกษาเรื่องการจัดการสถานศึกษาตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ของสถานศึกษาขึ้นพื้นฐาน สังกัดกรุงเทพมหานคร พบว่า การจัดการสถานศึกษาตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ของสถานศึกษาขึ้นพื้นฐาน สังกัดกรุงเทพมหานคร โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ทุกด้านอยู่ในระดับมาก โดย ด้านการจัดการเรียนการสอน มีค่าเฉลี่ย สูงที่สุดด้านการจัดหลักสูตรสถานศึกษาและด้านการกำกับติดตามและประเมินผลการจัด

การศึกษา รองลงมาตามลำดับ ซึ่งสอดคล้องกับ นโยบาย ด้านการศึกษาของกรุงเทพมหานคร ที่พัฒนาระบบบริหารและการจัดการศึกษาโดยปรับปรุง โครงสร้างการบริหารการศึกษาตาม หลักการของ พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติเน้นการกระจายอำนาจลงสู่ระดับสถานศึกษา ระดม ทรัพยากรทางการศึกษาส่งเสริมให้บุคคล องค์กร ชุมชน และ สถาบันต่าง ๆ มีส่วนร่วมในการจัด การศึกษา เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการจัดหลักสูตรสถานศึกษา เฉลี่ยโดยรวมอยู่ใน ระดับ มาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ด้านการจัดหลักสูตรสถานศึกษา เฉลี่ยโดยรวมอยู่ใน ระดับมาก และ เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ทุกข้ออยู่ในระดับมาก โดย หลักสูตรสถานศึกษา กำหนดคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียนเรื่องความพอประมาณและการใช้จ่ายอย่างประหยัด มี ค่าเฉลี่ยสูงที่สุด อันดับที่ 2 คือ กิจกรรมพัฒนาผู้เรียนจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ตามมาตรฐานการ เรียนรู้แต่ละช่วงชั้น และอันดับสุดท้าย คือ หลักสูตรสถานศึกษา กำหนดคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ของผู้เรียน เรื่องความ มีเหตุผล ซึ่งสอดคล้องกับ สำนักนโยบายและยุทธศาสตร์ สำนัก ปลัดกระทรวงศึกษาธิการ (2550) ที่ได้กำหนด แนวทางการพัฒนาหลักสูตร คือ สถานศึกษาควรมี การพัฒนา หรือบูรณาการเนื้อหาสาระ ของเศรษฐกิจพอเพียงเข้าไปในหลักสูตรสถานศึกษา ส่วนด้านการจัดการเรียนการสอน เฉลี่ยโดยรวมอยู่ในระดับ มาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ทุกข้ออยู่ในระดับมาก โดย จัดกระบวนการเรียนรู้ ให้ผู้เรียนเกิดความรู้ ความเข้าใจในหลักปรัชญา เศรษฐกิจพอเพียง มีค่าเฉลี่ย สูงที่สุด อันดับที่ 2 คือ จัดกิจกรรมการเรียนรู้ปลูกฝังเรื่อง ความมี คุณธรรม โดย ไม่เอาเปรียบผู้อื่นและอันดับสุดท้าย คือ จัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยการทำโครงการ ซึ่งสอดคล้องกับ เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์ (มติชน: 2550) กล่าวว่า การเรียนการสอน ตามหลักสูตร เศรษฐกิจพอเพียงอาจไม่ประสบความสำเร็จได้ หากปราศจากครู ผู้สอนที่คุณค่า มีความเข้าใจ ใน การนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ ในการจัดการเรียนการสอน และ ด้านการกำกับติดตาม และประเมินผลการจัดการศึกษา เฉลี่ยโดยรวมอยู่ในระดับ มาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ทุกข้ออยู่ในระดับมาก โดย มีการจัดทำเอกสาร หลักฐานในการวัด และประเมินผลที่ถูกต้องชัดเจน มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด อันดับที่ 2 คือ มีการกำหนดขั้นตอน ในการกำกับติดตามผลการดำเนินงาน ที่ชัดเจนและอันดับสุดท้าย คือ มีการรายงานผลการดำเนินงานให้ผู้ปกครอง และชุมชนทราบอย่าง ต่อเนื่อง สอดคล้องกับงานวิจัย ของ ณรงค์ฤทธิ์ ดอนศรี (2541: บทคัดย่อ) ที่ได้ทำการวิจัยเกี่ยวกับ สภาพปัจจุบันปัญหา และความต้องการในการบริหารการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ตามโครงการ เศรษฐกิจพอเพียงในโรงเรียน พบว่า การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามโครงการเศรษฐกิจพอเพียง ใน โรงเรียนระดับประถมศึกษา มีการปฏิบัติ และปัญหาในการปฏิบัติ อยู่ในระดับปานกลาง ทั้งด้าน การเตรียมการ การจัดกิจกรรมการเรียนรู้และการกำกับติดตาม ประเมินผล ความต้องการที่สำคัญ ในการบริหารกิจกรรมการเรียนรู้ ตามโครงการ ควรมีการกำกับติดตาม ประเมินผล อย่างไม่ถี่ซิด

และสม่ำเสมอ เมื่อเปรียบเทียบการจัดการสถานศึกษา ตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของสถานศึกษา ชั้นพื้นฐานสังกัดกรุงเทพมหานคร ตามขนาดของสถานศึกษา พบว่า การจัดหลักสูตรสถานศึกษา ด้านการจัดการเรียนการสอน และการกำกับติดตาม และประเมินผลการจัดการศึกษาของสถานศึกษา ขนาดเล็ก สถานศึกษาขนาดกลางและสถานศึกษาขนาดใหญ่แตกต่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับ พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ซึ่งกล่าว ถึง การจัดการเรียนรู้ที่ยอมรับว่าบุคคลหรือผู้เรียนมีความแตกต่างกัน และทุกคนสามารถเรียนรู้ได้ ดังนั้นในการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ครู หรือ ผู้จัดการเรียนรู้ ควรมีความเชื่อพื้นฐาน อย่างน้อย 3 ประการ คือ เชื่อว่าทุกคน มีความแตกต่างกันเชื่อว่าทุกคนสามารถเรียนรู้ได้ เชื่อว่าการเรียนรู้เกิดได้ทุกที่ ทุกเวลา ดังนั้น การจัดการเรียนรู้จึงเป็นการจัดบรรยากาศ จัดกิจกรรม จัดสื่อ จัดสถานการณ์ ฯลฯ ให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้เต็มตามศักยภาพ ครูจึงมีความจำเป็นที่จะต้องรู้จักผู้เรียนครอบคลุมอย่างรอบด้าน และสามารถวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อนำไปเป็นพื้นฐานการออกแบบหรือวางแผนการเรียนรู้ได้ สอดคล้องกับผู้เรียน สำหรับในการจัดกิจกรรมหรือออกแบบการเรียนรู้ อาจทำได้หลายวิธีการ และหลายเทคนิค แต่มีข้อควรคำนึงว่า ในการจัดการเรียนรู้แต่ละครั้ง แต่ละเรื่อง และ โสภณ โสมติ และอภินันท์ โสตะจินดา (2545: 14-17) ได้เสนอแนวทางการจัดกระบวนการเรียนรู้ ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานว่า เนื่องจาก ผู้เรียนแต่ละคนมีธรรมชาติที่แตกต่างกัน ทั้งด้านวัยวุฒิ ภาวะความต้องการ ความถนัด ความสนใจ และวิธีการเรียนรู้ รวมทั้งมีการดำเนินชีวิตและสิ่งแวดล้อมที่แตกต่างกันซึ่งสิ่งต่างๆ ดังกล่าว ล้วนมีผลกระทบต่อการเรียนรู้ของผู้เรียนทั้งสิ้น และสุชาดา นันทะไชย (2549) ได้กล่าวว่า สังคมไทยในปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงอย่างกว้างขวางไปตามกระแสโลกาภิวัตน์ การศึกษา เป็นเครื่องมือสำคัญในการพัฒนา ดังนั้น การพัฒนาแนวคิด และจิตสำนึก เพื่อนำไปสู่ การพัฒนาประเทศอย่างสมดุล มั่นคง และยั่งยืน ท่ามกลาง ความเปลี่ยนแปลงรอบด้าน จึงเป็นบทบาทที่สำคัญของระบบการศึกษาเศรษฐกิจพอเพียง เป็นปรัชญาชี้แนวทางการดำรงอยู่และปฏิบัติตนของประชาชนในทุกระดับ ตั้งแต่ระดับครอบครัว ระดับชุมชน จนถึงระดับรัฐ ทั้งในการพัฒนา และบริหารประเทศให้ดำเนินไปในทางสายกลาง โดยเฉพาะการพัฒนาเศรษฐกิจเพื่อให้ก้าวทันต่อโลกยุคโลกาภิวัตน์ ดังนั้น ระบบการศึกษา จึงต้องนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้ ในการจัดการศึกษาให้ได้อย่างเหมาะสม กับสภาพของผู้เรียน และท้องถิ่น

ปัญหาที่พบเกี่ยวกับ การจัดการสถานศึกษาตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ของสถานศึกษาชั้นพื้นฐาน สังกัดกรุงเทพมหานคร ด้านการจัดหลักสูตรสถานศึกษา คือ การจัดหลักสูตรขาดความต่อเนื่องในแต่ละระดับชั้น ครูไม่เข้าใจหลักสูตรและการสอนแบบบูรณาการ บางกลุ่มสาระเนื้อหาหนักเกินไป จุดมุ่งหมายของหลักสูตรไม่สอดคล้องกับ ความสนใจ และความ ต้องการของนักเรียน ส่วน ปัญหา ด้านการจัดการเรียนการสอน คือ กิจกรรมอื่นๆ มากเกินไป เช่น

โรงเรียนวิถีพุทธ SMART SCHOOL ทำให้การจัดกิจกรรมแต่ละอย่างทำได้ไม่เต็มที่ ครูทำงานอื่นๆ นอกเหนือจากหน้าที่สอน การจัดกิจกรรมไม่เป็นไปตามแผนการจัดการเรียนรู้ ที่กำหนดไว้ ครูไม่ให้ความสำคัญต่อการจัดการเรียนรู้ตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง สาระการเรียนรู้มากเกินไป ไม่สามารถจัดกิจกรรมได้ครบถ้วน ครูบางคนไม่ทำแผนการสอน ขาดความรู้ความเข้าใจในเรื่องเนื้อหา และด้านการกำกับติดตาม และประเมินผลการจัดการศึกษา คือ การวัดและประเมินผล ไม่สะท้อนมาตรฐานการเรียนรู้ ครูขาดความเข้าใจเรื่องการวัดผลที่หลากหลายขาดการบันทึกและการประเมินผลอย่างต่อเนื่อง หลักฐานการวัดและประเมินผล (แบบ ปพ. 1- 9) มีมากเกินไป ซ้ำซ้อน

5.5 ข้อเสนอแนะ

จากผลการศึกษาและการวิเคราะห์ข้อมูลการจัดการสถานศึกษา ตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดกรุงเทพมหานคร มีข้อเสนอแนะดังนี้คือ

5.5.1 ข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัย

1. ด้านการจัดหลักสูตรสถานศึกษา เรื่องความมีเหตุผลที่มีระดับการปฏิบัติต่ำ ทั้งในข้อกำหนดคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียนและการจัดทำมาตรฐานการเรียนรู้แต่ละช่วงชั้น ดังนั้นกรุงเทพมหานคร จึงควรนำผลการวิจัยนี้ไปกำหนดนโยบายให้สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดกรุงเทพมหานครได้พัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาให้สอดคล้องกับแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

2. ด้านการจัดการเรียนการสอน จัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยการทำโครงการ และการสอนให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากสถานการณ์จริง ลงมือปฏิบัติจริง มีระดับการปฏิบัติต่ำ ดังนั้นกรุงเทพมหานคร และสถานศึกษาจึงควรพัฒนาครูให้มีความรู้ ความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อให้สามารถจัดการเรียนการสอนตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ได้อย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ผู้เรียน

3. ด้านการกำกับติดตาม และประเมินผลการจัดการศึกษาจากผลการวิจัย ระดับการปฏิบัติที่ต่ำสุด คือ การรายงานผลการดำเนินงานให้ผู้ปกครองและชุมชนทราบอย่างต่อเนื่อง รongลงมา คือ การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ครอบคลุมทั้งด้านความรู้ ทักษะกระบวนการ คุณลักษณะอันพึงประสงค์ และการกำหนดระยะเวลาในการกำกับติดตามผลการดำเนินงานที่ชัดเจน ดังนั้นกรุงเทพมหานคร จึงควรนำผลการวิจัยนี้ ไปกำหนดนโยบายให้สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดกรุงเทพมหานคร สร้างความเข้าใจที่ถูกต้องแก่ครูและบุคลากรเกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และสามารถนำไปใช้ในการจัดการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดกรุงเทพมหานคร ให้เกิดผลในทางปฏิบัติได้เป็นอย่างดี

5.5.2 ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

การวิจัยครั้งนี้

1. ควรวิจัยเปรียบเทียบ การจัดการสถานศึกษาตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดกรุงเทพมหานคร และสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.)
2. ควรวิจัยเกี่ยวกับบทบาทของผู้บริหาร โรงเรียนในการส่งเสริมหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

หนังสือ

- กระทรวงศึกษาธิการ. พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 พร้อมกฎกระทรวงที่เกี่ยวข้อง และพระราชบัญญัติการศึกษาภาคบังคับ พ.ศ. 2545. กรุงเทพฯ: องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์ (ร.ส.พ.).
- บุญชม ศรีสะอาด และบุญส่ง นิลแก้ว. (2543). การวิจัยทางการวัดและประเมินผล. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.
- ประเวศ วะสี. (2546). ทฤษฎีเศรษฐกิจพอเพียงกับทฤษฎีพระมหากษัตริย์นโยบายขจัดความยากจนและการพัฒนาที่ยั่งยืน. กรุงเทพฯ. ม.ป.พ.
- พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน 2542. (2546). กรุงเทพฯ: ศิริวัฒนาอินเตอร์พริ้นท์.
- เพ็ญแข แสงแก้ว. (2541). การวิจัยทางสังคมศาสตร์. กรุงเทพฯ: ภาควิชาคณิตศาสตร์และสถิติ คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สุเมธ ตันติเวชกุล. (2543). การดำเนินชีวิตในระบบเศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำริ. กรุงเทพฯ: วันพัฒนา.
- สุมน อมรวิวัฒน์. (2541). ทำไมต้องปฏิรูปการเรียนรู้. กรุงเทพฯ: คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ.
- สุนทร กุลวัฒน์วรพงศ์. (2544). ตามรอยพระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียงทฤษฎีใหม่. กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.
- สำนักการศึกษา กองวิชาการ. (2545). รายงานการจัดการศึกษาของกรุงเทพมหานคร ปี 2545. กรุงเทพฯ: ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา. (2549). คู่มือการประกอบวิชาชีพทางการศึกษา. กรุงเทพฯ: คุรุสภาลาดพร้าว.
- สำนักผังเมือง. (2547). ข้อมูลพื้นฐานเพื่อการผังเมือง. กรุงเทพฯ: กองนโยบายและแผนงาน สำนักผังเมือง กรุงเทพมหานคร.
- _____. (2545). แผนการศึกษาแห่งชาติ. (พ.ศ. 2545-2559). กรุงเทพฯ: พริกหวานกราฟฟิค.

บทความ

เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์. (2550, 30 กรกฎาคม). “การจัดทำหลักสูตรเศรษฐกิจพอเพียงให้
สัมฤทธิ์ผลได้จริง.” มติชนรายสัปดาห์. หน้า 27.

มัทธา ศังขะกฤษณ์. (2549, มีนาคม). “กิจกรรมที่จัดในโรงเรียน.” วารสารวิชาการ, 2. หน้า 27- 30.

วิทยานิพนธ์

ณรงค์ฤทธิ์ ดอนศรี. (2541). การศึกษาสภาพปัจจุบันปัญหา และความต้องการในการบริหารจัดการ
กิจกรรมการเรียนรู้ตามโครงการเศรษฐกิจพอเพียง ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานการ
ประถมศึกษาจังหวัดชัยภูมิ. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาบริหารการศึกษา.
ขอนแก่น: มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

ธีรพงศ์ ปุ๊กสันเทียะ. (2546). การศึกษาสภาพการปฏิบัติงานโครงการเกษตรแบบเศรษฐกิจพอเพียง
ตามแนวพระราชดำริทฤษฎีใหม่ ในโรงเรียนแกนนำ สังกัดสำนักงานการประถมศึกษา
จังหวัดนครราชสีมา. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาบริหารการศึกษา.
นครราชสีมา: มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา.

ประจักษ์ นาหนองคูม. (2543). การศึกษาการดำเนินงานโครงการเกษตรทฤษฎีใหม่ตามแนว
พระราชดำริ ของโรงเรียนแกนนำโครงการเศรษฐกิจพอเพียง. วิทยานิพนธ์ปริญญา
มหาบัณฑิต สาขาบริหารการศึกษา. ขอนแก่น: มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

สนั่น สุขเหลือ. (2542). ศึกษาบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานต่อการส่งเสริมโครงการ
ตามแนวพระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียง จังหวัดสุรินทร์. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต
สาขาการบริหารการศึกษา. สุรินทร์: มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์.

สารสนเทศจากสื่ออิเล็กทรอนิกส์

กระทรวงศึกษาธิการ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2551). ประวัติความเป็นมา
สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. สืบค้นเมื่อ 21 ธันวาคม 2550, จาก
<http://www.obec.go.th/headarea/history.html>.

เกษม วัฒนชัย. (2550). เศรษฐกิจพอเพียงกับการศึกษา. สืบค้นเมื่อ 2 ตุลาคม 2551, จาก

<http://www.eschool.su.ac.th/admin/articleadm.php?no=40&code=y>

คณะกรรมการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจ และ

สังคมแห่งชาติ. (2548). "เศรษฐกิจพอเพียง คืออะไร?". สืบค้นเมื่อ 2 ตุลาคม 2551, จาก

<http://www.sufficiencyeconomy.org/>

สันติ แสงทรัพย์. (2550). เศรษฐกิจพอเพียงกับการศึกษา. สืบค้นเมื่อ 2 ตุลาคม 2551, จาก

http://202.143.146.195/km/index.php?option=com_content&task=view&id=1569

ด
ร
ค
น
ว

ภาคผนวก

Reliability

***** Method 1 (space saver) will be used for this analysis *****

RELIABILITY ANALYSIS - SCALE (ALPHA)

Item-total Statistics

Scale Mean if Item Deleted	Scale Variance if Item Deleted	Corrected Item- Total Correlation	Alpha if Item Deleted	
B1	131.5333	76.6023	.1077	.8047
B2	131.9667	73.9644	.3488	.7991
B3	131.7000	71.0448	.4030	.7954
B4	131.5333	74.7402	.2047	.8029
B5	131.8333	72.1437	.3937	.7964
B6	131.5333	71.1540	.3800	.7964
B7	131.5333	71.5678	.4358	.7948
B8	131.7000	71.8034	.4007	.7960
B9	131.4333	73.9092	.2529	.8014
C1	131.6667	72.1609	.5326	.7938
C2	131.9667	72.7920	.3130	.7993
C3	131.4667	73.7747	.2076	.8036
C4	131.7000	71.8724	.3650	.7972
C5	132.0000	80.0000	-.2503	.8212
C6	131.1333	73.2920	.4138	.7972
C7	131.4333	73.2195	.4012	.7973
C8	131.5667	72.0471	.3475	.7979
C9	131.3333	70.5747	.3986	.7955
C10	131.4000	70.5241	.5538	.7907
C11	131.7000	70.7690	.3757	.7965
C12	131.1667	67.6609	.6979	.7830
D1	131.5667	76.2540	.0996	.8052
D2	131.9000	74.7138	.1596	.8049
D3	131.5667	72.6678	.2590	.8018
D4	131.5000	74.7414	.2221	.8024
D5	131.9000	71.8172	.3750	.7968
D6	131.4000	71.2828	.3835	.7963
D7	131.5333	72.0506	.3932	.7964
D8	131.6000	69.2828	.4645	.7922
D9	131.3333	71.1954	.4689	.7935
D10	131.8333	78.1437	-.1188	.8154
D11	131.7667	76.8747	-.0257	.8131
D12	131.8000	75.8897	.0598	.8087
D13	131.8000	74.9931	.1486	.8051

RELIABILITY ANALYSIS - SCALE (ALPHA)

Reliability Coefficients

N of Cases = 30.0

N of Items = 34

Alpha = .8047

แบบสอบถาม

เรื่อง

การจัดการสถานศึกษาตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง
ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดกรุงเทพมหานคร

คำชี้แจง แบบสอบถามสำหรับตัวแทน สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดกรุงเทพมหานคร

1. แบบสอบถามนี้มีจุดประสงค์เพื่อศึกษาข้อมูลการจัดการสถานศึกษาตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดกรุงเทพมหานคร ได้เป็นอย่างดี
2. แบบสอบถามนี้มี 3 ตอน
ตอนที่ 1 แบบสอบถามข้อมูลเกี่ยวกับสภาพของสถานศึกษา
ตอนที่ 2 แบบสอบถามข้อมูลเกี่ยวกับ การจัดการสถานศึกษาตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดกรุงเทพมหานคร
ตอนที่ 3 ปัญหาของการจัดการสถานศึกษาตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดกรุงเทพมหานคร และข้อเสนอแนะ
3. ข้อมูลที่ท่านให้ จะเป็นประโยชน์ในการนำเสนอการจัดการสถานศึกษาตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดกรุงเทพมหานคร และจะนำเสนอในภาพรวม ไม่มีผลกระทบต่อผู้ตอบ จึงขอความอนุเคราะห์ตอบแบบสอบถามนี้ ให้ครบทุกข้อตามความเป็นจริง เพื่อเป็นประโยชน์ดังกล่าว

ขอขอบพระคุณท่านเป็นอย่างยิ่งที่กรุณาตอบแบบสอบถามนี้

นางเพ็ญศรี แก้วใจดี

นักศึกษาระดับมหาบัณฑิต สาขาการจัดการการศึกษา
มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต

ตอนที่ 1 แบบสอบถามข้อมูลเกี่ยวกับสภาพของสถานศึกษา

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงใน ที่ตรงกับ สภาพของสถานศึกษาของท่าน

1. ตำแหน่งของท่าน

- ผู้บริหารสถานศึกษา ครูฝ่ายวิชาการ

2. ชื่อสถานศึกษาของท่าน

3. ขนาดของสถานศึกษา

- ขนาดเล็ก (มีจำนวนนักเรียนไม่เกิน 400 คน)
 ขนาดกลาง (มีจำนวนนักเรียน 401 – 800 คน)
 ขนาดใหญ่ (มีจำนวนนักเรียนมากกว่า 800 คน)

4. ที่ตั้งของสถานศึกษา

- กลุ่มเขตรัตนโกสินทร์ (เขตพระนคร เขตป้อมปราบศัตรูพ่าย เขตพญาไท เขตดุสิต เขตบางซื่อ เขตราชเทวี เขตปทุมวัน เขตสัมพันธวงศ์ เขตบางรัก)
 กลุ่มเขตบูรพา (เขตบางกะปิ เขตลาดพร้าว เขตสายไหม เขตบางเขน เขตบึงกุ่ม เขตวังทองหลาง เขตจตุจักร เขตดอนเมือง เขตหลักสี่)
 กลุ่มเขตศรีนครินทร์ (เขตสะพานสูง เขตคลองสามวา เขตประเวศ เขตลาดกระบัง เขตหนองจอก เขตคันนายาว เขตสวนหลวง เขตมีนบุรี)
 กลุ่มเขตเจ้าพระยา (เขตวัฒนา เขตสาทร เขตพระโขนง เขตบางนา เขตคลองเตย เขตห้วยขวาง เขตบางคอแหลม เขตดินแดง ย่านนาวา)
 กลุ่มเขตกรุงธนใต้ (เขตราษฎร์บูรณะ เขตบางขุนเทียน เขตบางบอน เขตทุ่งครุ เขตจอมทอง เขตบางแค เขตคลองสาน เขตธนบุรี)
 กลุ่มเขตกรุงธนเหนือ (เขตบางกอกน้อย เขตบางกอกใหญ่ เขตบางพลัด เขตตลิ่งชัน เขตทวีวัฒนา เขตภาษีเจริญ เขตหนองแขม)

ตอนที่ 2 แบบสอบถามข้อมูลเกี่ยวกับการจัดการสถานศึกษาตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง
ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดกรุงเทพมหานคร

คำชี้แจง โปรดพิจารณา ทำเครื่องหมาย \surd ลงในช่องว่างให้ตรงกับกรรับรู้ของท่านให้มากที่สุด
ว่าข้อต่อไปนี้เป็นโรงเรียนของท่านได้มี การจัดการสถานศึกษาตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง
มากน้อยเพียงใด

ข้อที่	การจัดการสถานศึกษาตามแนวปรัชญา เศรษฐกิจพอเพียงของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดกรุงเทพมหานคร	ระดับการปฏิบัติ				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
1	การจัดหลักสูตรสถานศึกษา หลักสูตรสถานศึกษา กำหนดคุณลักษณะอัน พึงประสงค์ของผู้เรียนเรื่องความพอประมาณ และการใช้จ่ายอย่างประหยัด					
2	หลักสูตรสถานศึกษา กำหนดคุณลักษณะ อันพึงประสงค์ของผู้เรียนเรื่องความมีเหตุผล					
3	หลักสูตรสถานศึกษา กำหนดคุณลักษณะ อันพึงประสงค์ของผู้เรียนเรื่องการมีภูมิคุ้มกัน ที่ดี รู้จักหลีกเลี่ยงจากอบายมุขหรือสิ่งไม่ดี					
4	หลักสูตรสถานศึกษา กำหนด วิสัยทัศน์ เป้าหมายของสถานศึกษา สอดคล้องกับ แนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง					
5	กลุ่มสาระการเรียนรู้จัดทำมาตรฐานการเรียนรู้ แต่ละช่วงชั้นเรื่องความพอประมาณและการ ใช้จ่ายอย่างประหยัด					
6	กลุ่มสาระการเรียนรู้จัดทำมาตรฐานการเรียนรู้ แต่ละช่วงชั้นเรื่องความมีเหตุผล					
7	กลุ่มสาระการเรียนรู้จัดทำมาตรฐานการเรียนรู้ แต่ละช่วงชั้นเรื่องการหลีกเลี่ยงจากอบายมุข					
8	กิจกรรมพัฒนาผู้เรียนจัดทำหน่วยการเรียนรู้ ตามมาตรฐานการเรียนรู้แต่ละช่วงชั้น					
9	กิจกรรมพัฒนาผู้เรียนจัดทำแผนการจัดการ เรียนรู้ตามมาตรฐานการเรียนรู้แต่ละช่วงชั้น					

ข้อที่	การจัดการศึกษาตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดกรุงเทพมหานคร	ระดับการปฏิบัติ				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
1	การจัดการเรียนการสอน จัดกิจกรรมการเรียนรู้ เน้นการฝึกทักษะ กระบวนการคิด วิเคราะห์					
2	จัดกระบวนการเรียนรู้ เน้นการทดลอง การปฏิบัติจริง					
3	จัดกระบวนการเรียนรู้ให้ผู้เรียน ศึกษาแหล่งเรียนรู้นอกสถานที่					
4	จัดกระบวนการเรียนรู้ ฝึกให้ผู้เรียนรู้จักการแก้ปัญหา					
5	จัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยการทำโครงการ					
6	จัดกิจกรรมการเรียนรู้ปลูกฝังเรื่องความ พอประมาณและการใช้จ่ายอย่างประหยัด					
7	จัดกิจกรรมการเรียนรู้ ฝึกให้ผู้เรียนรู้จักใช้เหตุผล					
8	จัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้ผู้เรียน ได้ฝึกจากสถานการณ์จริง					
9	จัดกระบวนการเรียนรู้ ให้ผู้เรียนเกิดความรู้ ความเข้าใจในหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง					
10	จัดกิจกรรมการเรียนรู้ปลูกฝังให้ผู้เรียนรู้จัก ป้องกัน และหลีกเลี่ยงจากอบายมุข					
11	จัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ กระบวนการกลุ่มเพื่อฝึกให้ผู้เรียน รู้จักการทำงานร่วมกับผู้อื่น					
12	จัดกิจกรรมการเรียนรู้ปลูกฝังเรื่อง ความมีคุณธรรม โดยไม่เอาเปรียบผู้อื่น					

ข้อที่	การจัดการสถานศึกษาตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัดกรุงเทพมหานคร	ระดับการปฏิบัติ				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
	การกำกับติดตาม และประเมินผล การจัดการศึกษา					
1	มีการกำหนด ขั้นตอน ในการกำกับ ติดตาม ผลการดำเนินงานที่ชัดเจน					
2	มีการกำหนดระยะเวลา ในการกำกับติดตาม ผลการดำเนินงานที่ชัดเจน					
3	มีการแต่งตั้งผู้รับผิดชอบในการกำกับ ติดตามผลการดำเนินงานที่ชัดเจน					
4	มีการจัดทำเอกสาร หลักฐาน ในการกำกับ ติดตามผลการดำเนินงานที่ถูกต้อง ชัดเจน					
5	การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ครอบคลุม ทั้งด้านความรู้ ทักษะกระบวนการ และ คุณลักษณะอันพึงประสงค์					
6	มีการกำหนด เกณฑ์ในการวัดและ ประเมินผลที่ชัดเจน					
7	มีการกำหนดระยะเวลาในการวัด และ ประเมินผลที่ชัดเจน					
8	มีการแต่งตั้งผู้รับผิดชอบงานวัดผลที่ชัดเจน					
9	มีการจัดทำเอกสาร หลักฐานในการวัด และ ประเมินผลที่ถูกต้อง ชัดเจน					
10	มีการรายงานผลการดำเนินงานให้บุคลากร ภายในสถานศึกษาทราบอย่างต่อเนื่อง					

ข้อที่	การจัดการสถานศึกษาตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดกรุงเทพมหานคร	ระดับการปฏิบัติ				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
11	มีการรายงานผลการดำเนินงานให้ผู้ปกครองและชุมชนทราบอย่างต่อเนื่อง					
12	มีการรายงานผลการดำเนินงานต่อหน่วยงานต้นสังกัดอย่างต่อเนื่อง					
13	มีการจัดทำเอกสาร หลักฐานในการรายงานผลการดำเนินงานที่ถูกต้องชัดเจน					

ตอนที่ 3 ปัญหาของการจัดการสถานศึกษาตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดกรุงเทพมหานคร และข้อเสนอแนะ

ปัญหาของการจัดการสถานศึกษาตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดกรุงเทพมหานคร	ข้อเสนอแนะ
1. การจัดหลักสูตรสถานศึกษา	1. ข้อเสนอแนะ.....
.....
.....
.....
2. การจัดการเรียนการสอน	2. ข้อเสนอแนะ.....
.....
.....
.....
3. การกำกับติดตามและประเมินผลการจัดการศึกษา	3. ข้อเสนอแนะ.....
.....
.....
.....

แบบสัมภาษณ์งานวิจัย

เรื่อง

การจัดการสถานศึกษาตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง
ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดกรุงเทพมหานคร

ชื่อผู้ให้สัมภาษณ์..... ชั้น

สัมภาษณ์วันที่..... เวลา

ในฐานะที่สถานศึกษาของท่านเป็นสถานศึกษานำร่องการเรียนการสอนบูรณาการเศรษฐกิจพอเพียง ท่านคิดว่ามีกิจกรรมใดบ้างที่เป็นการปลูกฝังคุณลักษณะของผู้เรียนตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โปรดเสนอแนะกิจกรรมและวิธีการที่สามารถนำไปปฏิบัติได้

1. ท่านคิดว่าการเรียนการสอนบูรณาการเศรษฐกิจพอเพียงมีความสำคัญอย่างไร

.....

.....

.....

.....

2. ท่านคิดว่าการเรียนการสอนบูรณาการเศรษฐกิจพอเพียงเป็นการปลูกฝังคุณลักษณะของผู้เรียนได้จริงหรือไม่ เพราะเหตุใด

.....

.....

.....

.....

3. ท่านคิดว่ามีกิจกรรมใดบ้างที่เป็นการปลูกฝังคุณลักษณะของผู้เรียนตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โปรดเสนอแนะกิจกรรมและวิธีการที่สามารถนำไปปฏิบัติได้

.....

.....

.....

.....

ประวัติผู้เขียน

ชื่อ – นามสกุล

ประวัติการศึกษา

อาชีพ

ทุนการศึกษา

นางเพ็ญศรี แก้วใจดี

ครุศาสตรบัณฑิต (คบ.)

วิชาเอก การประถมศึกษา

มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม

รับราชการ ตำแหน่งครู คศ 1.

โรงเรียนวัดศาลาแดง

สำนักงานเขตบางแค กรุงเทพมหานคร

ทุนนักกีฬาและผู้ฝึกสอนมหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต